

Türkiye
Sosyal Ekonomik Siyasal
Araştırmalar Vakfı

Erdal Bey

SIRA DIŞI BİR SİYASET ADAMININ ARDINDAN

Erdaal Bey

SIRA DIŞI BİR SİYASET ADAMININ ARDINDAN

Türkiye
Sosyal Ekonomik Siyasal
Araştırmalar Vakfı

ŞUBAT 2008, İSTANBUL

İŞIĞININ İZİNDEN

Erdal İnönü 1988 yılının son aylarında, sosyal, ekonomik ve siyasal alanlarda araştırmalar yapmak ve politika önerileri geliştirmek üzere, bir düşünce kuruluşunun, TÜSES'in kurulmasını istemişti.

Erdal İnönü TÜSES'in yalnız kurulma girişimini başlatmakla kalmadı. Siyaseti bıraktıktan sonra üyesi de oldu. Tüm toplantıların en düzenli, en dikkatli izleyicisiydi. Değerli katkılarını hiç esirgemedi. O her yönüyle sıra dışı bir insandı.

Bugün TÜSES olarak, Erdal İnönü'nün belirlediği misyonu yerine getirmeye çalışmanın yanı sıra, onu anlamayı ve anlatmayı da temel görevlerimizden biri olarak kabul ediyoruz.

Elinizdeki kitap bu çabanın ilk ürünüdür ve elele verilerek oluşturulmuştur. Erdal İnönü'nün ölümünün ardından gazetelerde yer alan köşe yazılarını ve yorumları yönetim kurulu üyemiz Kemal Kılıç derledi. Yayına mükemmel şekilde, yine yönetim kurulu üyemiz Necati Özkan ve arkadaşları hazırladı. Kapak fotoğrafını, fotoğraf ustası Ergun Çağatay sağladı. Nihayet kitabın basımını titizlikle Promat Matbaa'sı gerçekleştirdi. Emeği geçen herkese teşekkürlerimizi sunarız.

TÜSES için Erdal Bey ölümsüzdür. Onun ışığının izinden gitmeye devam edeceğiz.

TÜSES Yönetim Kurulu adına

Mehmet Ural

ERDAL İNÖNÜ'YE SAYGI

Taha Akyol (Milliyet - 1 Kasım 2007)

MERHUM Erdal İnönü hakkında konuşan siyaset arkadaşlarını TV'lerde izledim. Onun ahlakı, bilim adamlığı, siyasi doğrultusu hakkında doğru şeyler söylediler. Fakat Erdal İnönü'nün kitaplarından bahseden birine ben rastlamadım!

İnönü'nün bilim adamı olmasından gelen bir sözünü, bir davranışını aktarmadılar. Hatta çeşitli konulardaki görüşlerinden, görüşlerindeki değişmelerden de bahsetmediler.

Asla genelleme yapmıyorum ama Erdal Bey'in siyaset arkadaşlarının onun kitaplarını ne ölçüde okuduklarını kestiremiyorum!

Mesele şudur: Bilim adamı olmak, düşünce tarzını nasıl etkiler?!

Bilimin siyasi ve sosyal alanda, hatta 'değerler' konusunda bile mutlaka tek doğru yol gösterici olduğu sanılan ülkemizde, bu soru bilhassa önemlidir.

Erdal İnönü kitaplarında sık sık bu probleme değinir. Mesela, "Fikirler ve Eylemler" adlı kitabı...

Siyasetteki ideolojiler gibi, bilimde de önce 'teori' kuruluyor, ardından bilim adamları bu teoriyi olgularla, deney ve gözlemlerle test ediyor, ne ölçüde doğru veya yanlış diye 'sınama'lar yapıyorlar.

İnönü,"Önemli olan deneylerin, sözü dinlenen bir hakem rolü oynayabilmesidir!" diyor!

Yalın bir cümle, ama insanlık "deneylerin sözü dinlenen hakem" olması gerektiğini ancak 17. yüzyıldan sonraki Bilim Devrimi ile anlamaya başlamıştır.

Seçim ve deney

İnönü siyasi alanda "seçimler"e bilimlerdeki "deney" ve "gözlem" gibi bakıyor!..

Ve Erdal Bey, "aslan Sosyal Demokratlar"ı uyarıyor:

"Özlemlerle gözlemleri birbirine karıştırmayın!"

Erdal Bey, partinin seçimleri kaybetmesini, programının "deney"lerde 'yanlışlanması' olarak değerlendiriyor:

"Seçimleri fiziksel bilimlerdeki deneye benzettim. Bu nedenle, bilimciler deney sonuçlarını ne kadar dikkatle, tarafsız ve nesnel bir yaklaşımla inceleyip dersler çıkarmaya çalışıyorsa, siyasetçilerin de seçim sonuçlarını aynı tutumla ele almalarını bekledim..."

Fakat siyasetçiler böyle ele almamış, seçimlerin kaybını "talihsizliğe" falan bağlamışlar!!

İnönü, siyasetteki seçimlerle bilimdeki deney arasında benzerliğin yanında farklılığın da bulunduğunu hatırlatıyor:

"Bilimde deney sonuçları değişmez..."

Bırakılan cisimler yerçekimi kanunu gereğince daima düşerler...

"Ama seçimlerdeki eğilimler zamanla değişebilir..."

Öyle ya, köylü bir toplumun beklentileriyle, şehirleşen bir toplumun beklentileri aynı olur mu?

Siyasetçi seçim sonuçlarını 'okumayı' bilmeli; bir tahlil raporunu okur gibi!

Siyasette özeleştir

İnönü, verdiği oylardan dolayı halkı suçlamıyor, aksine, halkın beklentilerine politikacının karşılıklar üretmesi gerektiğini söylüyor:

"Herhalde seçimlerden sonra özeleştir yapmak ve sonuca yol açan tüm nedenleri ayrı ayrı incelemek ve birçok ders çıkarmak zorundayız..."

Türkiye'nin altmış yıllık demokrasi 'deney'ine bakın; İnönü doğru söylüyor: Kimler özeleştir yaparak toplumsal değişime ve taleplere uyum sağlıyor, seçimleri de kazanıyorlar. Kimler teoriyi 'siyasi itikat' haline getiriyor, ömrü billah kazanamıyorlar!

Erdal Bey'in kitapları, 'sınanabilir bilim' zihniyetini edinmek için son derece yararlı kaynaklardır. Özellikle, Türkiye Bilimler Akademisi'nin yayımladığı "Bilimsel Devrim ve Stratejik Anlamı" adlı küçük ve özlü kitabını tavsiye ediyorum.

ERDAL İNÖNÜ'NÜN ARDINDAN

(Fikret Bila / Milliyet - 1 Kasım 2007)

Türkiye kısa aralıklarla değerli insanlarını yitirdi. Bülent Ecevit, İsmail Cem ve şimdi de Erdal İnönü...

5 gün sonra Bülent Ecevit'i ölümünün birinci yılında anmaya hazırlanıyorduk ki, Erdal İnönü'nün ölüm haberi geldi. Yüzünden hiç eksik etmediği tebessümüyle canlandı gözümde Erdal İnönü. O kadar bilge bir kişiydi ki, eminim, ölümü de o kendine özgü tebessümüyle karşılamıştır. Bilim adamı gerçekçiliğiyle...

Gerçeğin bir özelliğini ondan öğrenmiştim bir konferansında...

Şöyle demişti:

"Gerçeğin er veya geç ortaya çıkma gibi bir huyu vardır."

İnönü'nün katkıları

Erdal İnönü komplekssiz, sade, alçak gönüllü bir insandı. Değerini makamından alan ve onu önemseyen biri değildi. Çok da arzulu olmadığı siyasete bir misyon için girdi. 12 Eylül koşullarında, demokrasiyi yaşama geçirmek, müdahalenin ezip dağıttığı solu toparlamak için ısrarlı çağrılar üzerine girmişti siyasete...

Erdal Bey, istemeyerek girmiş olsa da Türk siyasetine ve Türk soluna önemli katkılarda bulundu.

Olağanüstü koşullarda Konsey'in vetosunu yemesine karşın yılmadı. 12 Eylül'ün siyasi yasaklarının kaldırılması için çok büyük çaba harcadı. Siyasete ilk büyük hizmeti, demokrasi ve özgürlükler alanında oldu.

Yasaklı liderlerin siyasi özgürlüğe kavuşmaları için büyük çaba gösterdi.

Yasaklı liderler için, "Rakibim olurlar" diye düşünmedi. Böyle bir kompleksi yoktu. Onun esas aldığı, demokrasi ve özgürlüklerdi. Küçük hesap yapmadı. Koltuğa hiç yapışmadı. Nitekim, koltuğu bırakıp çekilmeyi de bildi.

Erdal İnönü'nün nitelikleri ve demokrasi anlayışı Türk siyaset ortalamasının çok üzerindeydi. Bu nedenle zaman zaman anlaşılması güç oldu.

Bu niteliklerinden biri de uzlaşma kültürüydü.

1991 seçimlerinden sonra DYP-SHP koalisyonu, Türk siyasetinin iki büyük akımını bir araya getirdi. Demirel ve İnönü'nün bu koalisyonu, 12 Eylül öncesinde büyük travma yaşamış toplumda yaraların sarılmasına, uzlaşma kültürünün yerleşmesine, siyasi kan davalarının küllenmesine yol açtı.

İnsanlara, olaylara hep anlayışla, hep tebessümle yaklaştı. Sorun değil, çözüm üretmeye çalıştı.

Bilgi üretiminin değeri

Erdal İnönü, kısa ama Türk siyaseti ve demokrasisi için çok değerli siyaset ve devlet adamlığının yanı sıra dünya çapında bir bilim adamıydı.

Siyasetten ayrıldıktan sonra bilim tarihiyle ilgileniyordu. Genç kuşaklar için çok önemli dersler verdi.

Metin Toker'i anma toplantısında, bir kitapçık olarak da dağıtılan konferansında, Türkiye'nin geri ve geç kalmışlığını bilim tarihiyle o kadar güzel ortaya koydu ki, izleyen herkesi, her şeyi bir daha düşünmeye sevk etti.

Erdal İnönü, o çarpıcı konferansında, Türkiye'nin en önemli eksiğinin "bilgi üretmemek" olduğunu vurguladı.

Genç bilim insanlarına verdiği en önemli ders belki de buydu:

"Türkiye'nin bilim tarihinden gelen farkı kapatmasını istiyorsanız, bilgi üretin."

Bilim adamı Erdal İnönü'nün vasiyeti de ancak bu olabilirdi.

İnönü ailesine, bilim ve siyaset dünyasına, ulusumuza başsağlığı diliyoruz.

NE ZARİF ADAMDI

Melih Aşık (Milliyet - 1 Kasım 2007)

Siyasetin nezaketle, zarafetle, hoşgörüyü, en önemlisi koltuk hırsı olmadan da yapılabileceğini gösteren... En ağır eleştirilere tebessümle karşılık verebilen... Bir salon adamı olsa da her kesimden insanımızla kolayca diyalog kurabilen... Dürüst, içten, sempatik bir liderdi Erdal İnönü...

Tabii ciddi ve başarılı bir bilim adamıydı aynı zamanda. Dün, arkasından binlerce hoş anı bırakarak ayrıldı aramızdan.

Kendisini o şahsına münhasır esprilerinden bir demetle ve de saygıyla selamlıyoruz...

* * *

Erdal Bey'e, hiç sıcak bakmadığı siyasete yıllar sonra neden girdiğini sorarlar. Yanıt müthiştir:

- Ülkemi benden daha kötülerini yönetmesin diye!

* * *

Hikmet Çetin anlattı... Erdal İnönü'ye hakaret eden bir partinin ihracı konuşulmaktadır.. Yardımcıları partinin ihracında ısrar ederler... Erdal İnönü ise karara karşı çıkmaktadır... Sonunda dayanamaz, tartışmayı şu sözlerle bitirir:

- Adam size küfretmemiş ki, bana etmiş... Size ne oluyor?

* * *

Erdal Bey fanatik bir sigara düşmanıdır, Parti Meclisi toplantılarında duman altı olmaktan fena halde rahatsızdır. Bir Parti Meclisi toplantısında ilk sözü:

- Bundan böyle bu toplantılarımızda sigara içilmeyecek,

olunca arka sıralardan bir üye:

- Bu kararınızı oylamaya sunsak efendim, diye itiraz etmeye kalkışır. İnönü'nün cevabı:

- Antidemokratik isteklerde oylama olmaz!

* * *

Seçim otobüsüyle bir yere gidiliyor. Otobüsün kornası aniden bozulmuş, ötüp duruyor. Şoför otobüsü sağa çekip durdurmuş, arızayı gidermeye çalışıyor ama nafile. Yolculardan birinin şoföre:

- Kablosunu kopar, diye akıl verdiğini duyan İnönü itiraz ediyor:

- Durun yav, koparmayın. Bir derdi var ki inliyor. Meselenin köküne inelim...

OMUZLARA!..

Can Dündar (Milliyet - 1 Kasım 2007)

Erdal İnönü, 1980'lerde politikaya girdiğinde, kendisine kızan askerlerden çok, kendisini seven "aslan sosyal demokratlar"la uğraşmak zorunda kalmıştı.

Partililer, en çaresiz dönemlerinde çıkagelen "Paşa'nın oğlu"nu o kadar çok seviyorlardı ki, gördükleri yerde bacaklarına dalıp omuzlara alıyorlardı.

Zavallı Erdal Bey, çaresizce havalanırken "Yapmayın, etmeyin" diye sesleniyor, "Sosyal demokratlık eşitlik demektir. Kimse kimseden üstün değildir" diye laf anlatmaya çalışıyordu.

Dinleyen kim!

* * *

Sonra bir kış günü gittiği Kars'ta, karda yürürken ayağı kaydı, düştü.

Yanıdakiler hemen koluna girdiler, kaldırmaya çalıştılar, kaldıramadılar.

Onların çaresizliği, kendisine bir fikir verdi.

Omuzlama meraklısı partililere direnmenin yolunu bulmuştu.

Artık birileri bacaklarına hamle edince kendini yere atıyor, boylu boyunca yatıyordu. O andan itibaren çevresindekilerin yaşadığı şaşkınlığı kendisinden dinlemiştim:

"Önce düştüm ya da bayıldım zannediyorlardı. Sonra kaldırmak için bacaklarımdan tutuyorlar; bacaklarım kalkıyor, başımdan da tutamıyorlar. Anlıyorlar ki, mahsus yapıyorum, vazgeçiyorlardı. Biraz üzerim çamur oluyordu, ama bu tak-
tikten sonra bir daha kaldırmaya çalışmadılar."

* * *

Herkesin yükselmek için birbirinin omzuna bastığı siyaset dünyasında eşitlik uğruna çamura bulanmaktan yüksünmeyen bir ışıktı Erdal İnönü...

Sönmesi, zaten alacakaranlıktaki siyaset semalarını hepten kararttı.

Ne ilginçtir ki, tıpkı Ecevit gibi o da, baba mesleği politikaya kerhen ve sevmenden girmişti.

"3 ay dayanamaz" denilen koltukta 12 yıl kalmış ve fırtınalı bir dönemde dümenine geçtiği gemiyi, salimen ve zaferle durgun sulara çıkarmıştı.

O 12 yıla sığdırdığı ders, siyasetin koltuk hırsı olmadan da yapılabileceği, hatta böylesinin çok daha cesur ve başarılı olacağıdır.

Hem en zor döneminde sosyal demokratlara bir daha göremeyecekleri bir birliklik ve başarı yaşatmış, hem en yürekli açılımlara imza atmış, hem politikaya zarafet ve tebessüm katmıştı.

* * *

En unutamadığım görüntüsü, Meclis'in Bakanlar Kurulu sıralarında, bir yandan boş nutuklara kulak kabartırken, öte yandan önündeki kâğıtta fizik problemleri çözerkenki halidir.

Aslında daha çok fizikçiliğiyle tanınmayı ve anılmayı isterdi.

Meslek seçeceği zaman İsmet Paşa "Aileye bir politikacı yeter. Şimdi ülkeye âlimler, sanatçılar lazım" demişti.

Büyük oğlu Ömer mühendislik okumuştur. Erdal fizik, Özden ise dil ve edebiyat okuyacaktı.

İktidar bitince evlerin tenhalaştığını, siyasetin vefasızlığını çocukluk anlarından, babasının Atatürk'le küs olduğu dönemlerden biliyordu.

Eşi de uyarmıştı kendisini:

"Siyaset nankördür. İktidardayken herkes yanındadır. Sonra ayrılıp hasta olan yanında kimse kalmaz" demişti.

Bunun doğruluğunu da bizzat yaşayarak gördü.

* * *

Siyasete kazandırdığı insan sıcaklığını, akılcılığını, zarafetini, cesaretini, ki-barlığını, nüktedanlığını çok özleyeceğiz.

Bu kez taktik değil, gerçekten uzandı; itiraz edemez.

Doyasıya omuzlara kaldırmanın zamanıdır.

Kaynak: <http://www.milliyet.com.tr/2007/11/01/yazar/dundar.html>

İNCEDEN ERDAL İNÖNÜ

Hürşit Güneş (Milliyet - 1 Kasım 2007)

Erdal İnönü'yü kaybetmekten dolayı her kesim yaşlı... Gerçekten Erdal İnönü siyasette partisini tek başına iktidar yapamasa da başbakanlık görmese da siyasette iz bırakmış bir kişilikti.

Erdal İnönü ile ilk karşılaşmam rahmetli babam Turan Güneş sayesinde olmuştu. 1960'lı yılların ortasıydı. Erdal Bey Ankara Üniversitesi Fen Fakültesinde öğretim üyesiydi. Onunla bir dönem Forum dergisinden dost olmuşlardı. İş Bankası'nın Bahçelievler lokalinde bir pazar günü öğlen yemeği yedik. Babam sonra bana "O İsmet paşanın oğlu" demişti.

Aradan yıllar geçti, 1983'te SODEP kuruldu ve 1985'te Suna Mardin'in Yeni-köy'deki yalısında bir akşam yemeği yerken CHP'lileri konuşmaya başladık. Dikkatle Deniz Baykal ve Ali Topuz'la ilgili fikir almaya çalışıyordu. Bir daha karşılaşma fırsatı olmadı. Ta ki 1991'e kadar.

1991'de SHP'den Kocaeli ilinden milletvekili önseçimlerine girmek istedim. Ama İnönü'ye yakın olmadığım için Hikmet Çetin ve Korel Göymen'i aracı yaparak iznini istedim. Aslında ne izne, ne de desteğe gerek vardı; önseçime giriyordum. Üç gün sonra hayırlı olsun mesajı geldi. Üniversiteden istifa ettim ve 15 günlük yoğun çalışma sonunda önseçimlerde birinci oldum. O gece rahmetli Bayram Koca'nın İzmit'teki kahvesinin üstündeki seçim büromu telefonla bularak "Kutlarım ya! Nasıl yaptın bu işi?" diye sordu. Çok duygulanmıştım.

Fakat seçimlerde SHP bozguna uğrayınca tekrar üniversiteye dönmek zorunda kaldım. Birkaç gün sonra partinin anonsçusu rahmetli Hasan Şahan "O gece sen kaybedince televizyon başında kahroldu" dedi. Nitekim Erdal Bey beni aradı

ve Ankara'ya çağırdı. Hükümet oluyorlardı. Görev vermek istediğini söyledi. Hazırlıklıydım, "KOSGEB olsun" dedim. Ancak Erdal Bey bunu küçümseyerek şeker şirketini önerdi. Ben karşı çıkınca da "Gel danışmanım ol, Güneş'i (Gürseler) de danışman" yapacağım" dedi. Ben de onu küçümsedim. Ayrıldık.

İşi zekâyla çözerdi

Eve gelince düşündüm ki, sürekli Erdal Bey'in yanında olmak aslında iyi bir şeydi. Evinden aradım. Telefona çıkan Sevinç Hanım'a son kararımı bildirdim. Sonra da İzmit'e yola düştüm. Orada beni buldu. "Hayırlı olsun. Hazırlığını yap, seni çağıracağım" dedi. Birkaç hafta sonra Başbakanlık'ta Başdanışman unvanıyla göreve başladım. 33 yaşındaydım.

Bir gün, Özel Kalem Müdürü Erdal Bey'in ABD Büyükelçisi'ni benimle beraber kabul edeceğini söyledi. Yukarı çıktım. Bir süre sonra Erdal Bey göreve yeni gelen büyükelçiye Körfez Savaşı sonrası Türkiye'ye verilen taahhütler konusunda sıkıştırmaya başladı. Büyükelçi henüz tam bilgili olmadığı söyleyerek kaydardı. Ben içimden "Şah mat" dedim. Deneyimli gazeteci Yalçın Doğan'a konuşmayı ayırtılarıyla aktardım. O da Erdal Bey'i metheden bir yazı yazdı. Fakat ertesi sabah evden Erdal Bey aradı. Ben teşekkür edecek sandım. "Böyle bir diyalog aramızda geçti mi?" dedi. Ben de "Tabii" dedim. Daha sonra ekonomik konular dışında danışmanlık yapamadım.

1993 yılı programı için Yüksek Planlama Kurulu toplanmıştı. Müsteşar İlhan Kesici geldi ve uzun uzun bilgi vermeye çalıştı. Erdal Bey çok sıkıldı. Bunun üzerine kestim, "Efendim, bu bir simülasyon gibi, büyümeyi siz belirliyorsunuz, diğer parametreler kendiliğinden çıkıyor" dedim. Erdal Bey müthiş zekâsıyla gerisini çözdü attı. Toplantı orada bitti.

Büyük toplantıya girdik. Erdal Bey memur maaş zammının oransal olarak yanlış hesaplandığını ve yetersiz olduğunu söyledi. Maliye itiraz edecek oldu, ama Erdal Bey matematiksel hata yaptıklarını kanıtladı. Kurul sarsıldı. Öğlen arasında Örsan Öymen'e kaş göz yaptım. Eski Başbakanlık binasında durumu anlattım. ertesi sabah Milliyet olayı sürmanşete taşımıştı. Sabah hep birlikte Erdal Bey'i karşıladık. Arabadan indi, bana döndü; "Milliyet'i gördün mü?" dedi. "Neler de sızıyor?" Kendi kendime ekonomi de gidiyor dedim.

Bir değişiklik olmadı. Çünkü ekonomik konularla diplomasi farklı yaklaşımlar, hassasiyetler gerektiriyordu. Erdal İnönü de bir devlet adamıydı ve bunu iyi biliyordu.

ERDAL İNÖNÜ

Derya Sazak (Milliyet - 1 Kasım 2007)

Aslan sosyal demokratların son lideri Erdal İnönü'yü kaybettik. 12 Eylül askeri rejiminin darbeyle demokrasiye son verdiği, Ecevit, Demirel gibi "eski" liderlerin siyasetten yasaklandığı 1980 sonrasında ve "Özal'lı yıllarda" tanışmıştı Türk siyaseti, Erdal Bey'le. Gazeteciliğimizin Ankara'daki on yılı, İnönü ve arkadaşlarının solu toparlama, Türkiye'yi yeniden "demokrasi, insan hakları ve özgürlükler" kavramıyla tanıştırma mücadelesini izlemekle geçti.

Fizik profesörü Erdal İnönü, "İsmet Paşa'nın oğlu" olmasına karşın, 1980'lere dek köklü aile bağları ve CHP'nin siyasi geleneğinden uzakta politikanın dışında kalmaya çalışmıştı.

Türkiye darbeye sürüklenince, Ecevit'in CHP ile bağlarını koparması üzerine, solun "akıl adamları" yeni parti için Erdal Bey'in ismi üzerinde anlaştılar.

SODEP kuruldu. Ancak Milli Güvenlik Konseyi tarafından İnönü ve kurucular "veto" edilerek partinin seçime girmesi engellendi. Halkçı Parti Meclis'e girdi.

Erdal Bey, 1983 seçimlerinden sonra partinin başına yeniden geçti, Aydın Güven Gürkan liderliğindeki Halkçı Parti-SODEP birleşmesinin gerçekleşmesinde rol oynadı. Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) doğdu.

İnönü'nün SHP lideri olarak, 1987 referandumu ve seçimleri öncesinde Türkiye'de askeri dönemin etkisinin sona erdirilmesi ve demokratikleşme sürecinde çok etkili olduğunu biliyoruz.

SHP o dönemde Avrupa'daki "sosyal demokrat-sol" partilere özgü bir kimlik kazandı. Sosyalist Enternasyonal'e üye oldu. 1989'da yerel seçimlerden zaferle çıktı. Özal döneminin sonu görünmüştü. 1991 seçimlerinde SHP'nin "tek başına" iktidara geleceği umuluyordu.

Ancak 1987'de yasakların kalkmasıyla birlikte aslan sosyal demokratların eski hastalığı depreşti. SHP'de Baykal'ın İnönü'ye karşı başlattığı kurultaylar mücadelesi başladı. Ecevitler ise DSP'yi kurarak ayrı yola girdiler.

Sosyal demokratlar, önce ikiye, sonra üçe bölündüler!

SHP, CHP ve DSP.

1990'larda Demirel'e iktidar yolu açıldı; DYP-SHP koalisyonu, 12 Eylül öncesi "bir araya gelemedikleri" için suçlanan AP-CHP'nin devamı iki partiyi merkez sağ ve solu buluşturdu. İktidardaki "tarihi uzlaşma" Süleyman Bey'e yaradı. Özal'ın ölümünden sonra Demirel Çankaya'ya çıktı.

Erdal Bey, Türk siyasetinde "çekilmeyi" bilmeyen liderlerin aksine, bir süre milletvekilliği yaptıktan sonra üniversiteye döndü. Saygın bir lider, bilim adamı olarak yaşamını tamamladı.

Sevinç Hanım başta, İnönü ailesi ve aslan sosyal demokratların acısını paylaşıyoruz.

Türkiye'nin başı sağ olsun.

Kaynak: <http://www.milliyet.com.tr/2007/11/01/yazar/sazak.html>

YERLİ POLİTİKA VE OĞUL İNÖNÜ İLE BABA İNÖNÜ

Çetin Altan (Milliyet - 2 Kasım 2007)

Yaş 80'i geçtiğinde, aynı kuşaktan kimlerin peş peşe hızla eksilmekte olduğunun vitesi, daha da mızraklaşarak takılıyor gözlere.

10 gün önce Fuat Köprülü'nün kızı Beyhan, onun ölüm ilanlarından 1 hafta sonra da İsmet Paşa'nın oğlu Erdal...

* * *

Tüm dünyada 80'ini aşmışlardan her gün kaç kişinin eksildiğinin bir listesi yapılsa...

İnfazının eli kulağında, gizli bir idam mahkûmu olmanın, -sadece o yaştakilere malum- acımasız jileti, bir çizik daha atar yüreğe.

Ve insanın gözlerinde, bir yığın abuk sabuklukla saçma sapanlık mikroskopicleşirken; çizikleri artmış bir yürekle, yine de yürekli durmak gerekir.

* * *

Erdal İnönü ile Paris'te; Fransız vatandaşlığına geçmiş, hanımı piyanist üst düzey bir ailenin evinde karşılaşmıştık.

Erdal İnönü'nün de, gülücüklü, gözlüklü, yaşlıca yüzü; "hık demiş burnundan düşmüşçesine" babasına benziyordu.

Erdal İnönü'de en hoşuma giden taraf; Türkiye'nin tabu ve dogmalardan oluşmuş akvaryumu içine tutsak düşmemiş olmasıydı.

Ayrıca ibrişimli bir "humor ve ironi" sahibiydi de...

* * *

Hem İsmet Paşa'nın oğlu olmak, hem de fizik bilimiyle, özellikle de teorik fizikle bütünleşmiş olmak...

Kim bilir çocukluğunda ve gençliğinde; yerli politikanın sinsi bataklıklarında açılmış nilüfer görünümlü çeşit çeşit devedikenlerinin, ne firdöndülerine tanık olmuştu usulca...

* * *

Fizik bilimi ise, yeryüzündeki atıp tutmalı politikaların çok dışında bir kozmos sözlüğüydü.

İsmet Paşa'nın oğlu, o sözlüğün içine dalmayı yeğlemişti.

Bin bir koşullanmanın zırları içinde bağırıp çağıran insancıklara, o sözlüğün içinden bakıyor gibiydi.

* * *

Belki de o nedenle ne gülücüğü eksiliyor, ne tabularla dogmalara sığınma tut-saklığına düşüyordu.

Çok zarif bir üslupla da, sanki azıcık alay ediyor gibiydi.

* * *

Besbelli Erdal İnönü de, iç politikadaki fokurtulu kazanlar ötesinde Türkiye'nin de; evrensel bilim alanında, varlığının ağırlaşp belirginleşmesi özlemindediydi.

"Fizik Dalındaki Araştırmalara Türkiye'nin Katkısını Gösteren" kitaplar yayımlamıştı.

Hem de kendisini, salt İsmet Paşa'nın oğlu olduğu için bir "joker" olarak kullanma derdindeki politikacı dostlarının; yaptığı çalışmalarla hiç ilgilenmediklerini bile bile...

* * *

Politika... Üretilen silahlar... Nutuklar, polemikler, ölenler, öldürenler... Milyonların bir yerlerden bir yerlere göçleri, çaresizlikleri...

Kanlı bir derya içinde "baş" olmanın hırsıyla patlayan yanardağlar...

* * *

Bir de bataklıklar dışı ayrı bir bahçesi var İNSANLIĞIN. Bilimciler, müzisyenler, ressamalar, heykeltçiler, şairler, yazı adamları, sinema sanatçıları...

* * *

O bahçelere eklenen yeni çiçeklerle ağaçların yükselttiği bayraklar, resmi bayramlarda büyütülenlerden çok daha fazla görünüyor dünyadan.

* * *

Erdal İnönü, böyle bir değerlendirmede Türkiye'nin de bayrağını yükseltmeye uğraşmışlardandı.

İsmet Paşa'nın oğlu olmasaydı, ne siyasal liderlikler sunulurdu kendisine, ne de hayattan ayrılışı genel bir yasa dönüşürdü.

Ne de o, ille de siyasal bir lider olacağım diye bir tepinme yarışına girerdi.

* * *

Kayıp gitmiş bir bilimcinin ardından bendenizin, birtakım varsayımlar yapmaya kalkmamın bir nedeni, 1948'de yitirdiğimiz Dr. Hulusi Behçet...

O da göz, deri, eklem, nörolojik sıkıntılarla bozuklukları tek bir karede bütünleştirerek saptayan "Behçet Sendromu"nu armağan etmişti tıp dünyasına.

Ölümü, Erdal İnönü'nünün binde biri kadar bile yankılanmadıydı.

1997'de yitirdiğimiz evrensel matematikçi Cahit Arf'inki de öyle.

* * *

İNSANLIĞIN ortak bahçelerine bir karanfil fırlatmış değerli yaratıcılar da yetişti buralardan...

Çoğu ya benimsenmedi, ya görmezlikten gelindi, ya çürütüldü, ya kışkanıldı.

* * *

Kaç yazarımızın dünyada kaç dile çevrilmiş olduğunu kaç kişimiz biliyor ki örneğin?

Yunancaya da çevrilmiş yazarlarımızın sayısı 30'a yakın. Ola ki Yunanistan'da daha da çok okunuyorlar.

* * *

Erdal İnönü ile birbirinden çok ayrı ortamlarda kopardık ortak kuşağımızın takvim yapraklarını.

Ne yapalım "ölüm herkesin başında"...

* * *

Bir gün silinip gideceklerinin tümörüne bir teselli arayanlar, tatminsiz kaldıklarında; -özellikle de hamasi türde- övünüp durma sayıklamalarından medet umarlar.

* * *

Erdal Bey, böyle bir sayıklamaya muhtaç olmadan yaşamışlardandı.

Bir yerlerde, ola ki yine buluşuruz kendisiyle...

PEMBE KÖŞK VE LAİKLİK

Derya Sazak (Milliyet - 2 Kasım 2007)

Erdal İnönü'nün ölümü nedeniyle Pembe Köşk'e ziyaretçi akını sürüyor. Cumhuriyet Ankara'sının bu tarihi mekânı 1925'lerde İsmet Paşa ailesi yerleştiğinde, Kavaklıdere'ye dek uzanan bağların içinde iki katlı ahşap bir evmiş. Erdal Bey'in çocukluğu da günümüzün "Müze Köşk"ünde geçmiş.

Gülsün Bilgehan, ikinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün eşinin yaşamını konu alan "Mevhibe" adlı kitabında Erdal İnönü'nün annesine düşkünlüğünü anlatır:

"Erdal daha uslu, sakın bir çocuktü. En çok annesine düşküdü ve bunu kim-seden saklamazdı. Başlıca özelliğı toksözlülüğü, açıklığı ve inadıydı. Huyunu bilen babası ortanca oğluna sık sık takılırdı.

Oğlunun dürüstlüğü İsmet Paşa'nın hoşuna gidiyordu. Bir seferinde oğluyula oynarken, onu denemek istedi.

"Sen 80 yaşına gelince, ben kaç yaşında olacağım?"

Erdal cevabı yapıştırdı:

"O zaman sen ölmüş olacaksın!"

Erdal İnönü, 81 yaşında aramızdan ayrıldı. TBMM'de yapılacak cenaze töreninin ardından İstanbul'da toprağı verilecek.

Başsağılığı mesajlarını Erdal Bey'in kız kardeşi Özden Toker ile Özden Hanım'ın kızı, eski CHP Milletvekili Gülsün Bilgehan Toker kabul ediyorlar.

İnönü'nün ölüm haberi Türkiye'de televizyon haberlerine yansıdığında Çankaya Köşkü'nden de telefon geldi.

Cumhurbaşkanı Gül'ün, eşi Hayrünnisa Gül ile birlikte İnönü ailesine taziye ziyaretine yapma istekleri iletiliyordu. Ancak telefondaki yetkililere, Pembe Köşk açısından taziyeyi telefonda kabul etmenin daha uygun olacağı anlatıldı. İnönü ailesi açısından, Pembe Köşk, cumhuriyetin kurucu önderi Atatürk'ün silah arkadaşı İsmet Paşa'nın evi olduğu kadar "laikliğin" de sembolü bir yerd.

29 Ekim'de Köşk'te verilen resepsiyon, Türkiye'nin "türbanlı first lady"ye alışmaya başladığının görüntülerini yansıtır olsa da İnönü ailesi Pembe Köşk'ü bu ziyarete açmaya hazır değildi.

Cumhurbaşkanı'nın başsağlığı dileği telefonda alındı. Teşekkür edildi.

Gülsün Bilgehan, "Mevhibe"de, 1930'ların Pembe Köşk'ünü cumhuriyet modernleşmesinin sembol mekânı olarak, kadının toplum yaşamındaki yeri, eşitlik ve sosyal konumu yönüyle incelerken, İnönülerin dinin vecibelerini yerine getirme konusunda ne denli hassas olduklarını nakleder. Köşk'te huzur içinde geçen ramazanları, çoluk çocuk neşeye kalkılan sahur ve iftarları anlatır.

Erdal İnönü ise "Fikirler ve Eylemler" kitabında laiklik sayesinde Türkiye'nin çağdaş bir devlet niteliği kazandığını İsmet Paşa'dan örneklerle anlatır. Türbana karşıdır!

Pembe Köşk sakinleri Erdal Bey anısına bu ilkesel duruşu bozmadılar.

Kaynak: <http://www.milliyet.com.tr/2007/11/02/yazar/sazak.html>

İŞ SANAT'TA ERDAL İNÖNÜ'YE YOĞUN ALKIŞ

Meral Tamer (Milliyet - 4 Kasım 2007)

İş Sanat, sezonu önceki akşam görkemli bir konserle açtı. Şef Emil Tabakov yönetimindeki Bilkent Senfoni Orkestrası eşliğinde ilk yarıda Çaykovski'nin Roko-ko Çeşitlemeleri çalan Efe Baltacıgil'i dakikalarca ayakta alkışladık. Baltacıgil, arşeyi çellosuna ilk değdirdiği andan itibaren bütün salonu esir aldı; hepimiz baştan sona büyülenmiş gibi dinledik genç virtüözümüzü...

İkinci yarıda İdil Biret ve Efe Baltacıgil'le birlikte Beethoven'ın üçlü konçertosunu çalmak üzere sahneye gelen Suna Kan, mikrofonu eline alınca çoğumuz ne söyleyeceğini anlamıştık sanki:

"İdil ve ben, İnönü ailesiyle her zaman yakın olduk. Efe'yle birlikte bu akşam çok büyük bir müziksever olan Erdal İnönü'nün anısına çalacağız."

Ve salonda yine dakikalarca sürecektir bir alkış koptu. Gittiğimiz her klasik müzik konserinde, eşi Sevinç Hanım'la birlikte görmeye alıştığımız Erdal İnönü'yü uzun uzun alkışladık. Alkışların da coşkulusu, hüznölüsü ya da öfkeli oluyordu tabii, ama aynı salonda 20 dakika arayla ikisi bir arada pek enderdir herhalde...

Konserlerin müdavimiydi

Erdal Bey'in adı geçince yanımda oturan hanım, "İnanın bugün gözüm hep onu aradı salonda" dedi. Boyu herkesten uzun olduğu ve genelde önlerde sıra başında oturduğu için Erdal Bey, adeta konser salonlarının demirbaşı olarak yerleşmiş demek ki belleğimize... Bir gece önce Hakan Erdoğan'ın düzenlediği İstanbul'da Bach Günleri kapsamında, Tünel'deki Santa Maria Kilisesi'nin merdivenlerinden

inerken de, kilisenin büyüğü atmosferinde Bach dinlerken de Erdal Bey'in eksikliğini hissettim. Meğer klasik müzik konserlerinin müdavimleri arasında böylesi bir bağımlılık da söz konusuymuş.

İdil Biret de Suna Kan da, İsmet İnönü'nün başbakanlığı döneminde ve şahsi inisiyatifiyle 1948'de çıkartılan Harika Çocuk Yasası sayesinde, küçücük yaşlarında aileleriyle birlikte yurt dışına gönderilmişler ve Avrupa'nın en iyi müzik okullarında eğitim görme imkânına kavuşmuşlardı.

Joshua Bell 10 Mayıs'ta

Ben bu ay 10 Kasım'da yine İş Sanat'tayım. Sonra 17 Kasım'da, ardından 1 Aralık'ta... Ve eminim hepsinde de sevgili Erdal Bey'i yüzünden eksik olmayan gülümsemesi, her an bir espri yapmaya hazır haliyle anımsayacağım.

Bu yıl bütün sezon biletlerini baştan aldık. Örneğin 10 Mayıs'ta ünlü kemanacı Joshua Bell'i izleyeceğim için mayıs ayı randevularını ona göre ayarlayacağım. Tıpkı İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'nın Müzik Festivali nedeniyle her yıl hazıranda mutlaka İstanbul'da kaldığımız gibi...

Memleketimizde bunalımın biri bitmeden diğeri başlıyor. Bu konserler, her türlü sıkıntıdan kurtulup, kendimizi müziğin şefkatli kollarına güvenle teslim edebildiğimiz müstesna saatler.

İş Sanat'ın bu yılki programı enfes; nitekim İş Sanat Müzik Direktörü Meriç Soylu da, önceki akşamki kokteylde bu yönde epey tebrik aldı. Dünyanın en ünlü ve saygın orkestralarını, virtüözlerini ayağımıza kadar getirdiği için ben de İş Sanat'a ve Meriç Soylu'ya teşekkür ediyor, sevgili Erdal Bey'e de güle güle diyorum.

Kaynak: <http://www.milliyet.com.tr/2007/11/04/yazar/tamer.html>

TEBESSÜMLERLE...

Melih Aşık (Milliyet - 4 Kasım 2007)

Erdal İnönü esprilerinin lezzetine yeni varan bir okurumuz:

- Yahu meğerse Erdal İnönü aynı zamanda çağımızın Nasrettin Hoca'sıymış...
Diyordu notunda.. Galiba öyle... Erdal Bey'in espri yönü hayli güçlüydü. Onu sonsuzluğa birkaç esprisini daha anarak uğurlayalım...

* * *

Erdal Bey'e bir gün, sıcak bakmadığı halde siyasete neden girdiğini sorarlar.
Yanıt mütevazıdır:

- Ülkemi benden daha kötüleri yönetmesin diye!

* * *

Bir Anadolu turunda seçmenlerden biri seçim otobüsünün önüne atılır ve Erdal Bey'e hitaben "Ölürüm yoluna" diye haykırır.

Erdal Bey cevap verir:

"Dur, ölme. Bir oy bir oydur."

* * *

Erdal Bey bir gün İstanbul'da taksiye binmiş. Şoför:

"Sen ne kadar Erdal İnönü'ye benziyorsun" demiş.

"O benim" diye cevap vermiş Erdal Bey...

Şaşırmış taksi şoförü...

"Yahu" demiş, "...birisi daha var. Harbiye'nin oralarda dolaşıyor. O da aynı Erdal İnönü..."

Erdal Bey hiç istifini bozmamış:

"O da benim!"

* * *

SHP Genel Başkanlığı döneminde diğer sol parti liderleri ve bürokratlarla bir restorana gider. Garsonun "Bir şey almak ister misiniz, efendim?" sorusuna şöyle yanıt verir:

- Teşekkürler, biz birbirimizi yiyeceğiz...

İNÖNÜ, ANILAR, DÜŞÜNCELER

Derya Sazak (Milliyet 4 Kasım 2007)

Erdal İnönü aslan sosyal demokratların omuzlarında son yolculuğuna uğurlanıyor.

Siyasete, 1983'te askeri rejimden çıkılırken, Batılı anlamda sosyal demokrat bir parti kurarak soldaki dağınıklığın giderilmesine katkıda bulunmak amacıyla girmişti. 1993'te SHP kurultayında genel başkanlığı bırakırken partisi koalisyon ortağıydı! Erdal Bey, siyasetin sürekli 'muhafeette kalmak' için yapılan bir uğraş olmadığına inanıyordu. 12 Eylül rejiminin, kurucu üyelerini 'veto' ederek seçimlere sokmadığı SODEP'i 1985'te Halkçı Parti ile birleştirdikten sonra (SHP) 1991'de DYP koalisyonu ile iktidara getirmeyi başarmıştı.

Anılar ve Düşünceler adlı kitabında siyasal yaşamının 3 hedefini şöyle açıklar:

"Birincisi, beni siyasete çağıranların gösterdikleri hedefti: Demokrasimizi ara dönemin getirdiği güdümlü yapı ve davranıştan kurtarıp yeniden halka dayanan özgür bir düzen haline getirmek. Ama bunu yaparken bir askeri müdahale tehlikesiyle de karşılaşmamak.

Halkın, seçimlerde ortaya çıkan özgür iradesiyle, iktidarlara değiştirebildiği bir demokratik düzen kurulmalıydı ve on yıl sonra tekrar bir müdahale ile askıya alınmamalıydı.

Meclis'i boykot etmek, ya da adayı beğenmediğimiz için Cumhurbaşkanlığı seçimini sonuçsuz noktalara götürmek gibi eylem önerilerine itibar etmedim. Bunun için beni çekingen ve ürkek davranmakla suçlayanlar oldu, olacaktır. Ben doğru yaptığımı inanıyorum.

Bana gösterilen ikinci bir önemli hedef, 12 Eylül rejiminin CHP'yi kapatarak dağıttığı sosyal demokratları toparlamak, tekrar bir araya getirmektir. Bu hedefe de birçok çabadan sonra erişebildiğime inanıyorum. Demokratik gelişme içinde bundan sonra meydana çıkabilecek bölünmelerden herhalde sorumlu tutulmam.

Siyasete girerken zihnimde yer tutmuş üçüncü bir hedefim daha vardı. CHP iktidara geldiği zaman, aydınlar memnun oluyor, ekonomi ile ilgili çevreler rahatsız oluyordu. Adalet Partisi iktidarında ise bunun tam tersi, aydınların başı derde giriyor, esnaf ve işadamları rahatlıyordu.

Ekonomiyi büyütürken aydınlarımızı rahatsız etmeyecek bir siyasal davranış mümkündür diye düşünüyorum. Bunu, Batı'daki sosyal demokrat partiler başarı ile yapabiliyorlardı. SHP'nin koalisyon hükümetinde bakanlarımız bu yolda başarı ile ilerlediler."

Sol bugün iktidarın çok uzağında.

Erdal Bey'in bir gün Doğramacı ile karşılaştığında üniversitelerin durumuyla ilgili örnek verdiği şairin dizelerindeki gibi, 'Deniz, hep yeniden başlayan deniz.' Hep muhalefette bir CHP!

İnönü'yü saygıyla anacağız.

Kaynak: <http://www.milliyet.com.tr/2007/11/04/yazar/sazak.html>

ERDAL İNÖNÜ'NÜN MUHALEFET ŞERHİ!

Hasan Cemal (Milliyet - 5 Kasım 2007)

Erdal İnönü, toplumun çok değişik kesimlerinde saygı duyulan, sevilen bir insandı. Temasa geldiği çevrelerde sıcaklığını ve içtenliğini hemen hissettirir, iyi duygularla selamlanır, sempati uyandırır.

İnsan ilişkilerinde sıcaktı, yakın davranırdı ama aynı zamanda ölçülü, rahatsız etmeyen bir mesafe koymasını da bilirdi.

Siyasetin dışında, bilimden, sanat ve kültürden oluşan bir başka zengin dünyası olduğu için de ormanda, ağaçların arasında kaybolmazdı.

Arada bir, o başka dünyasına sığınarak Türk siyasetinin sığınağına, sıradanlığına tahammül gücünü arttırmaya çalışırdı.

Ben de, çok seyrek de olsa Erdal Bey'le onun siyaset dışı dünyasında buluşmanın keyfini yaşamıştım.

Bir gazeteci olarak Erdal İnönü'yü daha çok siyasetçi yanıyla tanıdım.

1980'li yılların başında, 12 Eylül askeri yönetiminin sonunda sosyal demokrat olarak siyasete adım attıktan 1990'ların ortasına kadar kendisini yakından izledim.

Hem solu birleştirme konusundaki içtenlikli çabalarını, hem de demokrasi, hukuk devleti ve insan hakları ile ilgili yaklaşımlarına destek olmaya çalışmıştım.

Erdal İnönü'nün demokrasi çıtası yüksekti.

Belki bir başka deyişle:

Erdal Bey'in demokrasi ve uzlaşma kültürü bizim siyasetin kültürüyle mukayese edildiğinde daha içerikli, daha zengindi.

1992'de şöyle demişti:

"Ben her türlü fikrin partileşmesine taraftarım. Her fikrin, her zaman çağdaşça söylenmesine taraftar oldum. İngiltere'de İskoçya'nın ayrılmasını savunan parti var. İspanya'da Bask bölgesinin ayrılmasını savunan parti var. Şimdi İtalya'da yeni seçimlerde çok oy alan bir parti çıktı. Kuzey İtalya'nın özerk olmasını istiyor. Demokrasilerde böyle şeyler oluyor. Esas mesele, terörle bu fikirleri ayırmaktır." (Hasan Cemal'in Sabah'taki köşesi, 9 Aralık 1994)

Erdal İnönü çıtası buydu.

Bugün bile yüksek olan bir çita...

Kendi partisi dahil Türk siyasetinin ve devletin çıtası bunun altındaydı. Erdal İnönü, Milli Güvenlik Kurulu'nun özellikle asker kanadında bazen kaşların kaldırılmasına neden olan bu demokratik tutumunu bir başka örnek olayda daha olanca açıklığıyla sergilemişti.

1994'ün mart ayında, DEP'li milletvekilleriyle bir Refah Parti'li milletvekilinin TBMM'de dokunulmazlıklarının kaldırılarak kendilerine hapis yolu açılmasına karşı çıkmıştı.

Bu görüşünü muhalefet şerhi olarak ilgili komisyon kararının altına da özet olarak şöyle yazmış ve tarihe not düşmüştü:

"Düşünce suçu diye bir şeyin demokrasilerde olmaması gerektiğini, zararlı fikirlerin de söylenmesinden korkulmamasını, zararlı fikirlerin söylenmesinden, hangi fikirler söylenmeden hangi fikirlerin doğru ve yararlı olduğunun anlaşılamayacağını, bu yapılmadan sağlıklı fikirlerin toplumca içtenlikle benimsenemeyeceğini her zaman, her fırsatta öne sürdüm.

Dokunulmazlıkları kaldırılması önerilen milletvekillerinin sözle ve yazı ile açıkladıkları fikirlerine hiçbir şekilde katılmıyorum.

Ama milletvekillerinin bu yanlış fikirleri söyleme olanağını zorla ortadan kaldırırsak, bu fikirlerin yanlışlığını vatandaşlarımıza gönül rahatlığıyla kabul ettiremeyiz.

Hepimizin ortak amacı olan, vatanın bütünlüğünü koruma davasına bu dokunulmazlıkların kaldırılması nasıl katkı yapar? Yararları mı, zararları mı daha fazla olur?

Hem kısa vadeli, hem uzun vadeli bütün olası etkileri düşündüğümde zararın, yarardan daha çok olacağını görüyorum.

Demokrasinin temel niteliklerinden biri olan düşünce özgürlüğü, tamamiyle karşısında olduğumuz fikirlerin bile söylenmesine izin vermekle kendini gösterir." (Hasan Cemal'in Sabah'taki köşe yazısı, 4 Mart 1994)

Erdal İnönü'nün bu muhalefet şerhine yer verdiğim köşe yazımda kendisini kutlarken, partili arkadaşları dahil TBMM'nin demokrasi adına çok kötü bir sınav verdiğini belirtmiştim.

Anımsıyorum, ertesi gün Çanakkale'ye gitmekte olan Erdal İnönü beni yoldan araba telefonuyla aramış, her zamanki nezaketiyle yazıma teşekkür etmişti.

Yazımın başında belirttiğim gibi, Erdal Bey'in muhalefet şerhinde de sergilediği demokrasi çıtası bizim siyasete göre yüksekti.

Ama ne yazık ki aktif siyasetten çekildi İnönü.

Ya çıtayı yükseğe koyduğu için...

Ya da kim bilir belki de partisinin, Türk siyasetinin ve devletinin o çıtaya yetişemeyeceğini gördüğü için öyle yaptı.

Ve başta sevgili eşi Sevinç İnönü olmak üzere yakın arkadaş çevresiyle birlikte o kendine özgü başka dünyasına döndü, oraya çekilmeyi yeğledi.

Kendisini rahmetle anıyorum.

Kaynak: <http://www.milliyet.com.tr/2007/11/06/yazar/cemal.html>

ERDAL BEY BİZE ÇOK ŞEY ÖĞRETTİ

Mehmet Ali Birand (Posta - 2 Kasım 2007)

Erdal İnönü kadar saygı uyandıran insanımız çok azdır. Adeta, İnönü Ailesi'nin genlerinde olan bir ciddiyet, bir saygınlık, bir incelikten söz ediyorum.

İstemeyerek girdiği politika yaşamında da, öylesine farklıydı ki, hepimizi şaşırttı. El öpmek isteyenlerle mücadelesi, omuzlarına almak isteyenlere direnişini hiçbirimiz unutamayız.

Daima yapıcı oldu, daima umut dağıttı.

Siyaset dünyasının akil adamıydı dersek, sanırım daha doğru bir niteleme yapmış oluruz.

Kürt sorununa çözüm bulma yolundaki katkıları unutulamaz. Ne yazık ki, DEP o dönemde eline geçen fırsatı iyi kullanamamıştı. Ancak Erdal İnönü, DEP'lileri Meclis'e sokarak, Kürt sorununda en önemli siyasi adımlardan birini atmıştı. Bu sorundan başka türlü kurtulamayacağımızı görmüş ve fedakarca elini uzatmıştı.

Arslan Sosyal Demokratlar, bambaşka bir dünyada yaşadıklarından dolayı, Erdal Bey'e de rahat vermediler. Sonunda da, siyasetten kaçmasına yol açtılar.

Erdal Bey ile birlikte bir dönem kapanıyor. Açılan yeni dönemin ne olacağını da kimseler bilemiyor. Öylesine karışık, öylesine farklı bir yöne doğru kayıyoruz ki, Erdal Beyler'i mumla arayacağız.

SIYASETÇİLER OLMADAN DEMOKRASİ, FUTBOLCULAR OLMADAN FUTBOL OLMAZ...

Mehmet Barlas (Posta - 2 Kasım 2007)

Bir araya geldiğimizde konuşulan ortak konuları düşünün.

Siyaset, futbol, sinema, basın, kadın-erkek ilişkileri, vb...

Bütün bu konuları insan isimleri olmadan konuştuğunuzda, herhalde laf bir noktada tükenir.

- Siyaseti severim ama siyasetçileri sevmem...
- Futbolu severim ama futbolculardan nefret ederim...
- Şu yıldızlar olmasa, sinemayı çok sevebilirdim...
- Gazeteciler olmasa, basın ne kadar düzgünleşirdi...

Bir kadına veya bir erkeğe aşık olmadan sadece aşka aşık olunabilir mi mesela?

Hayatta ve aktif siyasette oldukları zaman bazılarımızın beğenip oy verdiğimiz, bazılarımızın da Türkiye'nin bütün çözümsüz sorunlarının kaynağı olarak gördüğümüz siyasetçilerin ölümlerinde, hepimiz onların demokrasinin icracıları olduklarını anlıyoruz.

Buna son örnek, Erdal İnönü'dür.

Aydın ve güler yüzlü kişiliği, görgüsü ve bilgisi ile, hepimizi derinden etkilediği ölümü ile bir anda anlaşıliverdi. Erdal İnönü'ye hiç oy vermemiş ve onun izlediği politikaları yanlış bulmuş insanlar da, derin teessüre kapıldılar.

Erdal İnönü ve anılar

Bizim evimizde konuk olduğu bir akşam yemeğinden kalan bir anımı aktarayım.

Konuklara geçen yıllarda CINE5 kanalında Deniz Akkaya ile birlikte sunduğumuz "Başka Yerde Yok" programını anlatıyordum. NTV'nin "Yorum Farkı" programındaki arkadaşım Prof. Emre Kongar'dan önce Deniz Akkaya ile birlikte çalışmış olmam üzerine nükteler yapıyorlardı konuklar.

Ben de onlara Deniz Akkaya'nın nasıl disiplinli, nasıl çalışkan bir insan olduğunu anlatırken, Erdal İnönü geldi yanımıza. Hem "Deniz" adını, hem de "çalışkan", disiplinli" gibi nitelikleri duyunca, "Deniz Baykal'dan mı söz ediyorsunuz?" dedi gülererek.

O akşam "Basında benim hakkımda çıkan haberler dışındaki bütün haberlerin doğru olduğuna inanırım" dediğini de, herhalde hatırlatmalıyım.

Gerçek bir "rint" (gönül eri, kalender) olan Erdal İnönü'yü, Yahya Kemal'in "Rindlerin Ölümü" ile anmak istiyorum:

"Ölüm asude bahar ülkesidir bir rinde;
Gönlü her yerde buhurdan gibi yıllarca tüter.
Ve serin serviler altında kalan kabrinde
Her seher bir gül açar; her gece bir bülbül öter"

Kaynak: <http://www.milliyet.com.tr/2007/11/02/yazar/zmbarlas.html>

"SÖYLE BANA ANKA KUŞU!"

Can Dündar (Milliyet - 5 Kasım 2007)

Yıllar önce Venedik'te genç yetenekleri ve yaratıcı beyinleri buluşturan bir atölye-yi gezmiştim.

Kapıda "Olivero Toscani imzalı şu yazı vardı:

"İçeri girerken bütün o güzelim, karmaşık fikirlerinizi çöpe atın. Yerlerine hiç de etkileyici gözükmeyen en basit çözümlerinizi koyun. Bunu ısrarla yeniden deneyin. Sonuçta vardığınız nokta, o kadar basit olsun ki, görenler sizin nasıl bir yol kat ederek o sadeliğe ulaştığınızı asla öğrenemeden, 'Bunu herkes yapabilir' desinler."

Erdal İnönü'nün formülü buydu.

Sadelik, onun su gibi duru yaşam tarzında ve böbürlenmeyen bilgeliğinde, en büyük zaferini kazanmıştı.

Önceki gün baba evi Pembe Köşk'ten uğurlanışına da bu sadelik damgasını vurdu.

Canlı yayındaki TV muhabirleri ısrarla "devlet töreniyle uğurlandığını" söyledursunlar, o, kendisine yaraşan şekilde bir "millet töreni" ile vedalaşıyordu Ankara'yla...

Babasının kurucuları arasında yer aldığı devletin olanaklarına yaşamı boyunca uzak durmuştu:

Tumturaklı unvanlar, makam koltukları, kırmızı plakalı arabalar, uzak-yakın korumalar, konforlu lojmanlar, dolgun maaşlar, ayrıcalıklar...

Başbakan yardımcılığı görevini teslim töreninden sonra bir taksiye binip gitmişti.

Yine bir taksiyle geldiği Ermeni konferansının girişinde toplaşanlardan yediği domatesin ceketindeki lekesini de kendisi temizlemişti.

Paltosunu tutturmamak, şemsiyesini taşıtmamak, kendini omza aldırmmamak için verdiği mücadele hâlâ hafızalardadır.

Siyaset dahil girdiği her uğraşa bilimin sorgulayıcılığını, akılcılığını, yol göstericiliğini soktu.

Ve basit çözümleri...

İmkânsız bir koalisyonla kaynayan bir partiyi bir arada tutmasını, en zorlu konularda bile cesur ve başarılı kılmasını sağlayan oydu.

Öyle bir yol kat edip öyle bir sadeliğe ulaşmıştı ki, görenler "Bunu herkes yapabilir" demişlerdi.

İşte o yüzden, ona millet töreniyle uğurlanmak yakışırdı.

Önceki gün Pembe Köşk'ün kapısına yığılan ve saatler boyunca tabutuna dokunmak, bir karanfil bırakmak için kuyrukta bekleyenlere baktım.

Hepsi onun kaybıyla yalnızlık duygusuna kapılmış, samimiyetle üzölmüş, özenle giyinmiş ve son vedaya gelmiş, sade insanlardı.

Onları üzen, belki böylesine bir hazinenin de ötesinde, bu bilgeliği, bu tevazu-u, bu nezaketi, bu cesareti, uzlaşmacılığı ve en çok da bu sadeliği yitirmektir.

Acıyı büyüten buydu.

Yerine gelen taşrahılık, tahammül fersahtı çünkü...

En çok siyasetin sözünün geçtiği bir ülkede, siyasetin koynunda büyüdüğü ve her krizde siyasete davet edildiği halde, elinden geldiğince siyasete uzak durmuş, asıl aşkı bilime bir ömür adamıştı.

Bu kararı verirken yazdığı bir şiiri okumuştı bir söyleşimiz sırasında...

Şöyleydi şiir:

"Güzelsin biliyorum/ yerde gökte yoktur eşin...

Ama benim de gençliğim var/ o da bir defa gitti mi geri gelmez/

Söyle bana Anka kuşu/ bir ömrü adamaya değer misin?"

Anka kuşu, cevabını dünkü cenazede verdi:

Değerdi.

ERDAL İNÖNÜ'NÜN NİTELİKLERİ YAŞAYANLARDA FAZLA ARANMIYOR

Mehmet Barlas (Posta - 5 Kasım 2008)

Derin bir sevgi seli ile sonsuz yolculuğuna uğurlanan Erdal İnönü için yazılanları, söylenilenleri bir hatırlayın.

- ✓ Uygur
- ✓ Kültürlü
- ✓ İlmli
- ✓ Nüktedan
- ✓ Hoşgörülü
- ✓ Uzlaşmacı

Erdal İnönü'nün kendisini en ağır ifadelerle eleştirenlere bile gülümseyerek baktığını, iktidarının zirvesindeyken bile aktif siyasetten ayrılabilmesini, rakipleri hakkında kırıncı ve küçük düşürücü ifadelerin kullanılmasına izin vermediğini hepimiz yeniden hatırladık.

Bütün bunların bir seçkin kişiliğin sahip olması gereken nitelikler olduğunu da hepimiz onayladık.

Sadece ölümler için mi?

Şimdi benim içimde bir kuşku var.

Acaba bizim toplumsal geleneğimizde bütün bu nitelikler sadece ölmüş kişilerde mi bir anlam ve değer ifade ediyorlar?

Erdal İnönü'nün görgüsünü, olgunluğunu, hoşgörüsünü günlerdir yazanların, meslek yaşamlarında kullandıkları üslup ve gerek kişilere gerekse olaylara karşı takındıkları tutum, hiç de Erdal İnönü'nünkilere benzemiyor.

Erdal İnönü'nün ılımlılığını, nüktedanlığını, uygarlığını vurgulayarak onun kişiliğini övenlerin bazıları için, kaleminden kan damlayan, "kodu mu oturtan" yazar olmak, mesleki başarının ön şartı değil mi?

Karalamak, iftira etmek, aşağılamak herhalde kötü şeyler ki, bunların hiçbiri Erdal İnönü anlatılırken, onun davranışları arasında zikredilmedi.

Siyasetin gerekleri

Bir de bizim mesleğin ötesindeki genel sosyo-politik eğilim var tartışılması gereken.

Arkalarında büyük seçim zaferleri taşıyan, sandıklarda rakiplerini ezip geçen siyasetçilerimizde de Erdal İnönü'nün kişiliğini oluşturan nitelikleri aramıyor toplum.

Büyük kitlelerden oy alabilen, siyasetin fırtınalarından sonra ayakta kalabilen, parti içindeki demokrasiye hayat hakkı tanımazken rakip partileri demokrasinin düşmanları olarak kolayca sunan marka olmuş siyasetçilerimizin niteliklerini hatırlayalım:

- ✓ Kavgacı
- ✓ Sert
- ✓ Uzlaşmasız
- ✓ Polemikçi

Aslında Erdal İnönü ölümü ile, bizim sosyo-politik yaşamımızın televizyon dizisine reklam arası verdirdi.

Reklam arası mıydı?

Dizideki gerginlikleri, skandalları, komploları, hoşgörüsüzlükleri, kavgaları, hizipçilikleri, insafsızlıkları,

Erdal İnönü'nün kimliğini ve kişiliğini hatırlatan anlatımlarla kısa süreliğine askıya aldık.

Erdal İnönü'yü sonsuz yolculuğuna uğurladığımıza göre, artık yeniden kendimize dönebiliriz.

Bizim gibi düşünmeyen herkesi suçlayabilir, taraf olduğumuz partinin veya hizbin karşısında gördüğümüz herkesi karalayabilir, aşağılayabiliriz artık.

Erdal İnönü'nün uygar, hoşgörülü, nüktedan kişiliğini överek anlatanların kalemlerinden yeniden kan damlamaya başlayabilir.

ERDAL İNÖNÜ

Rauf Tamer (Posta - 1 Kasım 2007)

Sosyal Demokrat olmayanların, hattâ fanatik sağcılarının bile saygı duyduğu, çok farklı bir siyasetçiydi.

Sergilediği seviye ise, bir bilim adamı için ayrı bir nedret.

Milletimin başı sağolsun... Ailesine ve yakınlarına Allah sabır versin.

Dün, **Can Dünder**'in arşivinden, 16 Mayıs 1950 tarihli bir mektup okudu **Özlem Gürses**... (Habertürk)

Erdal Bey, Amerika'dan yazmış babasına.

Tarihe dikkat.

16 Mayıs 1950.

Yâni, İsmet Paşa, seçimi kaybettikten 2 gün sonra...

24 yaşındaki Erdal Bey, büyük bir olgunlukla teselli ediyor babasını...

Ve demokrasiye geçişin, Türkiye için daha önemli olduğunu kaydederek, mağlubiyet'ten galibiyet'ten öte, büyük bir anlam yüklüyor 14 Mayıs seçimlerine.

İşte, erdem burada.

24 yaşındaki o gencin demokrasi terbiyesini, bugünkü sosyal demokratlara örnek göstermek istiyorum.

İsmet Paşa, tarih yazdı.

Oğlu **Erdal İnönü** ise, gerek özverisi, gerek tahammülü, gerek nezaketiyle, demokraside yeni bir sayfa açtı. Onları hep saygıyla anacağım.

ERDAL İNÖNÜ BİR DEĞER İDİ

Oktay Ekşi (Hürriyet - 1 Kasım 2007)

TÜRK siyasi hayatı gerçek bir demokrasi âşığını, dünya bilim âlemi önemli bir fizik profesörünü, Türk toplumu en alçakgönüllü, en hoşgörülü, en olgun evlatlarından birini kaybetti.

İkinci Cumhurbaşkanımız İsmet İnönü'nün oğlu Erdal İnönü, maalesef 81 yaşında aramızdan ayrıldı.

Biz Erdal İnönü ile 1957'de tanıştık. Ama Erdal İnönü'yü yakından tanıma fırsatını, kendisinin önerisi üzerine 1983'te Sosyal Demokrasi Partisi'nin (SODEP) kurucuları arasına girdikten sonra bulduk. Kısa da olsa bir süre Erdal İnönü Genel Başkan ve biz de Genel Sekreter Yardımcısı idik.

Erdal İnönü tam bir olgun kişiydi. Bir milli kahramanın, Cumhurbaşkanı'nın oğlu olmayı, tanınmış bir bilim adamı sıfatını taşımayı, birinci sınıf bir entelektüelliği, fevkalade uygar ve ölçülü bir kişiliği, kendine özgü bir espri anlayışını kimsenin gözüne sokmadan taşımayı bilirdi.

Merhum Erdal İnönü'nün bazı politik değerlendirmelerine ve kararlarına katılmadığımız oldu. Ama tüm kararlarının ardında iyi niyet dışında hiçbir şey aramadık. Çünkü Türkiye'nin aydınlık geleceğini "tek bir çatı altında toplanmış bir büyük sosyal demokrat harekette" gördüğünden ve bundan başka hiçbir hesabı ve özlemi bulunmadığından emindik. Ne yazık ki parti içindeki bir kısım siyasilerin kişisel ikbal kavgaları, Erdal İnönü'yü bir aşamada bıktırdı. O yüzden aktif siyaseti bıraktı. Artık okuyacağım, yazacağım ve öğrencilerimle olacağım diyerek mütevazı, sakın ama kişiliğine daha yakışan bir çizgide ömrünü tamamladı.

Erdal İnönü'nün en önemli özelliklerinden biri, Altan Öymen'in ifadesiyle söyleyelim, "Kendisi gibi biri olmak"tan hiçbir zaman vazgeçmemesiydi. Babası

dahil büyük hayranlık duyduğu kimselerin hiçbirine benzeme çabası yoktu. Her ortamda aynı insandı. **İsmet İnönü'nün** hayattaki son çocuğu **Özden Toker'in** sözleriyle onu anlatmayı tamamlayalım:

"Erdal İnönü, İnönü olmanın zevkini her zaman çıkardı. Çağdaş Türkiye için her zaman mücadele etti. Hiçbir zaman kırılmadı. Hiçbir zaman Türkiye'nin hali ne olacak, demedi. Her zaman Türkiye'nin daha iyi olacağına inandı. O çok güzel bir insandı. (...) O bir Atatürkçüydü. Laik cumhuriyet çocuğuydu. Bunların hepsine inanarak yaşadı."

Not: **Cumhuriyetimizin 84** yıllık geçmişine hakaret -çoğu kez iftira-etmeyi marifet sayan bir kalemin, önceki günkü yazıma verdiği karşılığı okudum. Günümüzün **Ali Kemal'lerinden** biri olduğunu bildiğim için **iftiralarına** hayret etmedim. Seviyesiz üslubunu, terbiyesine verdim. Keşke suratına çarptığım **gerçekleri de yanıtlasaydı** dedim. Benim **"talimatla yazdığımı"** söylemesine hayret ettim. Çünkü bana, ne yazacağıma ilişkin tek kelimelik talimat verebilen bir baba-yiğidin -pek korktuğu asker dahil- henüz doğmadığını, bundan **54** yıl önce birlikte çalıştığım babasına sorsa, ondan öğrenirdi diye düşündüm. Ama **gazeteciliği de bilim adamlığı düzeyinde olmalı ki yapmamış** dedim.

Bu konuya nokta koymadan belirteyim:

Bunların meselesi sadece **"daha gelişmiş demokrasi"** ve **"Türkiye'nin çağdaş refah devletleri düzeyine kavuşması"** olsa sorun kalmazdı. Bunların istediği **"hepimiz için demokrasi"** değil, **"bölücü"** için **"hain"** için demokrasidir. Çünkü bunlar bizim **"vatan"** dediğimiz yere, satılabilir bir **"arazi"** diye bakarlar. Nitekim yazdıklarını irdeleyin. Bunlar bu ülkede doğdukları, bu ulusa mensup oldukları için de kendilerini çok talihsiz sayarlar. Bunlarla yolumuz o yüzden ayrıdır. O. E.

Kaynak: <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=7599311&tarih=2007-11-01>

BENİM İÇİN BİLİM ADAMIYDI

Doğan Hızlan (Hürriyet - 1 Kasım 2007)

ERDAL İNÖNÜ (1926-2007) de aramızdan ayrıldı. Kitaplarda ve anılarımızda yaşayacak.

Anılarını okurken, bir bilim adamının alçakgönüllüğünü her satırında duyumsadım.

İlk anı kitabı yayımlandığında Karalama Defteri'ne çağırmıştım, sanki bir siyasal mevkii yokmuş gibi, taksiyle geldi, televizyonun arabasıyla da evine gitti.

Anıların içinde en önemli bölümleri, yaşamın doğallığı içinde yazmıştı. Siyasetin tam ortasında olduğu zamanda bile, gazetecilerin sorularını bilimsel bir fizik problemiyle yanıtlar, onları mizahın geniş ufkuna bakmaya çağırırdı. Çoğu zaman gazeteciler ne sorduklarını unuttur, aldıkları cevabı gülerек dinlerken, aslında istedikleri hiçbir bilgiyi alamadıklarının farkına sonradan varırlardı.

Kitaplarından biri yayımlandığında, evine bazı yazarları çağırmıştı, o bir kitap tanıtma toplantısından çok, onun kitabın ötesine geçen ince, ironik konuşmalarını dinlediğimiz geceydi.

O günlerde bilim adamlığına dair yöneltilen bir soruya, ısrar karşısında uluslararası başarılarından kısaca söz ederek yanıt vermişti.

* * *

CEMAL SÜREYA'nın Erdal İnönü portresinden birkaç satırı alalım: "Çevresine belirsiz bir mizah da yaymakta. Uzun vadede, düzeltici, göz açıcı, yerine oturtucu bir mizahtır bu. Acemi görünüm, Erdal İnönü'de yalınlığın, iyi niyetin, çıkarsız çabanın sadece kabuğu ya da süsü değil, tanıtım ilanıdır da."

Zeki bir şairin zeki bir bilim adamını betimlemesidir bu satırlar.

Siyaset dünyasındayken ona yapılan bir şakaya verdiği yanıt, ironik zekasının da örneklerinden biridir.

Birisi onun sesini taklit ederek, onun inanmadığı ve onun olmayan düşüncelerini teybe kaydetmiş, dinledikten sonra hiç ifadesini bozmadan, ses benim sesim ama fikirler benim değil, deyip gülererek kalkıp gitmiş.

Bilimsel Devrimin Türkiye İçin Özel Önemi onun yorumunun doğruluğunu, geçmiş ve gelecek karşılaştırmalarındaki isabetini vurgulamaktadır:

"Bilimsel devrimin iyi algılanmasının bizim için ayrı bir önemi var. Çünkü Türkiye'de toplumumuz yıllardır dünyadaki bir yarışta geri kalmış olmanın acılarını yaşıyor.

Biz bir yarışta geride kaldık. Ve bunu hissettikçe karamsar oluyoruz."

Çeşitli alanlardaki okumalarının derlendiği **Fikirler ve Eylemler** kitabının başındaki **Önsöz**'de yazdıklarını okumanızı isterim.

Özetle diyor ki, siyasetteyken benim iyi konuşmadığımı söylerlerdi, şimdi siyasetten ayrıldım, herkes beni konuşmaya çağırıyor.

O konuşmaları okuduğunuzda, sadece konuşma biçiminin, tonunun değil, aslında içeriğin önemli olduğunu gösteriyor.

* * *

ERDAL İNÖNÜ için herkes siyasetçiliği üzerine çokça şey söyleyecek, yazılacak, anlatılacak. Anlatılmalıdır da, gerçekten Türkiye için sıra dışı bir siyasetçiydi. Ancak benim için ilk başta aydın bir bilim adamıydı. Bilhassa böyle bir bilim adamının kaybı beni üzüyor.

Kaynak: <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=7598477&tarih=2007-11-01>

'TÜRKİYE'NİN BEYEFENDİSİ'

Yalçın Bayer (Hürriyet - 1 Kasım 2007)

OKAN Üniversitesi'nin yeni öğrenim yılına başlamasıyla düzenlenen törene giderken radyodan Habertürk'te Meliha Okur'un programında İngilizce konuşan bir konuk vardı.

Sonradan anladığımıza göre, bu kişi **Anton Keller**'di. Özal döneminde 1992'de bölgedeki 63'e yakın **Türk, Kürt, Süryani, Yezidi** gibi aşiret ve grupların oluşturdukları 'Musul Vilayeti Konseyi'ni BM nezdinde temsil eden kişiydi... İsviçreli bir hukukçu, diplomat ve arabulucu olarak Keller, bu konseyin haklarını savunuyordu.

1946'da Türkiye ile Irak arasındaki sınır anlaşmasına göre, Türkiye bir saldırı halinde Irak topraklarından içeri 75. kilometre girebiliyordu. Türkiye'nin self-determinasyon hakkını elinde tuttuğu, hatta buranın **Hatay** gibi Türkiye'ye katılabileceği görüşü yanında, bölgeden saldırı gelmesi halinde Türkiye'nin bölgeyi silahsızlandırma ve güvenli hale getirme hakkı bulunuyordu... Türkiye'nin 'sıcak takip' hakkı vardı yani.

Keller, bir anlamda Türkiye'nin hakları konusunda 'gözünü açması' gerektiğini vurgularken, 1946 anlaşmasını **İsmet İnönü** ve **Şükrü Saracoğlu**'nun imzaladığını tam anlatırken... Alt yazıdan "**Erdal İnönü'nün öldüğü**" duyuruldu. **Keller**, **İnönü** Ailesi'ne başsağlığı diyebildi ancak. Ama **Keller**, **K. Irak** konusunda çok önemli şeyler biliyordu.

İNÖNÜ MÜZESİ

ÇANKAYA'da Pembe Köşk olarak bilinen '**İsmet İnönü Evi**' yılda iki kez açılıyor. 26 Ekim-26 Kasım tarihlerinde açılan serginin konusu '**Cumhuriyetin Kalkınma Mucizesi-1923-50**' idi. Hep yenilgiyle sonuçlanmış savaşlardan, parçalanmış,

yorgun, yoksul, ümitsiz çıkmış bir ülkenin bu yıllarda nasıl gelişme gösterdiğinin belgesiydi Pembe Köşk... Kızı **Özden Toker**, babası, annesi ve kardeşleriyle yaşadıklarını anlatırken "Bu zor şartlar içinde yolundan şaşmayan genç **Türkiye Cumhuriyeti**'nde gerçekleştirilebilen sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınmanın izleri işte burada..." diyordu. Sağlığı için umutlu olduklarını söylüyordu.

Houston'da son ziyaretçileri geçen cuma günü **Şule Bucak, Mustafa Sarıgül, Hikmet Çetin, Onur Kumbaracıbaşı, Halit Toroman ve İbrahim Yıldız** olmuştu. Telefonda selam iletmişti; biz de kendisini kısa sürede aramızda görmek istediğimizi söyledik... "Geleceğim, geleceğim" demişti. Ancak iki gün sonra durumu yeniden ağırlaştı ve dün acı haber geldi.

O en has '**Aslan sosyal demokrat**'tı.

Musa'dan Erdal İnönü anıları

ERDAL İnönü, mizah duygusu güçlü bir siyasetçiydi. Onun esprilerini en iyi nakleden gazeteci **Musa Ağacık**'tır. İnönü ile birçok anısını vardır. Dinliyoruz:

Turgut Özal'ın cumhurbaşkanlığının TBMM'de ilk tur oylaması yapılmıştı. Meclis'te yanına yaklaşan Ağacık sordu:

- **Sayın İnönü cumhurbaşkanı olmak istediğiniz doğru mu?"**
- Cumhurbaşkanlığı istemekle olmuyor **Musa** kardeşim, seçimle oluyor.
- **Biliyorum ama efendim her yiğidin gönlünde bir aslan yatıyor. Acaba sizin gönlünüzde ne yatıyor?**
- **Musa kardeşim benim gönlüm hayvanat bahçesi değildir.**

Gönlünün hayvanat bahçesi olmadığını kanıtlayan ilk bilim insanı ve siyasetçiydi İnönü...

SİZDEN İSTEMEYE GELDİM

"**GÜNEYDOĞU** gezisindeydik. **Birecik**'te bizi karşılayan sakallı, şalvarlı vatandaşların arkasında peçeli, çarşafli kadınlar vardı. "**Başbakan İnönü**" diye bağırıyorlardı.

İnönü "**Hiç yolu yok Başbakan Ankara'da**" diyordu. Danışmanı olan eski Tekirdağ Milletvekili Güneş Gürseler "**Tabii insanlar sizi başbakan olarak görmek istiyorlar efendim**" karşılığını verdi. İnönü halkın arasına doğru yürüdü. Kadınlara hitaben "**Kadınlar sizden istemeye geldim, vereceksiniz değil mi?**" diye sordu. Öndeki erkekler "**Ula bu karıları bizden istiyor**" diye söylendiler. İnönü'ye "**Ne için geldiğinizi söyleyin efendim**" diye düzeltme yapmasını hatırlattım.

"**Oyları demek istedim... Oyları demek istedim...**" diye düzeltti.

Sol birleşirse İnönü'nün ruhu rahat edecektir

İNÖNÜ'nün en yakın dostlarından biri Uğur Büke idi... Başbakan Yardımcılı-

ğı görevinde özel kalem müdürlüğünü yürüten Buke, son günlere kadar hep yanındaydı. Dün kendisiyle konuşurken İnönü için duygularını aktarmasını istediğimizde "Ne söyleyeyim" dedi Buke:

"Türkiye beyefendisini kaybetti."

Birinci tedavisinden sonra kendisini havaalanında karşılayan Buke'ye "Uğur geldim ama bak nasıl geldim" diyordu. Terapi tedavisi kendisini çok sarsmıştı, bitkindi.

Bu halini kendisine yakıştıramıyordu.

Ancak kendisini kısa sürede toparladı; direncini korudu. Anılarını "Anılar ve Düşünceler" başlığı altında üç kitapta toplamış, bu arada çalışmalarını 'bilim tarihi' üzerine yoğunlaştırmıştı. Dört kitap hazırlıyordu; bunlardan ilk ikisi 'Fizik' ve 'Kimya'yı yayınladı. 'Matematik' ve 'Astronomi' konularında çalışmalarını da yayına hazır hale getirmişti.

Bunlar önümüzdeki günlerde Boyut Yayınevi tarafından piyasaya sürülecek.

SOLA MESAJ

Uğur Buke'ye "En çok kime kızardınız?" diye soruyoruz:

"Kızmaz, eleştirirdi. En çok istediği şey de, soldaki dağınıklığın bitirilmesi idi. Bu konuda kimin üzerine görev düşüyorsa, bunu gerçekleştirmek için çaba gösteriyorsa Erdal Bey'in ruhu herhalde böyle rahat edecektir."

Söz vermek kolay

5-6 Haziran 2006 tarihinde Sabancı ve Boğaziçi Üniversiteleri 80. doğum günü dolayısıyla 'Erdal İnönü Günleri' etkinliği düzenlemişlerdi. Houston'da kaldığı otelden eşi Sevinç İnönü ile birlikte etkinliğe katılan İnönü konuşmasıyla hem düşünürdü hem de güldürdü konukları...

"Benim gibi yaşamı boyunca eylemlerden çok fikirlerle ilgilenmiş bir insanın 80. doğum gününde bundan daha güzel bir hediye olamazdı. Bu toplantılar, bilimsel araştırmalar beni biraz daha yaşatıp, isimden yararlanma fırsatı verdi. Ölümcül bir hastalıkla karşı karşıya kalmak insanları meşhur ediyor. Hiçbir şey yapmadan birdenbire meşhur hale geldim. Ben zaten hiçbir şey yapmadan bir şeyler yapmış gibi görünen bir insanım."

Katılımcılardan birinin "85 ve 90'ıncı doğum günlerinizi beraber yapacağımıza söz verir misiniz?" sorusuna "Söz vermek kolay" yanıtını veriyordu.

İNÖNÜ'NÜN YÜRÜYEN KARA DELİKLERİ

Şükrü Küçükşahin (Hürriyet - 1 Kasım 2007)

ERDAL İnönü, büyük bir bilim adamıydı, kısa denebilecek siyasi yaşamında da büyük bir bilgi olarak iz bıraktı.

Fizikte Türkiye'de kimsenin yapamadığını yapmıştı, siyasette de.

Koltuğuna yapışıp kalmadığında herkes hayret etti; sonunda döner, dedi.

İnönü, öyle yapmadı, yalnız kalsa da inandığı yaşam tarzını seçti.

Gazeteci olarak yakından izlediğim siyasetçilerden biri oldu.

O nedenle böylesi bir günde İnönü'yü, siyaseti de güzelleştiren o neşeli nükteleriyle anmak, saygı sunmak istiyorum.

HESABI CEBİNDEN ÖDEYEN TEK LİDER

Samanyolu yıldız grubunun geçişi vardı, SHP Genel Başkanı olarak İnönü'yü bir rasathaneye götürmek iyi haber olurdu.

Talebimi ilettiğimde çok sevindi, hemen kabul etti, "Sizi saat 18.00'de Meclis'in Halkevleri köşesinden alırım" dedi.

Sözünü ettiği köşede beklemeye başladım; tam o saatte önümde küçük bir araba durdu, sürücü koltuğundaki kişi bana doğru eğildi, İnönü'ydü.

Her zamanki nezaketiyle, "Sayın Küçükşahin, buyurun" dediğinde şaşkındım.

Şaşkınlığım sadece aracı kullanmasına veya korumasız olmasına değildi, uzun boyuyla o araca nasıl sığdığına da şaşırmıştım.

Siyasi gezilerde hesabını cebinden bizzat ödeyen tek lider olarak bildiğim İnönü ile Afyon'a gittik, küçük, sevimli ama sorunlu bir otelde kaldık.

Sabah, geç saatlere kadar okey masasında oturan bazı arkadaşlarımızın kızarmış gözlerini fark edince, "Hiç uyumadınız mı" diye sordu.

Arkadaşlarımız: "Efendim, odalarımızda böcekler vardı."

İnönü: "Aa öyle mi; ben de odaya girdiğimde duvarlarda siyah delikleri fark ettim; ama biraz sonra o delikler yürümeye başladı."

DENKLEMLE DİNLENMEK

İnönü, siyasetin en sorunlu günlerinde dahi denklem çözerek dinlenirdi. Körfez savaşı öncesinde Saddam'a gittiğinde, Amman Havaalanı'na indik.

Uçak aprona yanaşınca, öne geçtiğimde İnönü'nün önündeki defterin iki sayfasının da bir denklem çözümüyle kaplı olduğunu gördüm.

Sorum üzerine denklemi daha yeni çözdüğünü söyledi ve programına baktı.

Uçağın kapısı açıldığı halde beklememiz sürüyordu.

"Neden bekliyoruz Sayın Küçükşahin" diye sordu.

Ağzımdan, "Efendim, henüz merdiven gelmedi" cümlesi çıktı.

Yanıt verdi: "Ee zaten programda da merdivenin gelmesi görünmüyor."

Basamakları ikişer ikişer çıktığı için, bir gün, "Efendim, ikişer ikişer çıkıyorsunuz, sizi geçemiyoruz" dedim, yanıt basit bir bilim kuralıydı:

"O zaman siz de üçer üçer çıkacaksınız Sayın Küçükşahin."

İnönü, bir Kars gezisinde bazı arkadaşlarımızı uçakta viski içerken gördü; arkadaşlar, "Efendim, uçaktan korkuyoruz da" diye gerekçe yarattılar.

Ama İnönü, gerekçeyi yutmadı:

"İyi de uçak bunu bilmez ki."

O gün 12 Mart olduğu için, Kars'ta yoğun korumayla karşılandı.

En sıkıldığı konulardan biriydi; ama havaalanında sesini çıkarmadı.

O koruma ordusu eşliğinde meydana vardı, kürsüye çıktı.

Orada da kalabalığın arasına sıra sıra dizilmiş binlerce polis vardı.

Bu kez dayanamadı, has üslubuyla mesajını verdi:

"Sayın polis amirleri, polislerimizi şimdi başka bir yerde toplayın, ben önce halkımıza hitap edeceğim, sonra da gelip onlara seslenirim."

ERDAL İNÖNÜ İÇİN

Ahmet Hakan (Hürriyet - 1 Kasım 2007)

"VATANDAŞ tuttuğu lideri sırtında taşır" geleneğini yıkmayı başardığı için...

Türk siyasetinde bile "cool" kalarak genel başkanlık yapılacağını kanıtladığı için...

Siyasi geleneğimize "çanta taşıtmama", "şemsiye tutturmama" gibi güzel ve önemli hasletler kazandırdığı için...

"Türkiye'de liderlik, biraz da alaturka olmayı gerektirir" anlayışına fiske attığı için...

Zekâya dayalı esprinin ne demek olduğunu öğrettiği için...

Koltuğun her şey demek olmadığını kanıtladığı için...

Bağırıp çağırmadan, masaya yumruk atmadan da politika yapılacağını gösterdiği için...

Hizipçinin hizipçiliğine karşı mücadele etmektense "Al senin olsun" diyerek çekip gitmenin erdemini anlayana anlattığı için...

Alçakgönüllülük ile acemiliğin karışımından dost düşman herkesin kabul ettiği bir saygınlığı çıkarabildiği için...

Ve bütün bu yönleriyle hepimize verdiği "hayat dersi" için...

Kendisine ne kadar teşekkür etsek azdır.

HEM BİLİMİN HEM DE SİYASETİN PRENSİYDİ

Tufan Türeñ (Hürriyet - 2 Kasım 2007)

ERDAL İnönü'nün ölüm haberini Okan Üniversitesi'nin 2007-2008 akademik yılının başlama töreninden hemen önce öğrendik.

Törene katılan Meclis Başkanı Köksal Toptan, konuşmasını bir tarafa bırakarak sözlerine İnönü ile başladı.

"Büyük bir bilim adamıydı. Türk bilimine büyük katkılarda bulundu" dedi.

Sonra da şöyle sürdürdü sözlerini:

"Ancak ben size onun siyaset ve devlet adamlığı özelliklerini anlatmak istiyorum. Erdal Bey, Türk siyasetçisinde çok az rastladığımız niteliklere sahipti. Bunlar sevgi, hoşgörü ve siyasette espriydi."

Toptan ile İnönü, DYP-SHP koalisyonunda birlikte çalıştılar. İnönü Başbakan Yardımcısı, Toptan ise Milli Eğitim Bakanı'ydı.

"Bakanlıkta zaman zaman başım sıkıştırdı. SHP'li bazı arkadaşlar hükümet protokolünü zorlayan kararlar almamı isterlerdi. O zaman Erdal Bey'e gider, durumu anlatırdım. Hemen çözüm bulur, beni rahatlatırdı."

Bir gün Erdal Bey'in gazeteleri nasıl zarif ve nazik bir şekilde eleştirdiğini şöyle anlattı:

"Bir toplantıda gazeteler için 'Ben gazetelerin sadece benim için yazdıklarına inanmam. Başkaları için yazdıklarına ise inanırım' dedi."

* * *

Gerçekten de **Erdal Bey**, çok nazik bir insandı. Zarif esprileri, yumuşak ama anlamlı eleştirileri vardı.

Önemli bir fizikçiydi. Uluslararası birçok ödülü vardı.

Ama öyle mütevazıydı ki sanki o başarıları kazanmamış gibi hareket ederdi.

Aslında **Erdal Bey**'in siyasete girmek, hele hele bir partinin genel başkanı olmak gibi bir düşüncesi yoktu.

Ama yazgısı onu Türkiye'nin en çalkantılı döneminde önemli bir siyasi misyon yüklenmeye sürükledi.

Bu olayın öyküsünü de kısaca özetleyelim:

12 Eylül askeri yönetimi tüm siyasi partileri kapatmıştı.

Marjinallerin parti kurma arayışları yoktu; çünkü onlara izin verilmeyeceğini herkes biliyordu.

Arayışlar merkez sağ ve merkez solda yoğunlaşıyordu.

Merkez soldaki politikacılar günlerce toplantılar yaptılar ama içinde bulunan dağınıklığı derleyip toplayacak bir lider ismi üzerinde anlaşılamadılar.

* *

Bir gün yine arayışlar sürerken işadami **İbrahim Cevahir** söz aldı ve şöyle dedi:

"Size bir ilaç buldum ki hepinizi iyi edecek. Şimdi onun ismini veriyorum. Ne yapıp yapıp onu ikna edin. Bu kişi **Erdal İnönü**'dür."

Herkés hiç akla gelmeyen bu ismi duyunca şaşırdı. Sonra bu ismin solu dağınıklıktan kurtaracak tek seçenek olduğunda birleşildi.

Erdal İnönü ile konuşulup kendisinin ikna edilmesine karar verildi.

Erdal Bey bu teklife güldü ve hemen reddetti.

Ama teklifi götürenler yılmadı ve günlerce süren uğraşlardan sonra kendisini ikna ettiler.

Erdal İnönü'nün politikaya girmesi işte böyle oldu.

İbrahim Cevahir'in bulduğu ilaç sayesinde solun büyük bölümü SODEP'in çatısı altında toplandı.

İnönü dürüst, akılcı, gerçekçi, hoşgörölü, sevgiye dayalı, esprili bir anlayış getirdi siyaset dünyasına.

En önemlisi de zamanı gelince bir bilim adamı gerçekçiliğiyle siyaseti bırakıp köşesine çekilmesini bildi.

Türk siyasetçilerine verilmesi gereken en anlamlı ders de buydu.

Erdal İnönü hem bilimin, hem de siyasetin beyaz atlı prensiydi.

SÖYLEDİKLERİNİ KENDİLERİ DE YAPSALAR

Mehmet Yılmaz (Hürriyet - 2 Kasım 2007)

ERDAL İnönü'nün ölümü üzerine verilen demeçleri gazetelerde dikkatle okudum.

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, İnönü'nün "üslubu, kendine has çizgisi, dürüst ve ilkeli siyaset anlayışıyla her zaman örnek alınması gereken bir kişilik" olduğunu söylüyor.

TBMM Başkanı Köksal Toptan, "Türk siyasetindeki sevgi, hoşgörü ve espri eksikliğini gideren merhum İnönü" diyor.

CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, "kendisine özgü mizah duygusu ve gürültüsüz, gösterişsiz bir üslup içinde, sebatkâr ve kararlı takipçiliğiyle bütünleşen siyasi kimliğinden" söz ediyor.

DSP Genel Başkanı Zeki Sezer, "hoşgörülü ve seviyeli yaklaşımına" dikkat çekiyor.

ANAVATAN Genel Başkanı Erkan Mumcu, İnönü'nün "tevazu ve efendilik timsali" olduğunu belirtiyor.

İnönü hakkında güzel düşüncelerini açıklayanlar, sadece bu siyasetçiler değil.

Hepsini buraya aktaramıyorum ama ortak noktaları belli: İnönü, mütevazı, dürüst, ilkeli ve örnek alınması gereken bir siyasetçiydi.

Kişisel bir ayrım yapmak istemiyorum ama bu sözleri söyleyenlerin siyasetçi olduklarına dikkat eder ve İnönü'yü övmek için söylediklerini de okursanız şu soruyu sormadan edemiyorsunuz: Peki siz ileride böyle anılmak için neden bir şeyler yapmıyorsunuz?

ERDAL BEY, SİZ BİR ŞARKISINIZ UNUTULMAYACAK

Yalçın Doğan (Hürriyet - 2 Kasım 2008)

GÖRÜŞMELERİMİZDEN birinde, o sırada Erdal İnönü Başbakan Yardımcısı.

MGK toplantısından geliyor. Başbakanlıkta odasına giriyorum. Tuhaf, alışılmadık biçimde farklı. Her zamanki gibi, gülümsemeye çalışıyor ama, pek öyle değil. "Ne oldu" diye sorduğumda, "MGK'lar sonrasında böyle oluyorum" diyor. 90'lı yılların ilk yarısı, terörün yine azgın dönemi.

Uzun süren hastalık sonrasında, Erdal Bey aramızdan ayrılıyor. "Sayın İnönü" değil, Erdal Bey. Çevresi ona hep böyle hitap ediyor. Onun mütevazı kişiliğinin yansıması. Dikkatli bir içtenlik, özenli bir yakınlaşma.

Dün gazetelere bakıyorum. "Baki kalan kubbede hoş bir sada" bırakması, ön planda. Zekası, esprileri, hoşgörüsü, nezaketi, bilim adamlığı, politik olmayan politikacı kimliği.

Oysa, Erdal İnönü'nün en büyük özelliği demokrat kimliği ve birleştirici yeteneği.

SOLU BİRLEŞTİRDİ

12 Eylül karanlığı. 1983'te askeri darbe sonrasında seçim var. Sol paramparça. Her evde bir parti kuruluyor.

Hiçbir siyasal deneyi olmayan Erdal Bey geliyor ve SODEP'i kuruyor. Gerçi, askeri yönetim SODEP'in seçimlere girmesine izin vermiyor ama, solun temelini yeniden atıyor. Ona duyulan güvenin ürünü.

1987'de referandum. Eski siyasilerin yasakları kalksın mı, kalkmasın mı? Eski siyasiler, Erdal Bey'in gelecekteki rakipleri. Yasakların kalkması, onun aleyhine. Hiç tereddüt etmiyor, yasakların kalkması için, il il dolaşiyor.

12 Eylül darbesi, bütün partileri kapatıyor. DYP-SHP koalisyonunda Başbakan Yardımcısı iken, 1992'de çıkardığı yasa ile, **partilerin yeniden açılmasını** sağlıyor. **CHP'nin yeniden açılması, onun çabası.**

SHP'nin başında olmasına rağmen, **"solda birleşme CHP'de olmalıdır"** diyerek, CHP-SHP birleşmesine ön ayak oluyor. O sırada SHP'nin başında **Murat Karayalçın** var. Birleşme CHP'de oluyor. Erdal Bey ertesi gün bir kutu **çikolata** ile Karayalçın'ı ziyarete gidiyor, **"sizi üzdüğümü biliyorum, ama doğrusu CHP'de birleşmekti"**.

CHP'DEN İSTİFA

Demirel'in Cumhurbaşkanlığına seçilmesinde en büyük rol onun. **Demirel** seçiliyor, **Erdal Bey** de aktif politikadan ayrılıyor, **"bir şarkısın sen"** kucaklaşmaları eşliğinde.

Yeniden açtırdığı CHP ve Genel Başkanı **Deniz Baykal** iyi gitmiyor. Parti içinde hukuk dışı uygulamalar ve başarısızlık birbirini izliyor. Baykal'ı uyarmak için, **Altan Öymen**, **Hikmet Çetin**, **Cezmi Kartay** ve **Murat Karayalçın** ile birlikte, Baykal'a ortak mektup yazıyor. CHP ve SHP eski genel başkanları olarak.

Baykal oralı olmuyor. CHP'yi yeniden açtıran, solu on üç yıl aradan sonra (1978-91) iktidara taşıyan, solu CHP'de birleştiren **Erdal Bey** 2001 Mart'ında **CHP'den istifa ediyor.**

Türkiye'de kendi iradesiyle genel başkanlığı bırakan tek lider Erdal Bey'in anısı önünde saygıyla eğiliyorum. Bütün Türkiye ile birlikte.

En çok Baykal'dan çekti

1991 seçimlerinde SHP yüzde 21.75 oy alıyor. DYP-SHP koalisyonu. **Deniz Baykal** kıyameti kopartıyor:

"Yüzde 21.75 gibi çok kötü sonuç asla kabul edilemez. Kurultaya gerek kalmadan, parti yönetimi derhal istifa etmelidir."

Yüzde 21.75'i az bulan **Baykal**, **Erdal Bey**'i devirmek için, altı ayda bir kurultaya gidiyor. Her sefer yeniliyor. **Erdal Bey** inatçı, ayak oyunlarına pabuç bırakır mı hiç?

Yüzde 21.75'i az bulan **Baykal**, on beş yıldır bu orana hiç bir zaman ulaşamıyor. Ulaşmak bir yana, CHP'yi baraj altında bırakıyor. Buna rağmen, o sözlerini unutuyor, pişkinlikle koltuğunda oturuyor.

Erdal Bey, siz gerçekten bir şarkısınız, unutulmayacak.

ERDAL İNÖNÜ...

Yılmaz Özdil (Hürriyet - 2 Kasım 2007)

YAŞARKEN kıymetini bilmediğimiz, öldükten sonra arkasından ağıt yak-tığımız siyasilerden "kabine" kursaydık, Türkiye, çoktan Almanya olurdu herhalde.

Bakın, Erdal İnönü vefat etti.

Okuyorum yazılanları...

En nazik siyasetçi.

Bilge kişi.

Mütevazı.

Esprili.

Uygar.

Saygın.

Dürüst.

Hoşgörülü.

Güler yüzlü.

Zarif.

Centilmen.

Bilim adamı.

Seviyeli.

Erdemli.

Kucaklayıcı.

Uyumlu.

Entelektüel.

Vatanperver.

Sözde değil özde demokrat.
 Koltuğunu bırakabilen...
 Konuşmaktan çok dinleyen...
 Fizik problemi çözen tek lider.

*

Seçtik mi başbakan?
 Seçmedik.

*

Çünkü, ne kadar aksini iddia edersek edelim, bu tür kavramların hiçbir önemi yoktur ülkemizde... Hikâyesidir.

*

Polemik olsun diye değil, sesli düşünelim diye yazıyorum... İki kez ezici çoğunlukla seçilen Başbakanımız "en nazik" midir?

"Mütevazı" veya "güler yüzlü" olduğu söylenebilir mi? "Bilim adamı" zaten değil, "fizik problemi çözmesini" bekleyemeyiz... "Kucaklayıcı" mı? "Esprili" mi? "Konuşmaktan çok dinleyen lider" mi? "Hoşgörülü" mü?

*

Kısaca "karizmatik" diyoruz...

*

İnönü'ye ne diyorduk yaşarken?
 E.T.

Kaynak: <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=7607254&tarih=2007-11-02>

I VE II. İNÖNÜ'NÜN KADERLERİ

Yalçın Bayer (Hürriyet - 2 Kasım 2007)

BABA İsmet İnönü, Türkiye'ye demokrasi getirdi. Köy Enstitüleri, Halkevleri ile aydınlanmanın önü açıldı. Bu büyük bir projeydi. Çağdaş bir ülke yolunda ilk adımlarını atıyordu Türkiye.

1950'de '**demokrasi**' geldi. Bunun bedeli de ağır oldu. DP iktidarı ilk önce **Arapça** ezana döndü.

Aydınlatmacı bütün kurumlar kapandı. Cemaatler, tarikatlar, ağalar, şeyhler şıhlar ortaya çıktı; partizanlıkla '**vatan cepheleri**' oluşturuldu. İslam ülkelerine oranla rekor sayıda cami inşa edilmeye başlandı.

Ne yazık ki, herşey '**demokrasi**', halk çoğunluğu adına yapıldı.

Çağdaş projeler terkedilince, ortaya '**radikal cahiller**' çıktı; yoksul ve eğitimsiz insanların inançları üzerinden din sömürüsü yapıldı.

Bu kitleler önce **DP**'de saf tuttular; sonra diğer partilere dağıldılar.

Demokrasinin en önemli koşulu olan eğitim ve refah değil miydi? Ama ihmal edildi.

Kültür ve sanat '**şeytan**'laştırıldı.

Türkiye'nin dengesi bozulmaya başlandı.

Oğul Erdal İnönü, 1991'de SHP lideri olarak **Demirel**'in DYP'sinin koalisyon ortağı oldu.

Radikal bir kararla Kürt temsilcilerini kendi partisinden **Meclis**'e taşıdı.

Kürt realitesi kabul edildi; ayrışmanın önlenmesi amaçlandı. "Siyasetinizi Meclis'te yapabirsiniz" dendi.

Ancak **Avrupa**'nın, **Amerika**'nın desteğinde, **Türkiye**'nin büyük kentlerinde ve dağda görünen-görünmeyen '**Kürt diasporası**' bu yapı değişikliği girişimini kavrayamadı. Kırmızı-yeşil-sarı kurdellalarla **Kürtçe** yeminler edildi.

Büyük hayal kırıklığına uğrayan **İNÖNÜ** "Hani bana söz vermiştiniz" diye tepki gösterdi.

Sonra bu üyeler bir şekilde **Meclis**'ten çıkarıldılar. Kulakları İmralı'da olduğundan çok şey kaybettiler. Kürt halkını düşünmediler; aksine onların daha çok terör batağına sürüklenmesine neden oldular. Bölücü Kürt siyasetine dayalı olarak nemalananlar, 'sınıfsız ve imtiyazsız kaynaşma hedefi'nden giderek uzaklaştılar. Bir yerde de ekonomik çıkarıcılığa dayalı 'kayıtdışı sektör'le PKK'ya kaynak sağladılar.

Herşeye '**balta**' oldular; barışa karşı kutuplaşmayı körüklediler.

Bölücü kesim, İnönü'nün bu iyi niyetine karşın bu fırsatı kaçar; hem Türkiye'ye, hem de Kürtlere yazık edildi.

I. İnönü'nün 'demokrasiye geçiş', II. İnönü'nün 'Kürk realitesi' ile ilgili projesine karşı sahte 'demokratlar'ın ve 'cumhuriyetçiler'in 57 yıldır hep engellemelerle karşılaştı.

Bugün gelinen manzara ortada; dinci sömürü alabildiğine sürüyor. **Türban** en büyük sorun olarak ortada duruyor.

Atatürk 'uzaylı'mıydı ki bu '**ulus devleti**' kurmuştu.

Aydınlanmadan uzaklaştıkça bir torba yiyeceklerle gerçek 'demokrasi' olabilir mi; bütün kurallarıyla işleyebilir mi?

İNÖNÜ'yü pazar günü uğurlarken bunları düşünmemek olanaksız.

'Yol' ve 'yok' arkadaşları

İNÖNÜ'nün bir 'yol' ve bir de 'yok' arkadaşları vardı. '**Yol**' arkadaşları bizdik. '**Yok**' arkadaşları ise arkasından konuşanlar, onu küçümseyen, yani hizipçilerdir. Böyle büyük insanları '**ölünce**' fark ederler. Arkadan yalancılıktan ağlayan; '**ölü-sever**'lerdir. Bu isimleri merak ediyorsanız CHP ve SHP içinde bulabilirsiniz. **Fırat AYKUT**

'Aramızda kalsın'

İNÖNÜ, **SODEP**'i kurarken sık sık **Ankara**'ya gidiyordu. Ben de Hürriyet'in havalimanı muhabiriyim. Kendi kullandığı Wolsvagen'ini açık hava otoparkına bırakıp uçağa giderken uzun bir yol katediyordu. Bir gün sabah kendisini uğurladım "**bir açıklamanız olacak mı?**" dedim. Bir şey söylemedi. Akşam döndüğünde yine karşıladım. Otoparka beraber giderken tam bir kaset film harcadım resmini çekmek için. Sıkıldı "**İşin bitti mi?**" dedi, "**Bitti**" dedim. Biz hala yürürken "**Sabah da yanımdaydın. Ben hangi istikametten gelmiştim. Çünkü arabamı bulamıyorum**" deyince ikimiz de kahkahayı patlattık. Yeri gösterdim, arabasına binip giderken güldü ve "**Bu olay aramızda kalsın**" dedi. "İNÖNÜ, Yeşilköy'de arabasını

bulamadı" diye yazmadım tabii... Bu güzel adamla aramızdaki bu kadarcık bir sırrı bugüne kadar tuttum; ilk defa anısına açıklıyorum. Faik KAPTAN

A.A. Erzurum Bölge Müdürlüğü'nde görev yaptığım yıllarda İnönü bir gün Van'dan Horosan'a gelecekti. Hava çok soğuktu. Geç saatte geldi; kahvede kendisini bekleyen CHP'liler **"Bittik, tükendik. Bu hükümet bizi mahfetti"** diye haykırmaya başladılar. İnönü dinledi dinledi, gayet sakin bir şekilde "Sizinle aynı fikirdeyim. Oyunuzu bize verin hallederiz" deyiverdi. Herkes şaşırdı; onların beklediği İnönü'nün elini masaya vurup kendilerini daha da coşturmasıydı. Bunu yapmamakta farklı bir siyasetçi olduğunu göstermişti. Ali KILIÇ

Kaynak: <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=7607253&tarih=2007-11-02>

ZİHNİMDEKİ CENNETTE HUYSUZ'UN YANINA...

(Hürriyet - 2 Kasım 2007)

ERDAL İnönü'nün ölüm haberini aldığım anda da, sonrasında da hep gülümsedim.

Ancak gülümsememin nedeni "Hemen de yere yatardı di mi?.. Ne tatlıydı, hep çantasını kendi taşırdı canım!" rüzgârı değildi.

Spikerler canlı yayında Erdal Bey'in yakınlarına "Ağlatmadan bırakmam... Tatlı anılarınızdan birini daha alayım..." baskısı kurmuş, gülümsenecek bir yanı yok bu trajikomik manzaranın.

Murat Karayağcın'ı farklı iki telefon bağlantısında, farklı iki kanalda ağlarken duydum mesela. Acıya biraz daha saygılı olamaz mıyız? "Acınızı paylaşıyoruz!" diye diye acıdan yağ çıkartmak olmuyor mu bu biraz?..

Neyse yahu ben niye güldüğümü anlatayım...

* * *

Okuduğum kutsal kitaplardan, başka kitaplardan ve hayalgücümün kimin tarafından dütrüldüğü belirsiz noktalarından elde ettiğim verilerle kafamda oluşturduğum bir cennet var.

Hepimiz gözümüzü kapatıp cenneti ve cehennemi düşündüğümüzde farklı şeyler görüyoruzdur herhalde.

Benim zihnimdeki cennetin kapıları süper bir ortama açılıyor!

Yeşil ve geniş bir alan. Büyük bir ağaç. Ağacın altında da sevdiklerim beni bekliyor.

* * *

Masa kalabalık.

Benden önce masaya ve muhabbete oturanlar arasında akrabalarım, erken davranan dostlarım, Huysuz İhtiyar, Yavuz Gökmen, Oğuz Şeren, Turgay Vardar

gibi tanıdığım, sevdiğim, kaybettiğim büyüklerim; Metin Oktay, Yusuf Atılgan, Richard Feynman, Che Guevara, Bob Marley, Oğuz Atay, Jimi Hendrix, Bruce Lee, John Lennon gibi tanımadığım ama tanışsak iyi muhabbet edebileceğimize inandığım kahramanlarım var.

Muhabbet sağlam, ortam sonsuz.

Cennetim daha kalabalık aslında.

Adını görmeyenler ya yaşıyordur (panik yok!) ya da merak etmesin benim zihnimdeki cennette kalbi temiz, kafası aydınlık herkese yer var.

* * *

Sevdiğim biri öldüğünde gülümsememin sebebi budur işte, bu "Hah! Benim ekibe yeni eleman katıldı! Ne geyik dönüyordur şimdi orada!" halidir.

Erdal İnönü'yü hiç kimseyi, hatta kendimi bile sevmediğim öğrencilik yıllarımda bile severdim.

Belki her değeri önüne alıp unufak eden erozyon yıllarında bile pırıl pırıl kaldığı için.

Belki de sadece ufacık otomobiliyle Şükrü Küçükşahin'i "köşeden alıp" rasathaneye gök cisimlerini seyretmeye gittiği için.

* * *

Zihnimdeki cennette iyi anlaşacağını ve ortalığı kırıp geçireceklerini düşündüğüm Huysuz İhtiyar'ın, canım Oğuz Abi'min yanında bir yer ayırdım Erdal Bey'e.

Beraber halimize gülüp dururlar artık.

Ruhu şad olsun.

ERDAL İNÖNÜ'NÜN YAYINLAYAMADIĞIM FOTOĞRAFI

Gila Benmayor (Hürriyet - 2 Kasım 2007)

2005 yaz aylarında TEMA Yönetim Kurulu Başkanı **Nihat Gökyiğit**'in davetiyle Gürcistan sınırındaki cennette, **Macahel**'deydik.

Küçük grubumuzda **İSO** Meclis Başkanı Hüsamettin Kavi, yeni kaybettiğimiz **Erdal İnönü** ve eşi **Sevinç İnönü** de vardı.

O gezide hiç yürümediğim kadar yürüdüğümü, hiç tırmanmadığım kadar dağlara, bayırlara tırmandığımı hatırlıyorum.

Bu uzun yürüyüşlerde grubun başını çekenler daima Nihat Gökyiğit ve Erdal İnönü'ydü.

En şaşırdığım anılardan biri de **Erdal İnönü**'nün dağdan akan buz gibi sulara hiç gözünü kırpmadan atladığı andı.

Ben buz gibi suya ayağımı bile sokmaktan çekinirken, **Erdal İnönü** keyfini çıkartıyordu.

Tabii ki, gazeteci refleksiyle o anı görüntüledim.

Ama şu zamane dijital fotoğraf makineleri yok mu?

Saklıyorum sandığınız kare uçup gidiyor.

Yazık, o kareyi **Sevinç Hanım**'a verebilmeyi ne kadar isterdim.

ÜÇÜNCÜ İNÖNÜ ZAFERİ

Cengiz Çandar (Referans - 2 Kasım 2007)

Eğer bu dünyadan göçüp giden isim Erdal İnönü ise gündemin ne kadar hayati ve öncelikli konusu varsa, yazımları askıya alınır ve satırlar Erdal İnönü 'ye ayrılır.

Siyaset sahnesinden ayrılması 10 yılı aşan, siyaset sahnesinde ise bir o kadar süre kalmış, Dışişleri Bakanlığı yarım yıla sığmış birisinin hem de 81 gibi hayat-tan ayrılmak için doğal sayılabilecek bir yaşa ulaşmış bir insanın, Türkiye'nin tüm insanların vicdanında ölüm haberi duyulduğunda ortak bir sızı yaratabilmesi ve sızı hissedildiği anda yüzlere sevimli bir tebessüm yayılabilmesi için Erdal İnönü olmak gerekirdi.

Hemen herkes için bilinen, unutulmaz örnek özellikleri; zarafeti, bilgeliği, nüktedanlığı ve alçakgönüllülüğüydü. Benim tanıdığım Erdal İnönü, bütün bu özelliklerinin yanı sıra pek az insanoğluna nasip olacak büyük bir ruh asaletine sahipti.

Aynı ölçüler içinde hem saygı duyulan ve hem de sevilen bir insandı Erdal İnönü.

İsmi anıldığı, kendisiyle karşılaşıldığı ya da herhangi bir mekânda görüldüğü veya dinlendiği anda, zihinlerde babasının yansımaması imkânsızdı.

O, İsmet Paşa'nın oğluydu. Türkiye Cumhuriyeti tarihinin yeri değiştirilemez "İkinci Adamı"nın, İsmet İnönü'nün oğlu.

Babası gibi tarihimizde baskın bir kişiliğin oğlu olması, babasıyla eşzamanlı anılır olması Erdal İnönü'nün kaçınılmaz kaderiydi. 80'li yaşlarına ulaştığı zamanlarda bile, sanki bir "çocuk"; ne de olsa İsmet İnönü'nün oğlu.

Oysa, en çarpıcı özelliği Erdal İnönü olmasıydı.

O sayıları pek fazla olmayan benzersiz adamlardan biri...

Erdal İnönü, İsmet İnönü'ye benzemezdi. Fizik olarak da benzemezdi. Bizim kuşak, İsmet İnönü'ye yetişti. İsmet Paşa, küçücük, kısa boylu bir adamdı. O minyon halinde, tarihi kişiliğinden gelen kudretli bir otoriteyi, bu otoritenin ürettiği karizmayı derhal bulunduğu ortama saçardı İsmet Paşa.

Erdal İnönü, upuzun boyluydu. Boyu olmasa, bulunduğu mecliste varlığı fark edilmeyecek kadar alçakgönüllü. Varlığı ile bir otorite saçmaktan ziyade, adeta ışınladığı ruh asaletiyle karşısındakilerde derhal bir saygı uyandıran, daimi içleri gülen gözleri, dudaklarından eksik olmayan tebessümü ile kendisine daimi bir sevgiyi davet eden, korkutmayan, ezmeyen bir şahsiyet.

O, "Milli Mücadele"nin savaş cephelerinden çıkmış gelmiş bir "Milli Şef" değildi. Bir fizik profesörü. Bir matematik beyni. Ama dünya çapında.

Babası, Türk tarihinin silinmez ismiydi. Dünya tarihinde özel bir yer tutabildiği pek şüpheli. Kemal Atatürk'ün çağdaşı ve meslektaşı olmak, İsmet Paşa'ya dünya tarihinde özel bir yer rezerve ettiremezdi. Erdal İnönü ise bu anlamda babasını aştı. Dünyanın fizik Nobel'ine en yakın ödülünün sahibi.

Teorik fizik alanında "Erdal İnönü-E.P.Winger teoremi"nin sahibi. Dünyanın büyük bilim adamlarından biri. Dünyanın her yanındaki gelecek kuşaklar, adı fizik olan bilimde Erdal İnönü adını bilecekler.

İsmet İnönü'nün tarihteki yeri tartışılmaz. Ama bu ülke halkının çok önemse-se de sevdiği bir isim hiç olmadı İsmet İnönü. Erdal İnönü ise tam tersi. Çok se-vildi. İnönü soyadını halk nezdinde temizledi, kurtardı desek, abartmış olur mu-yuz acaba?

Bu ülkenin önemli bir topluluğuna, Kürtlere gidin sorun, İsmet İnönü isminin, "Kürt sorunu"na ilişkin olarak "tenkil" ile birlikte anıldığını, sorunun bugünlere uzanan boyutlarındaki payını göreceksiniz. Erdal İnönü ise bugünlerde en fazla ihtiyaç duyduğumuz "hoşgörü"yü ve eksikliğini en çok hissettirdiğimiz "siyasi cesareti", 1991 seçimlerinde HEP'lileri SHP listelerine alıp, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne (TBMM) taşıyarak göstermedi mi? Türkiye'nin en önemli sorununda, babasının neredeyse yüz seksen derece zıddı bir hatta ilerledi.

İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde tartışmalı gelişmelerin ardından toplanan "Ermeni Konferansı"na "dinleyici" sıfatıyla ve her zamanki efendi, alçakgönüllü tavrıyla katılması, hem bir "entelektüel" ve hem de "medeni cesaret"in çarpıcı bir örneği değil miydi?

Hemen herkes, o toplantıyı "meşrulaştırıcı"nın, onca isim arasında orada Erdal İnönü'nün bulunması olduğunun farkındaydı. Binadan çıktığında, faşist-ulusalcı gösterici topluluğunun sözlü tecavüzleri ve üzerine domates fırlatmalarına rağmen, koruma istemeden ve taksiye binmeyi reddederek Dolapdere-Tak-

sim köşesine dek, tek başına yürüdüğü sahnedeki vakarı gözümüzün önünden hiç gitmeyecek.

Ne de olsa o İnönü'ydü!

Hem de Erdal İnönü.

Evet, Erdal İnönü, İsmet İnönü'nün kendisine hiç benzemeyen oğlu idi. Her ikisi de birbirlerinden gurur duydular. En önemlisi, ancak bir baba-oğul arasında söz konusu olabilecek yoğun bir sevginin taraflarıydı onlar. Bu sevgiyi, karşılıklı saygıyı, Erdal İnönü'nün "Anılar"ında yayımladığı mektuplarda okuduk, öğrendik.

"Erdal İnönü vefat etti" haberi duyulduktan sonra sağdan-sola, Türkünden Kürt'üne, zengininden yoksuluna, toplumun bütün katmanları onun ardından öyle bir derin sevgiyle konuştular ki, biz yaşayanlara Erdal Bey'e gıpta etmek kaldı. Böyle gitmek her kula nasip olmaz.

Evet, o bir İnönü'ydü; Erdal İnönü ama her şeyden önce, herkes için bizim için Erdal Bey'di o.

Evet, ismi, tarihimizin baskın şahsiyeti ve en uzun süreli siyasi aktörü olan babasından, ne yapsa, ayrılamazdı. Ayrılmadı da zaten. Yaşamı ve sunduklarıyla İnönü zaferlerine bir ilave yaptı: Erdal Bey, Üçüncü İnönü Zaferi'ydi!

Kaynak: <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=7606033&tarih=2007-11-02>

KOCA ÇOCUĞUN ANISINA

Hadi Uluengin (Hürriyet 3 Kasım 2007)

ERDAL İnönü'yü çok, ama çok severdim.

Vefat haberini duyduğumda da burnumun direği sızladı. Hüngür ağlayasım geldi.

Yemin ederim ki, **Turgut Özal** hariç, reşit çağa geldikten sonra ölümüne gerçekten üzüldüğüm yegâne siyaset siması, yarın toprağa vereceğimiz müteveffa SHP lideri oldu.

* * *

YUKARIDA, "siyaset siması" deyimini kasten kullandım.

Çünkü, **Erdal İnönü** o siyasette yalnız ve yalnız bir çehreydi. Hepsi bu kadar!

Yani, asla "siyasetçi" değildi ve olmadı.

Hele hele, kinâyeli anlam verdiğimiz "politikacı" hiç mi hiç olmadı.

Zaten metazori girdiği arenadan "rüzgâr gibi geçti" ki, şahsında topladığı "uslûp", "adâp", "etik" gibi erdemleri tribüne dahi miras bırakmadı.

Evet evet, Türkiye siyasetinde İnönü'nün "simâ"sından başka hiçbir şey kalmadı.

* * *

PEKİ, madem ki "siyasetçi" ve "politikacı" değildi, teorik fizik alanında zaten kanıtlanmış olan bilimadamlığını saymazsak, **Erdal İnönü** neydi?

"Babasının oğlu" muydu?

Şüphesiz ki biraz öyleydi!

Zira, bizde yerleşmemiş olan "siyasi hanedan" geleneğinde tek istisnayı oluşturmaması bir yana, üstelik de "İkinci Adam" gibi bir şahsiyetin "mahdum beyi" kimliğini taşıyordu.

Bunlar İnönü'nün siyasi parkurunda yabana atılmayacak unsur olarak ortaya çıktılar.

Ancak, onu "babasının oğlu" tanımıyla sınırlamak korkunç haksızlığa tekâbüle eder.

Çünkü, **Erdal İnönü** bilhassa ve bilhassa "babasını aşan babasının oğlu" oldu.

Nitekim, eğer bugün çok farklı yelpazelere mensup kişi ve kurumlar eski SHP ön-

derini çok olumlu ve çok yürekten anıyorlarsa, bu, **i-n-s-a-n** olan **İnönü** içindir.

Ne "Milli Şef" in "madum bey" i içindir, ne de "altı ok" un hedef tahtası içindir!

* * *

SONRA, Erdal **İnönü** bir "elit" ti! Ama kelimenin gerçek anlamındaki bir "elit" ti!

Yani, "**seçkin**" diye bol kepçeden işportaya sunulan "vasat ordusu" na dahil değildi.

Onun kat be kat üzerindeki en zirve gradoya ulaşmıştı. Kremanın bile kaymağıydı.

Kuşkusuz burada, Cumhuriyet yöneticilerinin kendilerine hakiki "**elit**" i; "**avam**" a ise tapon "**vasat**" ı lâyık görmelerini eleştirenler çıkabilir. Ama hiç kıymet-i harbiyesi yoktur.

Çünkü bütün tarihte ve bütün dünyada aynı süreç işlemiştir. Aksi de düşünülemez.

Cebeci ilkokulundan sonra "**İkinci Adam**" ın çocuğunu, "**bâri eli de sanat tutsun**" diye marangoz yanına çırak vermesini istemek ve beklemek kadar ahmak bir şey olamaz.

Dolayısıyla, şanslı olduğu için ne mutlu, evet, küçük **İnönü** "**seçkin**" yetiştirilmiştir.

Fakat onun sonsuz büyük erdemidir ki, bütün gerçek "**elit**" ler gibi bunu hazmetmiştir.

Nitekim, eğer şimdi hep "**mütevazı**" kişiliği vurgulanıyorsa, bu, oturmuş bir **Erdal İnönü** 'nün kibir seviyesine alçalamayacak kadar **k-i-b-i-r-l-i** olmasından kaynaklanmıştır.

* * *

VE, ve, Erdal **İnönü** koca, koskoca bir **ç-o-c-u-k'tu**!

Zira SHP lideri, "**âllame-i cihan**" insanlarda; özellikle de pozitif bilimlerin teorik ve metafizik boyutlarıyla ilgilenen kişilerde rastlanan türden bir hâl ve oluş tarzını yansıtıyordu.

Öyle bir hâl ki, dış görünümüne ek olarak, o fizik - metafizik ikileminin yarattığı "**gerçeğin hem içinde, hem dışında olmak**" durumu, **İnönü** 'yü masûmiyetle donatıyordu.

Öyle bir tarz ki, onu Ermeni Konferansı' na katılacak ölçüde reşit, ama "**ulusalcılar**" ın arkasından çürük domates attığını ertesi gün gazeteden öğrenecek kadar çocuk kılıyordu.

Toprağın bol ve de fizik teoremlerin cennet oyuncağın olsun koca, koskoca çocuk!

ERDAL İNÖNÜ, AB VE BİLİM

Zeynep Göğüş (3 Kasım 2007)

NEDEN Avrupa Birliği? Şart mı AB'ye üye olmamız? Bu soruyu yıllardır kendime olduğu gibi farklı kesimlerden pek çok insana sordum.

Aldığım cevapların çoğu "Çünkü Cumhuriyetimizin en büyük Batılılaşma projesi" diye başlıyordu. Hürriyet Yazı İşleri Müdürü **Doğaner Gönen** gibi "çevre, insan hakları ve hayvan hakları" diye farklı yanıtlar verenler de yok değildi, fakat bana en doğru gelen yanıtlardan birini yarın İstanbul'da toprağa vereceğimiz **Erdal İnönü**'den almıştım.

Erdal Bey'i siyasetten ayrıldıktan sonra yerleştiği Boğaziçi Üniversitesi'nin Kandilli Kampusu'nde bulunan ufacık odasında ziyarete gitmiştim. Matematiksel fiziğe katkılarından dolayı verilen Wigner Madalyası'nı henüz almamıştı, ama bir Türk fizikçisinin Nobel ödülünü alacağı umudunu taşıyordu.

Erdal Bey'e göre bilim ve bilgiye hükmedenlerin arasında yer almalıydık, AB'ye de olacaksak bunun için üye olmalıydık. Başka türlü uluslararası düzende egemenlik sağlamamız zordu. Elbette ki tek neden bu değildi, ama **Erdal** Bey bana başka hiç kimsenin göremediği bir açılım sunmuştu. Kendisinden aldığım yönlendirme ile pek çok yazıda bu konuya değinmeye başladım.

Erdal Bey'den dinlediklerimi özetlersem, bilim bilgiyi, bilgi teknolojiyi hazırlıyordu. Ülkelerin uluslararası alandaki gücünü bundan böyle teknolojik gelişmişlik düzeyi belirliyordu. AB sürecinin dışında kalarak tek başına bilgi ve teknoloji atılımı yapmamız ne kadar mümkündü?.

İşin bir yönü daha vardı. Baskıcı ortamlarda bilim ve teknoloji ergeç geri kalmaya mahkûmdu. Konunun demokrasi ile bağlantısının kurulduğu yer de buydu.

* * *

Türkiye'nin 21. yüzyılın parlayan ülkesi olacağı söylemiyle besleniyoruz. Ancak bilim ve teknolojiye yatırım yapmadan bu söylemin içini doldurmak mümkün değil. Dünyamızda meydana gelen çok hızlı bilimsel ve teknolojik değişim apaçık

ortada. Hatta bilimsel alanda yeni bir paradigma oluştuğunu söyleyebiliriz. Bu çerçevede ÷lke olarak kendimizi yeniden konumlandırmamız gerekir. Bu konumlandırmada güvenlik kaygılarımız, ticari çıkarlarımız elbette önde gider, ama bilim ve teknoloji bunların gerisine düşmez.

* * *

Erdal Bey'in bana net olarak aktardığı gibi, yeni küresel düzende edilgen bir konumda olmak istemiyorsak bilim ve teknoloji boyutunu atlamamalıyız. Yeni paradigmanın oluşturucuları arasında yer almalıyız.

Türkiye'nin seçimi bu yönde mi? O halde 2010 yılı için konulan Avrupa Araştırma Alanı hedeflerini gözden kaçırma lüksümüz yok. Avrupa Birliği, verdiği AR-GE fonlarıyla Türkiye'yi de bu alana katıyor. Amaç bu ortak alanda araştırmalar yapılması, bilgi ve sonuçların paylaşılarak sinerji yaratılması. Bunun için de yardım programlarında birkaç ÷lkenin kişi ve kuruluşlarını bir araya getiren araştırmalar yapılması teşvik ediliyor.

AB üyeliği Türkiye'nin hedefi ise, bunun en önemli nedenlerinden biri bilim ve teknolojide geri kalmamakla ilgilidir. Erdal Bey'i saygı ve sevgiyle anıyorum.

Kaynak: <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id>

ERDAL BEY'İN SEÇİM OTOBÜSÜ

Vahap Munyar (Hürriyet - 4 Kasım 2007)

TÜRKİYE'nin önemli bir değeri, Prof. **Erdal İnönü**'nün vefatının açıklandığı günün akşamı eve gittiğimde işle ilgili fotoğraflarımı arşivlediğim dosyayı karıştırdım. Elime gördüğünüz 26 Şubat 1984 tarihli fotoğraf geçti...

O günlerde Türkiye 12 Eylül darbesi sonrasındaki ilk yerel seçimlere hazırlanıyor, **Erdal İnönü** de SODEP Genel Başkanı olarak seçim gezileri yapıyor...

O günlerde çalıştığım Tercüman Gazetesi adına **Erdal İnönü**'nün Trakya Bölgesi seçim gezisini izlemekle görevliyim. O günlerin seçim otobüsü, şimdikiler gibi modern ve çok da özel dizayn edilmiş değil... Hatta belediye otobüsünden pek farkı yok...

Gezinin sonunda İstanbul'a dönerken, Erdal Bey'e rica ettik, otobüsün arka bölümünde değerlendirmelerini aldık... Foto muhabiri arkadaşım da o anı görüntüledi...

Erdal İnönü'ye seçim gezilerine yeni yeni ısınmaya başladığı günlerden kalma bu fotoğrafla "güle güle" demek istedim...

ERDAL İNÖNÜ İÇİN...

İsmet Berkan (Radikal - 1 Kasım 2007)

Hani uzaktan baktığınızda bile iyi insan olduğunu anladığınız insanlar vardır, işte Erdal İnönü öyle biriydi. Kelimenin dolu dolu anlamıyla iyi insan.

Keşke o beni gazeteci ben de onu politikacı olarak tanımasaydım. Keşke onun öğrencisi olsaydım, asistanı olsaydım.

En son iki yıl önce İstanbul'da bizim mahallemizin meşhur köftecisinde tek başına sıra beklerken görmüştüm Erdal beyi.

Düşünsenize, 'Milli Şef'in ve bu ülkenin kurucularından birinin oğlu. Yetmemiş, teorik fizikçi olmuş. Yetmemiş, üniversite rektörlüğü yapmış. Yetmemiş parti kurucusu olmuş, genel başkanlık yapmış, milletvekilliği yapmış, Başbakan Yardımcılığı yapmış, Dışişleri Bakanlığı yapmış.

Ve şimdi, kendi kullandığı mütevazı otomobiliyle tek başına geldiği köftecide kuyrukta bekliyor, sıra ona gelsin, paketini alsın, parasını ödesin diye...

O zaman düşünmüştüm, bütün bu sıfatlar, İsmet Paşa'nın oğlu olmak, profesör olmak, genel başkan olmak, bakan olmak onun için aslında ikincil önemdeydi. Diyorum ya o önce insandı, iyi bir insandı.

Bizim politika sahnemizde pek görmeye alışık olmadığımız bir mizah anlayışına sahipti. Onunla ilk kez seçim gezisine giden bir arkadaşımız, SHP'nin otobüsünde bize, 'Yahu bu adam çocuk gibi, sanki her şeyi yeni öğreniyor' dediğinde birkaç kişi çok kızmıştık. Ama şimdi düşünüyorum, Erdal beyi Türk siyasetinde özel yapan, farklı yapan şey, onu arkadaşımızın çocuk sanmasına neden olan şeydi aynı zamanda: Öğrenme açlığı, önyargısız olmak, herkesi dinlemek...

Erdal bey politikayı bıraktığında, başından beri ona zaten burun kıvrımış olanlar, 'Gördünüz mü işte' dediler, 'Mücadeleyi bıraktı.' Ne kadar yanılıyorlardı. Bırakmasını, ikbali ve koltuğu elinin tersiyle itmesini bilen bir insandan daha değerli ne olabilir? Evet bıkmıştı belki, insanların bir küçük koltuk için girmeye te-

nezzül ettikleri kavgalardan, 'Önce ben, sonra partim' diyen insanlardan, SHP içindeki anlamsız iç çekişmelerden bıkmıştı. Bırakırken hepsine bir ders verdi aslında ama o dersi bile anlayan çok az oldu.

Seçim otobüsünde, uçakta veya herhangi bir yerde, eğer boş kalmışsa, teorik fizik, yani kimi matematiksel problemler üzerinde çalışırdı. Kimi çözölememiş problemleri kendine hobi edinmişti sanırım, boş kaldıkça onları eline alıyordu.

Bu onun için hem esas aşkı olan bilimden uzak kalmama çabası hem de bir çeşit kaçıştı; siyaset dünyasının ucuzluklarından, gayrı insaniliklerinden, küçük hesaplıktan kaçış.

Babasıyla, İsmet Paşa ile mektuplaşmaları, bence herkesin okuması gereken bir kitap. Hayır, çok acayip ifşaatlar, özel sırlar öğrenmek için değil, 'insan' İsmet İnönü'nün, oğlunun üzerine nasıl titrediğini, baba ile oğul arasında nasıl sağlam ve görece eşitlikçi bir ilişki olduğunu görmek için okuyun kitabı. O zaman Erdal İnönü'yü daha iyi tanıyacaksınız.

Kaç yıl önceydi, Ankara'da İsmet Paşa için yapılmış bir belgeselin tanıtım gecesinde rahmetli Ömer İnönü ile ilk kez tanıştığım da aynı hisse kapılmışım: Bu tevazu ve iyi insan olmak, aile terbiyesiyle ilgili bir şeydi. Bu bakımlardan Ömer ve Erdal İnönü'yü birbirlerinden ayırmaya imkân yoktu.

Erdal İnönü'yü Türkiye çok özleyecek.

Kaynak: <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=237492>

İNÖNÜ'NÜN BIRAKTIĞI BOŞLUK

Tarhan Erdem (Radikal - 1 Kasım 2007)

Daha lise öğrencisiyken, Erdal İnönü'nün tercüme ettiği 'Büyük Matematikçiler' adlı kitabını okumuştum. 50 yıldan fazla bir zaman geçmiş. Bilirsiniz, matematikçiler özgün, birbirine pek benzemezler; her birinin biyografisi bana, ayrı bir roman tadı vermişti.

Sanıyorum iki yıl kadar önceydi, bir karşılaştığımızda o kitabından bahsettim, hemen alçakgönlünü açtı, "Ben de senin gibi okumuştum, sonra bir arkadaşım ile tercüme ettik" dedi ve ekledi: "Birbirine benzeri çok azdır."

O böyle bir insandı, sade bir konudan hikmetler çıkarır, söylerdi. Çok kez lafife sayılırdı söyledikleri; her konuşmayı, her soruyu, çok sade bir şey söylüyor-muş gibi, ibret alınacak bir sonuca ulaştırırdı.

Onu siyasal hayat içinde tanıma fırsatını buldum. Her zaman açık ve zarif, yüksek karakteri her sözünde ve davranışında izlenebilirdi. Onun varlığı erdem in varlığının garantisiydi.

Bu acılı günümüzde, bilim adamlığı, yazarlığı yanında siyaset etme anlayışındaki farkı yazmak istiyorum.

Son 40 yılda liderlerimiz, partilerinde çevresinde çalışanları, kendi görüşlerini yaygınlaştıracak, politikalarını uygulayacak insanlar olarak görmüşlerdir.

Liderlerin görüş ve isteklerini söylemesine, yönetim kurullundakiler ve milletvekillerinin de bunları aynen tekrarlayıp yerine getirmelerine alışılmıştır. Bu uygulama o kadar yaygındır ki, liderin görüş ve istekleri, partinin görüş ve hedefi olarak kabul edilmiş, öyle sayılmıştır.

Liderin görüşleri partinin görüşleridir. Partinin politikaları liderin politikalarıdır.

Oysa, o görüşler ve politikalar, bütün üyelerin demokratik yöntemler içinde ortaya çıkmış eğilimi, üst kademelerde önyargısız tartışılarak belirlenmiş görüş ve politikalar değildir.

Günümüzde liderin kendine özgü düşünce ve sezgileriyle oluşan görüşleri, tartışmasız partinin görüşü sayılmaktadır. Bugün siyasal hayatın kuralı budur; 'Liderimiz böyle düşünüyor, bir bildiği vardır' anlayışıyla, liderin ağzından çıkanı, tartışmasız partinin görüşü olarak kabul edilmektedir.

'Liderin bildiği vardır' anlayışı da, alışkanlıkla lidere teslim olmak da demokrasilerde kabul edilebilir bir tutum değildir.

Erdal Bey bu anlayışı değiştirmek isteyen bir liderdi.

80'li yılların ikinci yarısında girdiği siyasal hayatta, parti başkanı, başbakan yardımcısı, milletvekili olarak bütün davranışlarında yeni siyaset anlayışı vardı.

Bu anlayış, onun alçakgönüllü karakteriyle, bilim adamlığıyla ve kibarlığıyla açıklanmıştır. Oysa o karar vermeden birlikte çalıştıklarının görüşünü almayı siyaset anlayışı olarak benimsemişti.

Bu anlayışının SODEP dönemindeki örneklerini, o günlerde çok yakınında bulunan Yiğit Gülöksüz'den dinlemişimdir. Partilerini yeterli görmeyenler milletvekilliğinden ayrıldıktan sonra da, siyasetten ayrılmasına rıza göstermemişler, son zamanlara kadar onu siyasetin içine çekmeye çalışmışlardır.

2001 yılında yeni bir parti kurma girişimindeki bir grubun öncüsüydü. Yiğit beyle ben de bu grubun içindeydik. Bu çalışma içinde Erdal bey, hazırlıkların her adımında, yazılan her cümlede uzlaşma sağlamayı bir yöntem olarak uyguluyordu. Bütün görüşmeler sırasında, tartışmaya kendi görüşünü söyleyerek başladığı bir konu hatırlamıyorum.

O günlerde, program üzerindeki çalışma, bazı sorulara cevap aranarak başlanmıştı. Dün bu soruların bulunduğu ilk rapor elime geçti.

Metnin başlığı şu: 'Türkiye için bir sosyal demokrat parti projesi üzerine düşünceler'. Başlıktan sonra, Türkiye'de son yıllarda birçok 'eski' parti kurulduğu, yeni partinin yeni bir projeye sahip olması gerektiği not edilmiş.

İlhan Tekeli'nin kaleme aldığı metin, program hazırlanmaya başlarken sorulması gereken sorularla devam ediyor: Sosyal demokrat ideoloji günümüz Türkiye'sinde çekici bir siyasal proje için yeterli olabilir mi? Parti hangi toplum kesimlerine yönelecektir? Türkiye'de bir siyasal partinin çözümünü bulmak zorunda olduğu temel sorunlar nelerdir?

Kurulacak parti genel olarak siyasete duyulan güvensizliği aşmak için ne yapmalıdır? Bir parti oluşturmakta iktidar ümidi taşıyabilecek strateji seçenekleri ne-

lerdir? Parti kuruluğu için stratejik seçimini yapmış bir hareket kuruluşunu nasıl gerçekleştirmelidir?

Partinin çıkışı ile ilk genel seçim arasında geçen süre arasında neler yapılmalıdır? Partinin kuruluş döneminden başlayarak iktidara yürümesi sırasında umut bağlanan bir odak haline gelebilmesi için ne yapılmalıdır? Türkiye'de böyle bir heyecan verici parti projesinin uygulamaya konulması ne türde parti üyelerine gereksinme duymaktadır?

Raporda her sorudan sonra sorunun tanımı, nedeni, kapsamı ve cevap seçenekleri de bulunmaktadır.

Günümüzde de yeni bir parti arayışının sürmesinin nedeni, bence, bu soruları birlikte cevaplayarak kamuoyuna çıkan bir siyasal kadro bulunmamasıdır.

O girişim başarılı olsaydı bugün, siyasal hayatımızda İnönü'nün liderliğinde gerçekten çağdaş, gerçekten demokrat bir parti bulunacak, bu partinin tüzüğü de, programı da, siyasal anlayışı da bugünkülerden farklı olacaktı.

Erdal İnönü'nün siyasal alanda bıraktığı boşluk bu farklılıktadır. Böyle bir parti bugün yoktur, tanımlanmadan aranan da böyle bir partidir.

Kaynak: <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=237447>

İNÖNÜ HERKESTEN FARKLI BİR SİYASİYDİ

Murat Yetkin (Radikal - 1 Kasım 2007)

Erdal İnönü'nün vefat haberi geldiğinde Nezir Kırdar ile birlikteydik. Gençliklerinde, amcası Lütfi Kırdar'ın Florya'daki evine gittiğindeki komşuluklarını anlattı. "Başvekil çocuğuydu" dedi, "Ama bir gün mesela bir yere otomobille gittiğini görmedik.

Banliyö trenine biner, Sirkeci'ye iner, oradan üniversiteye geçerdik. Devir öyleydi."

SHP'nin seçim kampanyaları sırasında Anadolu'da pek çok şehrin, kasabanın girişinde polis memurlarının, askerlerin onu gayri ihtiyari selamladığını görürdük. Yalnızca makam sahibi olduğunda ve makam sahibi olduğundan değil; İsmet Paşa'nın oğlu olduğundan.

Ama Erdal Bey, Allah rahmet eylesin, bu sıfatlarla ilgili değildi. Çantasını, semsiyesini koruma polisine taşıtmamak için, onunla (Başbakan yardımcısı iken) zıtlasmaktan gocunmayan, kendisini karakucak usulü omuzda taşımak isteyen taşralı partililerden kurtulmak için çareyi boylu boyunca yere yapışmakta bulan bir siyasetçi oldu.

Herhalde ona hiç kondurulmayacak şeyler arasında, birilerine "Sen benim kim olduğumu biliyor musun?" demek olurdu. Ama zaten herkes onun kim olduğunu biliyordu.

Kendisine hakaret eden parti üyesinin cezalandırılmasına, "Size değil, bana hakaret etti" diye karşı çıkan bir parti başkanı oldu. 'Arslan sosyal demokratlar' saflığında siyasete inanıyordu.

Karşısındakileri ciddiye alıyor ve aksi ortaya çıkana dek söylediklerine inanıyordu.

Kanlı 1992 Nevruz'unda Cizre-Nusaybin cehenneminden Ankara'ya dönüşümünde gazetecilerin maruz kaldığı baskıyı anlatmak istediğimizde samimiyetle dinleyen oydu. Çağdaş Gazeteciler Derneği'nde rahmetli Mustafa Ekmekçi ahizeyi "Al kendinden duy" diye bana uzattığında, anlattıklarımın kaarşıda samimiyetle dinlendiğinden emindim.

28 Şubat'ın en koyu günlerinde, İsmet Paşa'nın 'Tüpten çıkan macun, bir daha girmez' sözü hatırlatıldığında, "Ben denedim, giriyor. Çünkü artık tüpler farklı" diyecek kadar serinkanlı ve bilime inanmış bir aydıdı.

Bu özellikleriyle ne yazık ki Türk siyasetine iki numara büyük geliyordu, fazla geliyordu. Belki o nedenle ayak oyunları karşısında tutunamadı. Ama halkın kalbinde yer tuttu. Belki de bu her şeyden önemliydi.

Kaynak: <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=237524>

DOĞRU SÖZ: BİZ BİRBİRİMİZİ YERİZ

İsmet Berkan (Radikal - 2 Kasım 2007)

Erdal İnönü ölünce hatırladık onun mizah anlayışını. Dün neredeyse bütün gazetelerde Erdal İnönü'nün kimi esprilerinden örnekler vardı ama içlerinden bir tanesi beni bitirdi.

Bir grup partiliyle birlikte bir lokantaya gider Erdal İnönü. Garson gelir, 'Ne alırdınız efendim' diye sorar, o da, 'Teşekkür ederim, biz bir şey almayalım, birbirimizi yiyeceğiz' cevabını verir.

Bu cevaptaki hakikat payının ne kadar yüksek olduğunu, özellikle 1989-93 arasında Sosyaldemokrat Halkçı Parti'yi yakından izleyen herkes çok iyi biliyor.

Ama sadece SHP'de mi insanlar birbirini yiyor? Belki en çok ve en alenen Türk siyasetinin sol cenahında yapılıyor bu işler ama belki meseleyi genellemekten bu kez kaçınmamak lazım. Biz Türklerin milli hasletlerinin başında birbirimizi yemek geliyor.

Birkaç gündür her önüme gelene aynı soruyu soruyorum: Cumhuriyet döneminde karşımıza çıkan büyük sorunlardan herhangi birini çözdüğümüzü hatırlayanınız var mı? (Bir tek Hatay sorununu ayrı tutuyorum.)

Cumhuriyet'e haksızlık etmeyelim, Osmanlı'da da bu böyleydi ama biz yine de görece yakın tarihimizi konuşalım istiyorum.

Mesela eğitim sorunumuzu çözdük mü? Mesela enflasyonu çözdük mü? Mesela Kıbrıs sorununu çözdük mü? Mesela Kürt sorununu çözdük mü? Mesela trafik sorununu çözdük mü? Mesela siyasi ahlak sorununu çözdük mü? Mesela yolsuzlukları çözdük mü?

Hayır, bunların hiçbirini çözmedik. Esas olarak bizim milli karakterimiz çözüm bulmaktan çok sorunları sürdürmeye ve bu yolla da içinden çıkılmaz hale getirmeye daha müsait galiba.

Bakın, Turgut Özal, PKK terörü ortaya çıktığında bu terörü, 'Üç-beş çapulcu bunlar' diyerek küçümsediği için çok eleştirilir. Haklıdır da bu eleştiri. Sorunlar çıktığı anda, hatta mümkünse çıkmadan çözülebilmelidir, süre uzadıkça iş karmaşıklaşır.

Ama Allah aşkına elinizi vicdanınıza koyun, bugün PKK ile ilgili konuştuğumuz şeylerin Turgut Özal'ın 'Üç-beş çapulcu' lafından ne farkı var? Bugün de dağdaki üç-beş çapulcuyu bir askeri harekâtla yok edebileceğimizi sanmıyor ve sadece bunu konuşmuyor muyuz?

Sorun çözmek, çözüm odaklı olmak gerçekten başka bir kültür ve biz henüz o kültürü benimsemiş değiliz.

Bakın Amerika 1970'lerin başında Watergate ile birlikte siyasi tarihinin en büyük ahlaki sorunlarından birini yaşamaya başladı. Ama yıl 1974 olduğunda, Watergate'de çok az tartışılmış olmasına rağmen siyasi ahlak ve yolsuzluklar sorunu Amerikan Kongresi'nin çıkardığı bir dizi yasayla çözüme kavuşturuldu. O yıldan sonra bu alanda sürekli iyileştirmeler yapıldı, bugün bile yapıyor.

Bir de bize bakın. Yıllardır Amerika örneğindeki gibi bir siyasi ahlak yasasını çıkarmayı konuşuyoruz ama daha yasayı Meclis Komisyonu'na sevk etmeyi bile başaramadık.

Bu yasayla en çok uğraşan insan olan zamanın Meclis Başkanı Mustafa Kalemli de, Meclis inşaatında yolsuzlukla suçlandı. Anlayın yani halimizi.

Daha adında bile anlaşıyoruz; kimimiz 'Kürt sorunu' diyor, kimimiz 'Kürtçülük', kimimiz 'Terör', kimimiz 'Güneydoğu' kimimiz 'Kürt milliyetçiliği' sorunu. Sorunun adında anlaşmanın simgesel önemi var esasen ama bunda bile anlaşılmayınca sorunu çözmeye kalkışamıyoruz bile.

Ülkenin çözüm odaklı olmayı kendince beceren tek kurumu olan silahlı kuvvetlere meseleyi havale etmişiz ve kurtulduğumuzu sanmışız. Ama siz arkanızı döndünüz veya başınızı kuma gömdünüz diye sorunlar ortadan kaybolmuyorlar. İşte bakın Kürt sorunu karşımızda devasa boyutlarıyla duruyor ve biz hâlâ sadece askeri çözümün çözüm olduğunu sanıyor, kendimiz dışında herkesi suçluyoruz.

Erdal İnönü doğru söylemiş:

Biz birbirimizi yeriz.

ERDAL BEY VE SİYASETİMİZ

Türker Alkan (Radikal - 2 Kasım 2007)

'Erdal bey öldü!' Partide ona hep 'Erdal bey' derdik. Gıyaben de, yüzüne karşı da. 'Sayın İnönü' diyenler de olurdu, ama çoğunluk için o 'Erdal bey'di. Sıcak ve mütevazı kişiliğinden kaynaklanıyor olmalı.

Dünkü gazetelerin bu ölüm haberini nasıl verdiğine bakmak öğretici olabilir diye düşündüm. İşte bazı gazetelerden Erdal beyi niteleyen bazı ifadeler:

'En nazik siyasetçi.'

'Türk siyasi hayatının önemli ve renkli siması.'

'Bilgelik, tevazu, ince bir mizah, hoşgörü, güler yüz, demokratlık.'

'Zekâsı, mizah gücü, zarafeti ve bilim adamı kimliğiyle...'

'Matematiksel fiziğe yaptığı katkılar nedeniyle Nobel'den sonraki en önemli ödül olan Wigner Madalyası'na layık görülen...'

'Sola katkısı büyüktü.'

'Sosyal demokrasinin, Cumhuriyet'in ve bilimin sembol isimlerinden...'

'İlkeli, nazik, zeki...'

'Büyük kayıp.'

'Türünün tek örneği idi.'

'Herkesten farklı bir siyasiydi.'

'Mütevazı, saygın, dürüst biri...'

'Her sorunu felsefeye oturtup çözerdi.'

'Bilge adam.'

'Bilim tarihine adını yazdırdı.'

'Siyasetteki örnek davranışları, nezaketi, üslubuyla sıra dışı bir politikacı olarak tarihte yerini aldı.'

'Yeri doldurulamayacak.'

'Siyaset yaşamında mizahtan kopmadı.'

Bütün bu yazılanlar doğru mudur? Bu kadar farklı görüşte insanın Erdal bey hakkında aynı görüşte birleşmesi bir rastlantı olmaz sanırım. Erdal bey gerçekten zeki, dürüst, mütevazı bir siyasetçiydi. Yani az bulunan türden bir insandı. Bilimsel ve felsefi düşünce alışkanlığını siyasete uygulamaya çalışmıştı.

Ama siyasal yaşamını kendi isteğiyle yarıda bırakıp bilim yaşamına geri döndü. Neden?

Erdal beyin olumlu niteliklerini sayıp dökmekle iş bitmiyor. 'Neden bu kadar olumlu nitelikleri olan bir insan siyasetten uzaklaştı' sorusunun da yanıtını aramak gerekiyor.

Bu kadar olumlu nitelikleri olan bir insanı siyaset neden kendi dışına itti?

Burada siyasal yaşamımızın niteliklerini gözden geçirmemiz gerekiyor.

Belli ki Erdal beyin nitelikleri siyasal yaşamla pek uyum içinde değildi. Belki de bunu Erdal beyin siyasete son katkısı olarak kabul edebiliriz: Erdal beyin niteliklerini sayıp döktüğümüz gibi, siyasal yaşamımızı belirleyen niteliklerin de bir dökümünü yapmanın ve tartışmaya açmanın zamanı gelmiş olamaz mı? Siyasal yaşamımızda dürüstlük, tutarlılık, açıklık, sorumluluk.. gibi nitelikler ne kadar geçerlidir dersiniz?

Allah Erdal beye rahmet eylesin. Ölümü bile bir ders gibiydi.

Kaynak: <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=237607>

BÖYLE İNSANLARA ÇOK ALIŞIK DEĞİLİZ

Murat Belge (Radikal - 2 Kasım 2007)

Erdal İnönü'yü son görüşüm, namı 'Ermeni Konferansı'ndadır. Demek epey olmuş, ama zaten sık karşılaşmazdık. Bu konferansa gelişi, bildiğimiz 'Erdal İnönü' imgesine tamamen uyan bir üslup içinde gerçekleşmişti. Her zamanki tevazu ve güler yüzüyle geldi. 'Oraya gelme' eyleminin kendisine önem verdiği anlaşılıyordu. 'Gidişi', daha da 'kendine özgü' bir biçim aldı, diyebiliriz. Vatani kurtarmak ve vatan hainlerine haddini bildirmek üzere yumurtaları ve domatesleriyle çevrede mevzilenmiş milli-ulusal Türk gençliğinin varlığından haberdar olunca, arabayla falan değil, yürüyerek ayrılmaya karar verdi ve milli-ulusal-yumurtasal protestoların arasından vakar ve sükûnetle yürüyerek gitti.

Erdal İnönü, kendisini öne çıkarmamak için (ve bunu yapanlara engel olmak için) elinden geleni yapan bir insandı. Ama Türkiye onun yakasını rahat bırakmadı. Siyasete uzak durmaya ciddi kararlı olduğu halde onu sürekli siyaset içine çekti. SHP Başkanlığı'nı kabul ettirme konusundaki ısrarlarda olduğu gibi, bu bazan, bir 'duygusal şantaj' biçimini de alabildi: 'Bunu ancak siz kurtarabilirsiniz. Bu yardımı esirgemeyin' tarzı yaklaşımlarla!

Erdal İnönü bir askeri darbe sonrasında (ne kadar 'sonrasında' olduğu da çok belli değil), bir Sosyal-Demokrat Parti'nin başına geçmesi ve partiyi sol salim bir noktaya getirmesi beklenecek kişi miydi? Böyle bir soruya 'evet' demek de, 'hayır' demek de, güçlük çekiyorum. Formülü bulan, yanılmıyorsam, Necdet Uğur olmuştu. Onun aklında öncelikle Erdal İnönü'nün adının taşıdığı 'toparlayıcı' olma imkânı vardı. Büyük ölçüde 'Halk Partili' olmakta devam eden 'Türk-tipi-sosyal-demokrasi' çerçevesinde düşündüğümüzde, gerçekten de, 'İnönü'den daha 'toparlayıcı' bir ad yoktu. Buna ek olarak da Necdet Uğur'un Erdal beyin kişiliğine güvendiğini tahmin ediyorum: dürüstlüğüne, hırstan uzaklığına, en çok da, 'Halk Partili'lerin sahiden 'Sosyal Demokrat' olmaları gibi bir süreç başlayacak olursa, bunu engellemeyeceğine.

Bunlara ben de katıldığım için yukarıdaki soruya 'hayır' demekte güçlük çekiyorum, ama 'evet' de diyemiyorum, çünkü, her şeyden önce, Erdal İnönü bence 'Sosyal-Demokrat' değildi. Siyasi yelpazenin ortalarında (ve kişilik bakımından zaten bir hayli 'apolitik') bir insandı. Şüphesiz son derece 'medeni' bir insandı ki bu Türkiye'de bir kişinin 'solcu' olarak tanınmasında hep etkili olur. Alaturkalık etmeyen, evrensel değerler dünyasının ölçütlerine göre davranan (söz gelişi 'Ermeni Konferansı'nı izlemeye gelen) birini gördük mü, solcu olması gerektiğine hemen inanırız. Sağ ona böyle bakmıştır. 70'lerde faşistlerin yayımladığı Aylık Polis Dünyası adlı bir dergi, ODTÜ Rektörü Erdal İnönü için, "O koltuğa oturduğu andan itibaren de genç militanlarının emrine girmişti. Sonrası malum. 12 Mart oldu. Erdal'ın ve onun himayesindeki militanlarının neler yaptığı ortaya döküldü" diye anlatıyor...

O tarihlerde, bizim Edebiyat Fakültesi'nin 'milliyetçi' kaleminde, ODTÜ ile Sovyet elçiliğini birbirine bağlayan yeraltı yolu hakkında hikâyeler dinlerdim. Uzun boyuyla zavallı Erdal İnönü de o dehlizden gider gelirdi.

Sağcılar öyle anladı da, solcular çok başka türlü mü anladı? Birini sevmek için, onun benimle aynı ya da benzer görüşte olmasını beklemem. Erdal İnönü bence bir 'Sosyal-Demokrat' olmaksızın medeni, nesnel, son derece akıllı, son derece dürüst, ayrıca da had safhada sevimli, sevilesi bir insandı. Böyle insanlara çok alışık değiliz.

Kaynak: <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=237561>

ERDAL İNÖNÜ VE EİNSTEİN

Haluk Şahin (Radikal - 2 Kasım 2007)

Önceki gün ölen Erdal İnönü hakkında hemen herkes iyi şeyler söylüyor, iyi şeyler yazıyor.

En çok rastlanan övgü cümlesi şöyle bir şey:

"Parti liderliğini kendi isteğiyle bırakıp normal hayatına döndü."

Hayret ki ne hayret!

Bu cümleyi özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinin birinde söyleseniz kimse övgü cümlesi olarak değerlendirmez. "Ne var bunda" derler, "işlevini tamamladığını anlamış ve bırakmış. Herkes böyle yapmıyor mu?"

Hayır, yapmıyor. Bizde yapmıyor.

Normal olarak olması gereken şey burada marifete dönüşüyor. Malum, o da iltifata tabi!

Hep düşünmüşümdür, siyasi makamları bazıları için bu kadar vazgeçilmez hale getiren ve buna karşılık Erdal İnönü'nün bu kadar rahat bırakmasını sağlayan şey nedir?

Bence bu, bir çeşit elektriktir. O, kimi insanlara makamla gelir ve tabii onunla gider. Kimilerinin ise kendi bataryaları vardır; ışık vermek, etkilemek, parıldamak için bağlanacak dış kaynağa ve kabloya ihtiyaçları yoktur.

Onlar her yerde parıldarlar.

Kimi insanlar eksikliklerini siyaset sayesinde giderirler. Kimileri ise fazlalıklarıyla siyasetin eksiklerini kapatırlar.

Bu ikincilerin sayısı azdır. Erdal İnönü işte bunlardan biriydi.

Yalın, sade, alçakgönüllü, bilgi dolu ve esprili. Mutlu hayatın sırrı da bu sıfatlardan oluşmuyor mu?

Sanırım, fizik âlimi yanı onu evrenle barışık kılmıştı. Etrafındakilerin anlamaya bile yaklaşamayacağı problemleri çözmüş olmanın getirdiği bir gülümseme vardı dudaklarında.

Bana hep o gülümsemede bilgeliğin yanı sıra, biraz acıma duygusu var gibi gelmiştir. Hepimizi çepeçevre sarmalayan, hele siyaset âleminde iyice koyulaşan sahteliklere, yalanlara, hırslara, garezlere acıma. Haklı bir acıma.

Şu sonsuz evren içinde bu kadar küçük şeylere takılıp kalmaya değer mi der gibidir o gülümseme.

Böylesine muzip bir feylesof taraf, Einstein'da da vardı. 70'inden sonra kame-ralara dil çıkarabilmesi bundandı.

Şöyle demişti bir gün:

"İki şeyin sınırı yoktur: Evren ve insanların aptallığı; gene de, evren konusun-da o kadar emin değilim."

Erdal beyin bu sözü sevdiğine eminim!

Kaynak: <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=237612&tarikh=02/11/2007>

BAKİ KALAN

Namık Kemal Zeybek (Radikal - 2 Kasım 2007)

ANAP hükümetinin Kültür Bakanı, Hacıbektaş ilçesinde alanda toplanan büyük topluluğa konuşuyor. SHP Genel Başkanı Erdal İnönü onu dinliyor; yanına gelen ve kendisiyle ilgilenen sevenlerini; elini sıkamak isteyenleri ve partililerini uyarıyor ve diyor ki: " İzin verin Bakan'ı dinlemek istiyorum."

Şimdi artık 'merhum' Sayın Erdal İnönü'den ne zaman söz açılrsa eşim bu olayı hatırlar...

Yıl 1989'un ağustosu yeni Kültür Bakanı olmuştum. MHP kökenli oluşum dolayısıyla hakkımda kuşkular ifade ediliyordu. "Davudi sesle hamasi konuşmalar yapacağımdan, mehter takımı, Yozgat oyun havalarıyla bale yaptıracağımdan söz ediliyordu." İşte o günlerde çoğunluğu sol partileri destekleyen ve MHP'lilere karşı iyi duyguları olmayan Alevi-Bektaşilerin toplantısında konuşuyordum. Kürsüye çıkarken soğuk ve resmi alkışlarla, kürsüden inerken coşkulu alkış ve haykırışlarla karşılaştığım bir gündü... Ve Erdal bey konuşmamın ortamını bozmamak ve beni dinlemek için hayranlarını kırmayı göze alıyordu.

Eşim onun yanında oturuyordu ve bu olayın tanığıydı, bana anlattı. Doğrusu hoşlandım, duygulandım ve takdir ettim.

Sonrada onun Başbakan Yardımcısı olduğu benim de Büyükelçi sıfatıyla Başbakan Başdanışmanı olarak Türk dünyasıyla ilişkilerin uyumlaştırıcısı olduğum günlerde bölgeyle, Türklükle ve Türkiye'nin etnik yapısıyla ilgili anlattıklarımı ilgiyle dinlediğini ve bana ilginç sorular sorduğunu unutamam.

Elbette olumsuz anlamıyla o bir politikacı değildi. Siyaseti sanırım biraz da zorlamayla denemiş ve pek hoşlanmamıştı. Bilim adamı ve gönül adamı olmak yaratılışına daha uygundu.

İnce nüktelerini unutmak mümkün mü? "Bu bizim parti nasıl çağdaş parti? Herkes bıyıklı" diyen eşine " Niçin öyle olsun. Ben bıyıksızım, sen bıyıksızsın, Ruşen hanım bıyıksız" diye karşılık verdiğini bir yerlerde okumuştum.

Sayın Gül Cumhurbaşkanı olunca ÷lkemiz hakkında 'bilgisi olmadan görüş sahibi olanlardan' bir yabancıya verdiği karşılık ne güzeldir: "Seccade Köşk'e çıktı" diyen yabancıya bizim Erdal beyin cevabı: "Seccade 84 yıldan beri zaten Köşk'tedir."

"Ölülerinizi hayırla anınız" sözü Yüce Peygamberimizindir. Erdal İnönü'ye rahmet diliyorum ve Mevlana'nın bir sözünün de tam yeridir diyorum:

"Ben kapkara bir topraktım...

Öldüm yemyeşil bir çimen oldum...

Öldüm oynayan, sıçrayan bir hayvan oldum...

Öldüm konuşan, düşünen bir insan oldum...

Öldüm...

Gidiş bu gidiş ölümden niye korkayım?.."

Yine de ölüm kolay değil geride kalanlar için. Gidenlerin durumunu bilmiyoruz. Artık demir almak günü gelmişse zamandan; meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan...

Erdal beyin gemisi de limanı terk etti. Bir bildiği, bir umduğu vardır, diyelim. "Öldük ölümden bir şey umarak" dizesini hatırlayarak...

Kimi tanıdıklarım öldüğünde, nasıl olsa onlar oralarda diye düşündüğüm olur. Rahmetli Dünder Taşer, rahmetli Gün Sazak, rahmetli Galip Erdem ve yakın tanıdıklarım da bu duyguyu yaşadım. Rahmetli Erdal beyle böyle bir yakınlığım yoktu. Ama o kendini aşmış tavırları, sıcacık gülümsemesi, alçakgönüllü ve sevecen haliyle sanırım kendisinin yakınlarında benzer duygular uyandırmıştır.

Ne diyelim... "Her nefis ölümü tadacaktır" ve "O'ndan geliriz O'na döneriz" diyelim. Ve diyelim ki "Baki kalan bu kubbede bir hoş seda imiş."

ERDAL İNÖNÜ'NÜN ARDINDAN

Erol Kahiricioğlu (Radikal - 3 Kasım 2007)

Erdal İnönü öldü. Siyasetçi arkadaşları üzüntülerini belirten konuşmalar yaptılar televizyonlarda. Üstelik yalnızca sosyal demokratlar değil, hemen tüm siyaset kesimlerinde onu tanıyanlar üzüntülerini belirttiler. İyi insandı dediler. Sonra daha başka sıfatlarla iyilikle andılar onu. Erdal İnönü'nün siyasete girdiği 80'li yıllardan bu yana Türkiye siyaseti için ne anlam taşıdı gibi bir soruyu cevaplamak bana düşmez. Ama bir süre için onunla çalışmış biri olarak, olsa olsa bazı gözlemlerimi ve yorumlarımı yazmam mümkün. İnsanın bazen konuşulan dili bildiği halde konuşulanları anlayamadığı zamanlar olur. Erdal bey bana hep bu duyguyu verdi. Kendisi gibi Türkçe konuştukları halde çevresindeki siyasetçi dilini hiçbir zaman anlayamadı. Anladiysa da kabullenemedi. Birkaç gündür gazetlere yansıyan anekdotları, nükteleri o hep yadırgadığı siyasetçi diline karşı söyledikleri. Samimi olmayan, salt söylenmek için söylenmiş ve kulağa geldiğinden daha başka anlamlar taşıyan konuşma üslubu Erdal beyin anlayabildiği daha doğrusu kabullenebildiği bir üslup değildi.

Erdal Bey'in samimi, düzgün ve doğrudan konuşmaları 'koydu mu oturtacak' liderler arayan siyasetçilerin olduğu bir toplumda 'fazla ileri gitmiş' bir duygu verir insana. Aslında komik anekdotları da tam da bunu yansıtırlar. Siyasetin dilinin ne kadar eskiye ait ve yozlaşmış olduğunu. Siyaseti bıraktığı bir dönemde bir toplantıda, mealen, 'Siyasete girdim, birçok insan benim iyi konuşamadığımdan dolayı bundan lider olmaz diye beni eleştiriyordu. Şimdi ise konuşma yapmam için sıraya girmiş durumdalar' dediğinde tam da bu 'ikili konuşma' yozluğuna parmak basıyordu. Bu nedenle de Erdal bey, Türkiye siyasetinde, en azından benim bilebildiğim zaman içinde, örneği pek olmayan bir siyasi tavır sergiliyordu aslında. 'Samimiyetin siyaseti'ydi bu.

Omuzlara alındığında kendini yere atması da, Başbakanlık binasında koridorlardan geçip ATM makinesinden para çekmesi de, korumasına arabada kemer bağlatması da, trafikte kırmızı ışıkta durması da hiç tanımadığımız bir siyasi tavrın, hiç tanımadığımız bir siyasetçi kişiliğinin örnekleri değil miydi? Üstelik bazıları gibi hiç de yapmacık olmadan. Doğal ve samimi. Yüzyılların içinden geçerek gelen 'Şarklı' bir siyaset geleneği içinde Erdal beyin bu duruşunun üzerinde düşünmemiz gereken bir çok yan var. Var çünkü bu ülkede 'devlet adamı' denildiğinde akla gelen bütün özellikler aslında çağın ruhuna uygun olmayan, samimiyetten ve insani olandan uzak özellikler olduğu çok açık. Eğer açık değilse Erdal beyi bir kere daha düşünmekte yarar var.

Bunu en çok da sanırım 'sosyal demokrat' cenahta siyaset yapanların yapması gerekir. Adlarını vermeye gerek yok ama sol siyasetin 'samimiyet siyaseti' olması gerektiğini anlamayan, yüzlerini topluma değil 'devlete' dönmüş, hatta 'askere' dönmüş bu siyasetçilerin bırakın sol olmayı herhangi bir şey olmayı hak ettiklerini söylemek bile bence zor. Erdal beyi yarın toprağa vereceğiz. Çeşitli gazetelerde el sallayan güleç resmi gözümün önünde. Samimi, sevecen ve sıcak.

Bütün bizim 'siyaset ve devlet adamlarına' inat.

Nur içinde yat sayın Başbakan Yardımcım.

Kaynak: <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=237716&tarih=03/11/2007>

ERDAL İNÖNÜ TARZI SİYASET

Taner Berksoy (Radikal - 3 Kasım 2007)

Günlerimizi iç acıtan haberlerle geçiriyoruz. Hafta sonuna doğru gelen en iç acıtıcı haber Erdal İnönü'nün vefatı oldu. Canımın çok yandığını söylemeliyim.

Erdal beye rahmet, yakınlarına başsağlığı, Sevinç hanıma da sabır diliyorum.

Siyaset hayatında Erdal beye benden çok daha yakın olan pek çok arkadaşım oldu. Hemen hepsi siyaset dışında katma değer yaratan, profesyonel nitelikleri üst düzeyde insanlardır. Bu kadroyu siyaset pratiğine Erdal beyin taşıdığını söylersem yanlış yapmış olmam.

Erdal bey ve Sevinç hanımın beni de siyaset pratiğine teşvik ettiğini yakın çevre bilir. Ama gönlüm bu işe hiç yatmadı.Çoğu zaman kendilerine ve çevreye bu konudaki sıkıntılarımı anlatmakta zorlandım.

Sonuçta siyaset pratiğinin içinde hiç olmadım. Ama siyasetle hep ilgili oldum, değişik kapasitelerle, hep siyasetin civarında bulundum. Bunların çoğunda gözlemci olma sınırını aşmadım sayılır.

Bazen, siyasete yakın durduğum halde neden pratiğine heveslenmedim, parti politikasının içinde bulunmak istemedim diye düşündüğüm olur.

Erdal beyin kaybıyla bu soruyu yeniden düşündüm. Yanıtım değişmedi. Siyaset pratiğine heves etmememin nedeni Türkiye'de siyaset iklimine egemen olan tarzı siyasetle olan uzlaşmazlığımdır. Bu konuda en büyük dersi de Erdal beyin siyaset serüveninden aldığımı düşünüyorum.

* * *

Siyasetin bütünüyle siyaset dinamiği dışında yetişip, ona profesyonel kapasite ile katkı yapacak kadrolarla yürütülmesi gerektiğini hiçbir zaman düşünmedim. Siyaset sürecinde üretilecek çözümlerin (politikaların) sokağa taşınmasını sağlayacak, günlük siyaseti götürecek siyaset kadrolarının varlığının bir siyasi parti için temel unsur olduğu kanısını taşıdım hep. Ama siyasi partilerin içinde seçenekleri soğukkanlı bir yaklaşımla değerlendirecek ve bunlardan yapılabilir çözümler yani uygulanabilir politikalar üretecek profesyonel bir kapasitenin mutlaka var olması gerektiği düşüncemi de hep muhafaza ettim. Politika üretmedeki

yatkınlığın ve üretkenliğin ancak bu tür bir siyasi yapılanma ile sağlanabileceğini öngördüm.

Bizdeki siyasi yapılanma ve tarzı siyaset benim düşüncemin tersi yöndeydi. Siyasi partiler, çoğu kez parti içi egemenlik kaygısı ile, politika üretimi için gerekli olan insan gücünü dışlayarak yapılanmayı tercih ediyorlardı. Bu insanlar gelişme çizgileri itibarıyla soran ve sorgulayan, insanlardı. Parti içi egemenlik kaygıları bu türe siyaset pratiği içinde yer vermiyordu. Bu durumda siyasi parti yapılanması neredeyse bütünüyle günlük siyasetin dinamiği içinde işlevli olan ama ötesini de pek fazla sorgulamayan siyasetçiler üzerine inşa ediliyordu. Bu tarzı siyaset politikayı gereksiz ölçüde sokağa teslim ediyor, yönsüz ve ölçüsüz biçimde yerleştiriyor, aktif siyasi kadrolarda kalite zafiyetine yol açıyordu.

Söz konusu siyaset tarzının pek çok sorun yaratacağı açıktır.

Kendi adıma iki sorunun önemli olduğunu düşünürüm. Birisi bu siyaset yapma biçiminin popülizm kısırlığını sürekli bir politika haline getirmiş olmasıdır. İkincisi de bu ortamda temelli sorunlara alternatif çözümler, farklı politika seçenekleri üretecek siyaset ikliminin bütünüyle kaybolmasıdır.

Bu tarz siyasetin üzerimde caydırıcı etkisi olduğunu söylemek durumundayım.

* * *

Türkiye'de egemen olan tarzı siyasetin tüm tezahürleri Erdal İnönü'nün siyaset serüveninde görülebilir. Adeta tipik örnektir diye düşünüyorum.

Erdal beyin aktif siyasete girmekte pek istekli olmadığını biliyoruz. Bu isteksizliğin egemen olan tarzı siyasetle uzlaşmadaki zorluklarından kaynaklandığı kanısındayım. Aktif siyasette yanında hep profesyonel-entellektüel bir kapasitenin var olmasını istediğini de biliyoruz. Siyasi kadrolaşmada sağladığı bu bileşimin ve bunu korumakta sessizce sergilediği direncin siyaset yapma biçimini değiştirme özleminin bir ön ürünü olduğunu düşünüyorum. Erdal beyin kendi partisi içinde siyasete egemen olan tarza kayma hevesleriyle uzlaşmaya hiç yanaşmadığı, bunun için epey direnç gösterdiği de bilinmeyen bir şey değil. Doruk-tayken siyaseti bırakma kararının arkasında egemen tarzı siyasetin yıpratıcı, bezdirici ve pes ettirici etkisi vardır.

Erdal İnönü kısır bir tarzı siyasetle savaşmış, olmayacağını anlayınca başladığı noktaya dönmekte tereddüt etmemiştir. Bu, büyük bir siyaset dersidir. Tabii öğrenmek isteyenler için.

POLİTİKADA ERDAL İNÖNÜ SEVİYESİNİN YAKALAMALIYIZ

Hasan Celal Güzel (Radikal - 6 Kasım 2007)

Erdal İnönü'yü kaybettik. Herkesin yazıp çizdiğini ben de tekrarlayayım: Erdal İnönü, nâzik bir beyefendi, değerli bir bilim adamı ve dürüst bir politikacıydı.

Her zaman yakınında bulunmuş ve onu hiç kırmamış değerli dostum Murat Karayalçın ile Erdal İnönü'yü konuşuyoruz. Onun ardından dikkatimizi çeken şu tesbiti paylaşıyoruz. Merhum İnönü, Türk toplumundaki herkesi, sağcısını, solcusunu gerçekten etkilemiş. Murat, değişik eğitim düzeyinde olanları da, diye ekliyor.

Yıllar önce aktif siyaseti bırakmasına ve gündemde bulunmamasına rağmen, ona karşı gösterilen ilgi, cenazesindeki on binler, mütevazı İnönü'nün, toplumuzdaki her kesim tarafından nasıl sevilip benimsendiğini gösteriyor.

Erdal İnönü için 'değerli bilim adamı', 'iyi insan', 'zeki',

'sempatik', 'esprili', 'nâzik', 'dürüst' gibi gerçekten onu tanımlayan sıfatlar kullanıldı. Ancak, onun için hiç kimse 'çok iyi politikacı'ydı demedi. Hattâ, politikayı sevmediği, benimsemediği, açıkçası beceremediği söylenmeye çalışıldı.

Bence Erdal İnönü, çok iyi bir politikacıydı. Lâkin, onun sevmediği, ne yazık ki hâlen geçerli olmaya devam eden, yalan, entrika ve riyakârlıkla dolu politika anlayışındı. Onun zekâ seviyesindeki birinin bu mülevves politikanın icaplarına uymayı akıl edememesi mümkün müdür? İstemiş olsaydı o da kendini akıllı sanan ahlâk fukarası sıradan politikacılar gibi davranabilirdi. Ancak buna hiçbir şekilde tevessül etmemiştir.

İşte bence 'iyi politikacı', bütün bu çirkinlikler arasında ismini lekelemeden siyaset yapabildir. Bu anlamda İnönü, iyi bir politikacıydı.

12 Eylül darbe döneminin antidemokratik şartlarında, İnönü bir yolunu bulup Necdet Calp'ın yerine Halkçı Parti'nin Genel Başkanı olabilirdi. Fakat o zor olanı seçti. 6 Haziran 1983'te -ki, aynı zamanda doğum günüydü- SODEP'i kurarak, darbecilerin vetolarına rağmen kısa zamanda güdümlü HP'nin yerini alma başarısını gösterdi.

Üç Kurultay'da da rakibi Deniz Baykal'ı, hiçbir delege oyununa girmeye tenezzül etmeden yenmesini bildi. 1991'deki Olağanüstü Kurultay'da Baykal için 'Buna devlet teslim edilmez' deyişini hatırlıyorum.

Erdal İnönü, Türk siyaset tarihinde liderlikten kendi isteğiyle çekilme fedakârlığında bulunan ilk siyaset ve devlet adamıdır. SODEP'i kurduktan tam 10 yıl sonra gene bir 6 Haziran'da (1993) Genel Başkanlığı bıraktı. Kendisinden sonra yapılan Kurultay'da Murat Karayalçın Genel Başkanlığa seçildi.

17 Şubat 1995'te SHP-CHP birleşmesi gerçekleşti ve Hikmet Çetin Genel Başkan oldu. Erdal İnönü, Çetin'in ricasını kırmayıp hiçbir komplekse kapılmadan Dışişleri Bakanlığı'na gelmeyi kabul etti.

Baykal'ın, Genel Başkanlığı sırasında, hizipçi bir tutumla parti teşkilâtlarını değiştirmeye başlaması üzerine, 2001 Martı'nda, önce

Erdal İnönü, Murat Karayalçın, Hikmet Çetin, Altan Öymen ve Cezmi Kartay (Hepsi de Genel Başkanlık yapmış isimlerdi) beraberce Baykal'a uyarı mektubu yazdılar. Ancak Baykal'dan cevap gelmeyince merhum İnönü, Karayalçın ile birlikte istifa etti.

Rahmetli İnönü'yü yakından tanıma fırsatı bulmuştum. Ben de, 'Erdal bey, bana bir gün dedi ki...' nevinden yazılar yazabilirdim.

Lâkin bence Erdal İnönü'nün bize bıraktığı en önemli miras, ilkeli, dürüst, erdemli bir siyaset anlayışı olmuştur. Bu mirasın, politikayı düşünen yeni nesiller tarafından çok iyi anlaşılması lâzımdır.

Politikada Erdal İnönü seviyesini yakalamalıyız.

Erdal İnönü'ye Allah'tan rahmet, değerli ailesine başsağlığı diliyorum.

SİYASETİ SEVMİYEN BİR POLİTİKACI

Burhan Ayeri (Akşam - 2 Kasım 2007)

İnsanları kaybedince, hatalarını silip iyi yönlerini ön plana çıkaran yapımız var. Erdal İnönü'ye hâlâ 'Eski siyasetçi' denmesine şaşıranlardanız. Darbe ve yasaklar döneminde politikaya öyle bir sokuldu ki kendi bile şaşırdı. Belki de 'İsmet Paşa'nın Oğlu' olmak, onu "Zorunlu lider yapmaya yetti". Bizce en büyük kazığı da bugün DTP adını alan zihniyetten yedi. İşbirliğine ikna edenler ise başsuçludur. Bunların bazılarının hâlâ parlamentoda oluşu ibret verici. Erdal Bey, son kazığı da akrabasına kefil olup, yedi. Elinde avucunda ne varsa kaybetti. Yurtdışına çıkış yasağı bile özel izinle kaldırıldı.

Düşünebiliyor musunuz, 'Siyaseti sevmeyen bir siyasetçi'. Onunla iki seçim gezisine katılma imkânı bulduk. Meydanları ayağa kaldıracak konuşma tarzı yoktu. Ses tonu zayıftı. Esprileri çok zarıftı. Sanırsız, en çok canını sıkan onun için yollara yatırılıp kesilen hayvanlardı. Bir defasında 'Bağısladım' diye avazı çıktığı kadar bağırmasına rağmen kesilen danaya ne kadar üzüldüğünü fark ettik. Dönüp 'Gitti, güzelim hayvan' derken, gözlerinin dolduğunu gördük.

Onu yakından tanıyanların ne kadar perişan olduğunu tahmin edebiliyoruz. Kişisel fikrimizi soran olursa; 'Keşke hiç politikaya soyunmasaydı'. Volkan Akay'ın yazdığı gibi "Ve ölüm gelir. Kimine geldiğine pişman olur. Geç kaldığını düşünür kimine. Eminim pişman olmuştur Prof. Dr. Erdal İnönü'ye geldiğinde. Güle güle hocam.

En derin saygılarımızla".

ERDAL İNÖNÜ'NÜN ARDINDAN

Mustafa Ünal (Zaman - 2 Kasım 2007)

Bir bilim adamı ama siyasi figür olarak daha kalıcı iz bıraktı. 12 Eylül sonrasının zor şartlarında girdi aktif politikaya. Soyadının verdiği itici güçle yol aldı, misyonu dağınık durumdaki solu derleyip toparlamaktı.

Kısmen başarılı oldu, dönemin diğer sol partisiyle birleşmeyi başardı. Hal ve hareketleriyle aşınası olduğumuz siyasetçi profilinin dışına çıktı. Aslında politikayı pek sevmeydi. Bunu itiraf da etti, bir bilim adamı olarak anılmayı yeğledi. Politikanın soğuk yüzüne espriyle karşı durdu. Geride insanı gülümseten hoş nükteler bıraktı. Ölüm haberi gazete sayfaları ve ekranlarda esprileriyle verildi.

İşte onlardan iki tanesi: 'Bir akşam solun önde gelen isimleriyle lokantaya giderler. Garson 'Efendim ne yiyeceksiniz?' diye sorar. Erdal İnönü hemen atılır; 'Hayır senden bir şey istemiyoruz, biz birbirimizi yiyeceğiz'. Espri ama solun halini de iyi özetliyor. Evde otururken eşi Sevinç Hanım 'Erdal koş fare' diye bağırır. Erdal Bey 'Bana ne, kedi miyim ben' şeklinde cevap verir. Gerçekten siyasetin nazik, beyefendi ve gülen yüzüydü.

Sol, son seçim zaferini onunla kazandı. 1989 yerel seçimlerinde lideri olduğu SHP'yi zirveye taşıdı. İstanbul'da Bedrettin Dalan'a karşı seçim kazandı, büyük şehirlerde sağın iktidarına son verdi. Bugün sol, 89 ruhunun çok gerisinde. Zaman zaman eleştiri konusu olarak gündeme gelir; 1991 seçimlerinde Leyla Zana'lı, Hatip Dicle'li HEP'i Meclis'e taşıyan isimdi. Son mesajını anlamlı buluyorum. Ölüm döşeginde kendisini ziyaret eden Mustafa Sarıgül'e 'Ülkede farklı olayların yaşanmasından endişe ediyorum. Partiler terörü siyasi malzeme olarak kullanmamalı' demiş.

Siyasi hırsı yoktu. Bu çok önemli bir özellik... Oysa hırs, Türk siyasetçisinin karakteri olmuştur. Bir istisna olarak kaldı. Bunun sonucu olarak koltuğunu bırakmasını bildi. Parti içinde yenilgi veya seçim mağlubiyetinin sonrasında değil, Süleyman Demirel'in Çankaya'ya çıkmasının ardından ansızın 'Ben de gidiyorum' dedi ve itirazlara ve engelleme çabalarına rağmen bıraktı gitti. Bir daha arkasına dönüp bakmadı. İlerleyen yıllarda sol lider bunalımları yaşadı, tekrar siyaset için davet aldı ancak geri dönmedi.

Şüphesiz bir solcu olarak siyasi duruşu vardı, fakat ideolojik ve katı değildi. Siyasetin sorunlarını rejim parantezi içine hapsetmedi. Gerilimi artıran, saldırgan ve sert üslup kullanmaktan kaçındı. Sağ siyasete dönük eleştirileri olağan sınırlar içinde kaldı. Gazeteden Zekai Özçınar anlattı. Üniversitede başörtüsü yasağının acımasızca uygulanmaya konduğu yıllar... SHP'nin Kayseri programında 'Siz ne diyorsunuz?' diye sormuş. Cevabı ilginç: 'Başörtüsünü isteyen takar, kimse karışamaz.' SHP'nin seçim afişlerinde başörtülü kadınlara da yer verdi. Bu daha sonra parti içinde eleştirilere neden oldu. Beyefendi ve nazik üslubunu siyasetin ateşten konularında da aynen sürdürdü. Düşünüyorum, Anadolu'nun kutsallarına ilişkin eleştiri konusu olabilecek söz ve eylemini pek hatırlamıyorum.

Siyaseti bıraktıktan sonra oturdu hatıralarını yazdı. Anılarını anlattığı kitapta özellikle bir cümlesini unutamam, burada birkaç defa da kullandım: 'Gerçeklerin bir gün ortaya çıkmak gibi kötü huyu vardır.' Güzel söz, adeta atasözü gibi... Doğru, gerçeklerin üzerini ancak bir süre örtebilirsiniz, sonra gün yüzüne çıkar ve kendinikabul ettirir.

Sözün özü, bu ölümlü dünyadan bir Erdal İnönü geçti, siyasette farklı yönleriyle öne çıktı. Kavgacı, hırslı ve asık suratlı politikacı olarak değil tam aksine sakin, güler yüzlü, renkli ve esprili kişiliğiyle hatırlanacak hep.

Kaynak: <http://www.zaman.com.tr/yazar.do?yazino=608265>

ERDAL İNÖNÜ

Mümtaz'er Türköne (Zaman - 2 Kasım 2007)

Erdal İnönü'nün 81 yıllık hayatı, aynı zamanda Cumhuriyet tarihimizin özeti. Ben kendi adıma, bu zeki ve müstağni adamın kişiliğinde, Cumhuriyet'in jakoben geleneğine sempati bile duymuştum

Çünkü bu adam, Cumhuriyet'in ilk aristokrat kuşağının iç çelişkilerini ve insanî kaygılarını berrak kişiliği ile bütünüyle temsil ediyordu.

1991 seçimlerinden sonra, Demirel ile İnönü arasında koalisyon pazarlıkları devam ediyordu. Tıpkı Erdal İnönü gibi, büyük sefirlerden birinin oğlu olarak Cumhuriyet'in ilk seçkin nesli içinde yetişmiş Mülkiye'den bir hocama uğramıştım. DYP-SHP koalisyonuna şiddetle karşı çıkıyordu. Öfke içinde anlattığı gerekçesi ise, kesinlikle siyasî değildi. Şunu söylüyordu: "Nasıl olur da çocukluğunda bisiklete binmiş biri, köyden gelme birinin hükümette yardımcısı olabilir?" Anlamışsınızdır: Problemi Demirel'in başbakan, Erdal İnönü'nün de onun yardımcısı olmasıydı.

İsmet İnönü, Cumhuriyet tarihinin denge adamıydı. Siyaset sahnesine İkinci Adam olarak girenler hiçbir zaman karizmatik bir lider olamazlar. Çünkü geride aşmaları neredeyse imkânsız yüksek bir çıta durmaktadır. İsmet İnönü vasat yetenekte bir politikacı idi. Türkiye'nin "Millî Şef" dönemi, Recep Peker'lerin şahsında somutlaşan faşizme yönelişin dönemiydi. İnönü, cumhurbaşkanı olduğu dönemde II. Dünya Savaşı şartlarının da şahsileşmesine katkıda bulunduğu sınırsız bir iktidarı kullandı. Muhtemeldir ki Millî Şef'in oğlu, siyasî hırsları ve iktidar tatminini tüketmiş olarak delikanlılık çağlarını tamamladı.

Evlatlarda, babalarından farklı olma çabası, aynı zamanda bir kişilik arayışıdır. İsmet İnönü'nün siyasî esprileri soğuk ve bayattı. Erdal İnönü'nün karşılaş-

tığı sıkıntıları ironik bir dille anlatma yeteneği olağanüstü idi. Kesinlikle babasından daha zekiydi. Babasının tersine kibirden zerre eser yoktu. Siyasetin baş dönürücü gündemleri bir tek onun adrenalini yükseltmiyordu. Partinin başına rica minnet, biraz da çaresiz kaldığı için geçmişti. Siyasî hırsı olmadığı için siyasî rekabette tükettiği hiçbir şeyi yoktu. Birleştirici biri arandığında herkesin mutabık olduğu bir isim, kolaylıkla o olmuştu.

Tevazuun, müstağni kişiliğin arkasında Çankaya Köşkü ile Pembe Köşk'te geçmiş ilk gençlik çağlarının izleri vardı. Bir bilim adamı idi. İyi bir bilim adamı olduğu söylenirdi. Bilim adamı olmak mütevazı ve müstağni bir adam olmayı gerektirir. Tüketilmiş bir iktidar hırsı, bilim adamı kişiliğiyle birleşince siyaset olağanüstü zarif ve dengeli bir isim kazandı.

Siyasette kaldığı uzun süre, siyaseti onun hayatında bir alışkanlığa dönüştürmedi. Karşı konulmaz ısrarlarla girdiği siyasetten, karşı konulmaz ısrarlara rağmen ayrılmayı başardı.

Hizipler Partisi CHP'ye ondan miras kalan ne oldu? Onun zarif ve demokrat kişiliğinin içinde daha da derinleşen ve bağımsızlaşan hiziplerden başka hiçbir şey. O Sol'un yapısına uygun değildi. Doku uyuşmazlığı, sol siyasete bir boşluk olarak yansıdı. Erdal İnönü, olağanüstü zarifti, ama başarısız bir siyasetçiydi. Mutlaka değişmesi ve dönüşmesi gereken partisini bırakın değiştirmeyi aslında yönetmeyi bile başaramadı.

Cumhuriyet'in sathî de olsa hükmünü yürüten aristokrat- seçkinlerinin ilk nesil örneklerinin belki de en sonuncusu Erdal İnönü idi. Onun siyasetteki kısa varlığı bizlere nelerin mümkün olacağını değil, belki artık nelerin olamayacağını gösterdi.

Çocukluğunda bisikleti olmuş siyasetçiler, yavaş yavaş siyaset sahnesinin kalıcı figürleri haline geliyorlar. Sıklıkla tekrarladığım gibi siyasetin seçkinleri değişiyor. Erdal İnönü'yü belki nesli tükenen seçkinlerin olağanüstü insanî bir misali olarak son yolculuğuna hep birlikte uğurlamalıyız.

ÖLÜM'ÜN VAAZİ

Hüseyin Hatemi (Yeni Şafak - 4 Kasım 2007)

Ölüm vaizdir, öğütçüdür. “Erdal Bey”in ölümü de öğütünü verdi, geride kalanlara acıları yanında, bir de düşündürücü etkisi oldu. Erdal Bey'e saygım ve saygım oranında sevgim vardı. Bu saygım ve sevgim; Partisi'nin mahallî teşkilâtına bir “genelge” göndererek, kendisini karşılama törenlerinde -dinen çok yanlış olan- hayvan kesilmesini istememesi, çünkü Yeni Şafak'ın haber başlığının da işaret ettiği gibi, hayatında omuza alınmamak için yere yatmayı yeğleyen Sevgili Erdal Bey'in, ilk kez ölümünden sonra havaalanında omuzlara alınması gibi, “gösteriş” değil, ilke davranışlarından doğuyordu. Bir olayda, ses çıkarmayacağı hesaplanarak, kendisine yapılan hukukî ve malî bir haksızlığın giderilmesi için benden ve eşimden hukukî yardım istenmiş idi. O sırada Erdal Bey'in bu talepten haberi yoktu. Az sonra evine dönüp bu talebi öğrenince, her zamanki gibi nazik bir gülümseme, yenilmez bir kararlılıkla “bu meselenin kendisi için çözüldüğünü, dava açmak istemediğini” kesinlikle bildirdi.

“1991 yılıydı” diye hatırlıyorum, veya benim “1402'lik” halinden çıkarak Üniversite'ye döndüğüm 1990 yılıydı. SODEP-SHP CHP sürecinin neresinde idik? Yaşlandım, onu da iyi hatırlamıyorum, Erdal Bey parti başkanı idi, parti de beni İstanbul Odakule'de bir “panel”e çağırmişti. Benim konuşmam başlamış iken veya soru-cevap bölümünde Erdal Bey de salona gelmiş ve ön sırada oturmuşdu.

Soru-cevap bölümünde, her nedense o yıllarda her konuşmamın sonunda bana yöneltilmesi değişmez bir teâmül olan istihza okunu, bu kez de saz şairi-sindikacı karışımı tipinde, pos bıyıklı bir partili yöneltti: -Sultanahmet Cami'inde vaz dinledik! Ey Azîzan, böyle bir basmakalıp istihza okunu; kendi icadı ve üstün zekâsıyla “özgün” mizah yeteneğinin ortak ürünü sayarak yönelten kimi gördüysem, hüsn-i kuruntusunun tam aksine, zekâ geriliğinden muztarib olduğunu anlamışumdur. Bu sebeple, bu Zat'a değil, -ilk kez bir toplantıda birlikte bulunduğum Erdal Bey'e bakarak- Millî Mücadele sırasında halkına yabancılaşmamış olan bir Parti'nin, nasıl olup da bugün bu hale geldiğini anlayamadığımı söyledim ve çok

üzüldüğümü açıkladım. Panel sonunda kapanış konuşmasını yapan Erdal Bey, Parti'nin aynı duygular içinde olduğunu, dine ve halkın hislerine karşı olmadığını “Sayın Hatemi”ye (estağfirullah!) anlattı. Tabiatıyla “parti” hakkındaki tereddüdüm izale edilmediyse de, Erdal Bey hakkındaki sevgimde hayal kırıklığına uğramadım. Daha sonra, tamamiyle “özel”, Sevinç Hanımefendi ve eşimle birlikte, yemekte buluştuğumuz ve siyasetten hiç konuşmadığımız zamanlar oldu. Esasen bu sıralarda Erdal Bey izzet-u ikbal ile bâb-ı siyasetten çekilmiş idi. Son olarak oğlumun düğününe de katılma nezaketini gösterdi. Allah rahmet etsin. Ölümünden ayrılık acısı duydum. Dost ölümlerinden aldığımız vaazın bir kısmını kendimize saklamak da İslâmî ahlâkın gereğidir. Diğer kısmını, kendim için tekrarlıyorum: Bakî kalan bu kubbede hoş bir sedâ imiş! -Yek-rûze mihr-i gerdûn/Efsâne-est-o efsûn/Nîkî be-cây-i yârân fırsat şumâr yârâ! (Dünyanın geçici ikbali, efsânedir, göz bağıcılığıdır; hayatında yârânına, dostlara, diğer insanlara iyilik yapmayı fırsat bil, bu fırsatı kaçıрма ey yâr! - Hafız-ı Şîrazî)

Erdal Bey'in ölümünün üslûbu da kendisi gibi, nâzik ve gülümseyicidir, çelebidir. Bazı ölümlerin vaazi acıdır ve serttir. Her ölümün vaazi de ölenin kendisine değil, geride kalanlara yönelir. Şeb-i arus'a açılan bir kapı niteliğindeki ölümler, en güzel vaazi içerirler. Allah'ın sevgi elçilerinin ve bu sevgi elçilerinin velîlerinin, ve onların sevgisinde fanî olup ebedî hayata erişebilmiş olan sevgi insanların ölümleri böyledir.

“Ölümünden sonrası esasen hiçliktir, hiçtir, ölümünden sonra “ben” olmaya çağıma göre hiçlik bilincim de olmayacak” tuzağına düşenlerin birçoğu; “benden sonra tufân!” derler. Ferdî ölümlerin vaazlerini küçümseyip bunlara da “Sultannahmet Cami'inde vaaz dinledik” istihzâsıyla yüz çevirirler. Oysa bu tutum; nedamet acısı yaman olan bir aldaniştir. Nasıl yaşamalıyız? Dil ender Cihân-âferîn bend-o bes! (Gönlünü sadece Allah'a bağla, başkasına değil! - Sa'dî-i Şîrazî) İmdi ey Azîzan, Bush ve hem-pâları, apaçıktır ki merd-i Hodâ, Allah ehli, sevgi ehli değildirler. 22 Temmuz seçimlerinden sonra Hukuk Devleti olmamız yönünde bir ümid yolu açılmış iken, birdenbire PKK ve PJK'ya komut ve silâh vererek sevgi ve ümidimizi gündemden kaldırdılar Irak'ta yaptıkları gibi, Mevlânâ, Yunus, Hacı Bektaş, Hacı Bayram gibi erler ve erenlerin ülkesini de nursuz-pirsiz güruhların biribirini kırdıkları bir tamuya döndürüp ardından İslâm'ı “haritadan silmek” istiyorlar. Artık bu Şer İttifakı'nın boyunduruğundan kesinlikle çıkarak dizginleri ele almamız ve Sevgi'yi gündemimizin başlığı kılmanımızın zamanı geçmiyor mu bre ve özellikle Kürd Azîzanımız? Kin zamanı değil din zamanıdır.

ERDAL İNÖNÜ İLE BİR OY BİR OYDUR ANISI

Sebahattin Önkibar (Yeniçağ- 2 Kasım 2007)

Tarih: 1991 Sonbahar'ı.. Genel seçim var.. Erdal İnönü ile beraber onun davetlisi olarak Gaziantep'deyiz. Havalimanından şehre gidiyoruz. İnsanlar Erdal Bey ve biz gazetecilerin bulunduğu otobüse hücum ediyor. SHP seçim otobüsünde Yalçın isminde bir şoför var.. Yalçın yoğunluktan ötürü yol alamıyor. Boyuna kornaya basıyor, yol açılmıyor. Şoför kızıyor ve gaza dokunuyor. Tam o anda bir Antepli iki kolunu açarak feryadı figan arabanın önüne atlıyor: "İnönü agam dehle bu hökümeti, dehle.." Şoför Yalçın, fren yapmayıp otobüsü adamın üstüne sürüyor... Derken şoförün hemen arkasında oturan Erdal İnönü, hışımına ayağa kalkıyor ve bağırarak şunları söylüyor: "Dur Yalçın, ezeceksin adamı. Ezme yahu. Bir oyumuz gidecek. Bir oy bir oydur, ezme Yalçın ezme." Otobüste bulunan bizler kahkaha-larla yerlere yatıyoruz.. Hey gidi günler hey... Rahmetler diliyorum Paşa çocuğu..

49. HÜKÜMET

Mehmet Altan (Star - 1 Kasım 2007)

Dün...

Uzun süredir hasta olduğumu bildiğim ama öleceğini hiç aklıma getirmedığım Erdal İnönü'yü kaybettiğimizi, ders aralarının birinde öğreniverdim.

Tanıştığımızda yaşamının uzunca bir kısmını geride bırakmıştı... Yıl 1989'du, 63 yaşındaydı ve SHP genel başkanıydı.

Kürt sorunu gene alevlenmişti.

Güneydoğu'dan bugünküne benzer tatsız haberler geliyordu.

Küçücük özel bir uçakla, ufak bir grup hep birlikte Güneydoğu'ya gittik.

Erdal İnönü ile ilk karşılaşmam o gezide oldu. Çantasını hiçbir şekilde kimseye taşıtmamasını, otel odalarını sıkı sıkıya kilitleme alışkanlıklarını orarlardan ödünç hatıralar olarak sakladım.

Gezinin daha sonrası için bana bir sürpriz hazırladığının o sırada farkında değildim.

Uçakla gittiğimiz ama bölgedeki şehirlerin arasında otobüsle dolaştığımız bu uzun yolculuklardan birinde Fikri Sağlar'la yan yana oturup uzun bir sohbete daldıydık...

1991 yılında o uzun sohbet, bana bir telefonla ve sürpriz bir şekilde geri döndü...

Genel seçimler yapılmış, DYP ile SHP koalisyon hükümeti kurmuştu... Buna kısaca Demirel-İnönü Koalisyonu diyorlardı.

Fikri Sağlar da Kültür Bakanı olarak atanmıştı... Hükümet programının Kültür Bakanlığı kısmını bir ekiple oluşturmak istiyor ve bu nedenle de beni Ankara'ya davet ediyordu...

'Kendini tanımaktan ve açıklamaktan korkmayan bir topluma' yönelik bir kültür politikası oluşturma hedefi o heyetin yadigarı oldu.

49. Hükümet oluştuktan sonra da Fikri Sağlar ile birlikte çalışmaya devam ettik...

Demirel-İnönü Koalisyonu'nun dolaylı bir parçası gibiydim...

49. Hükümet programı...

Daha da önemlisi hükümet protokolü dün gibi aklımdadır...

Türkiye'ye göre bu kadar radikal bir içeriği olan metin azdır.

Ama onların nasıl yapılamadığını...

Ankara'nın hükümetleri nasıl esir aldığını...

Devlet mekanizmasının çalışma biçimini...

Bakanlıkları...

Bürokrasinin çarklarını o yıllar boyunca çok yakından görme imkanım oldu...

Süleyman Demirel'in '**karakolların duvarları camdan olacak**' üfürmesi de...

Rahmetli Erdal İnönü ile kol kola girip Güneydoğu'da '**Kürt realitesini tanıyoruz**' deyip bunları sonra unutuvermesini de hala hatırlarım...

Keşke birisi şu 49. Hükümet Protokolü'nu çıkarıp yeniden ortaya koyuverse... Asıl neyin değiştirilmesi gerektiğini herkesin nasıl bilip de, bunu nasıl değiştirmediğini bir kez daha hep birlikte görmüş oluruz.

Süleyman Demirel biraz da Erdal İnönü'ye emrivaki yaparak fazla çevik bir hamleyle cumhurbaşkanlığına zıplayınca, sanırım Erdal Bey'in siyasetten iyice sıtkı sıyrıldı. Kısa bir süre sonra aktif siyasetten ayrıldı...

Hiç bilmediğim bir özelliğine ise aktif siyasetten ayrıldıktan epey sonra şahit oldum. Büyük bir kuruluşun '**ahlak**' konulu paneline birlikte davet edilmiştik...

Panel öncesi birlikte bol sohbetli ve keyifli bir yemek yendi...

Yemeğin ertesinde Erdal Bey kendi başına bir odaya çekilmek istedi...

Ne olduğunu önce anlamadım...

Meğer adeti üzere yemek sonrası kısa bir süre kestirmiş...

Ne olursa olsun, alışkanlıklarından taviz vermeyen bu talebi, ölümünün ardından çizilen İnönü portresinin minik ve sempatik bir anektodu olarak anımsamaktayım şimdi...

Erdal Bey ölmüş...

Geriye yönelik anılar bir saç örgüsü gibi gözümün önüne geliverdi...

Ama en çok da garip bir şekilde 49. Hükümet Programı ve özellikle de Hükümet Protokolü...

Şimdiki hükümet ise 61. Hükümet...

İsmet İnönü'den Erdal İnönü'ye...

49. Demirel-İnönü koalisyonundan günümüze...

Hayat hükmünü icra ederek akıp gidiyor.

Hükmünü icra edemeyen tek şey ise kağıtlarda kalan değişim vaatleri...

Kendisine Tanrı'dan rahmet diliyorum.

GELDE ÜRPERME...

Ahmet Kekeç (Star - 1 Kasım 2007)

Ne söylesek boş... Tek gerçek var, o da ölüm. Hepimiz aslında 'ölmek için' yaşıyoruz ve bu da bize 'ölüm' denen şeyin bir 'nihayet', bir 'son' bir 'bitiş' olmadığını hatırlatıyor.

Erdal İnönü de ölmek için yaşadı.

aç yaşındaydı, bilmiyorum!

Muhtemelen Cumhuriyet'le yaşitti ve halk arasındaki deyimle 'ununu elemiş eleğini asmıştı.'

Şimdi 'politikacı Erdal İnönü'yle ilgili bir çift söz söylemem beklenir.

Bana hiç de politikacı gibi gelmiyordu.

Pek pek 'Paşa çocuğu Erdal' gibi, hafif istihza kokan bir etiket yapıştırılabilir... Ya da fizik profesörü İnönü...

Böyleydi.

Paşa çocuğuydu ve fizik profesörüydü.

Muhtemelen mutlu ve ayrıcalıklı bir çocuktur...

İyi yetiştirildiğini, iyi okullarda okutulduğunu, mesleğinde iyi yerlere geldiğini biliyoruz. Fizik konusunda, mesela, 'referans' olabilecek kadar iyiydi.

Fakat, politikaya bulaşmadan önce pek farkında değildik 'Paşa çocuğu Erdal' olgusunun.

Öğretim üyesi Erdal İnönü'yü bir yerlerden hatırlıyoruz, fırtınalı 12 Mart döneminde gösterdiği 'ideolojik yararlılığı' da biliyoruz ama, son tahlilde kendisini gözlerden ırak gerçekleştirmiş, gözlerden ırak olmanın avantajını kullanmış bir adamdı.

Bana sorarsanız, iyi de bir adamdı.

Bakmayın (**'ideolojik koşullanma'**nın sürüklediği) 'ifrat noktası'ndaki müfrit hallerine...

Müfrit bir adam değildi.

Evet, babasının politik mirasına sahip çıkmıştı. **'Sahip çık, cenaze ortada kalmasin'** dedikleri için sahip çıkmıştı, **'tevarüs'** yoluyla politika yapılamayacağını hesap edemediği için sahip çıkmıştı, kendisinde **'liderlik'** özelliği vehmedenleri kırmak istemediği için sahip çıkmıştı ama ilk fırsatta da kaçmıştı.

Bu yazıya oturmadan önce, televizyondan Erdal İnönü haberlerini izledim.

Herkes, ağızbirliği etmiş gibi, ne kadar da büyük bir devlet ve siyaset adamını kaybettiğimizi söylüyordu. Kimileri de, sosyal demokrasiye yaptığı önemli katkıları anlatıyordu.

Murat Karayalçın, mesela, ondan çok şey öğrenmiş.

Ercan Karakaş, sahih demokrat tavrı Erdal İnönü'de görmüş.

Hikmet Çetin, **'Sayın Erdal İnönü'nün hep tarihi kararlarına'** tanıklık etmiş.

Değildi arkadaşlar...

Büyük bir devlet ve siyaset adamı değildi.

Sosyal demokrasiye de herhangi bir katkısı yoktu.

Müstehziydi...

Müthiş bir humour anlayışı vardı.

Bana, sürekli, kendisinde **'liderlik'** vehmedenlerle alay ediyormuş gibi geliyordu ve ne yalan söyleyeyim, en çok da bu özelliği hoşuma gidiyordu.

Bir de, soğukkanlılığı...

Doktorlar, **'Lösemisiniz, hemen kemoterapiye başlamamız lazım'** dediklerinde, hiç istifini bozmamış, o kendine özgü ironik bakışı takınarak, **'İyi, başlایn o zaman'** demiş.

Bu kadar net...

Bu kadar kesin...

Son röportajını **Selin Ongun**'a vermişti. **'Niye başıma bu hal geldi, düşünmedim'** diyordu, **'Çalışıyorum. Oturup ölümü bekleyemem. Ölüm beklenmez öyle. Hepimiz öleceğiz bir gün. Benim farkım, belki yakında ölebilirim diye bir ihtimalin bulunması...'**

İlk okuduğumda çarpılmışım. **'Nasıl da rasyonel bakıyor!'** diye düşünmüştüm.

Şimdi bu rasyonalitedeki **'metafizik derinliği'** görüyorum.

Ve ürperiyorum!

ERDAL İNÖNÜ

Murat Birsnel (Star - 1 Kasım 2007)

'Erdal İnönü vefat etti' yazdı ekranda.

Ayağa kalktım bir dakika kadar saygı duruşunda bulundum NTV'deki odamda tek başıma, Erdal Bey için, kendi aile büyüklerim için...

'Erdal İnönü vefat etti' diye yazdığı anda ekranda birden aklıma anneannem geldi, tekrar yaşadım o anı:

Radyoda 'İsmet İnönü vefat etti' diye duydum, İzmir'deki evde sadece ben ve anneannem var o anda, mutfığa koştum:

-Anneanne İnönü ölmüş!

Şu an bile görür gibiyim, buzdolabı kapısı açık öyle kalakaldıydı. Sonra **'Allah Devlet'e zeval vermesin, ikinci Atatürk'ü kaybettik'** dedi. 25 Aralık 1973'te on üç yaşındaydım.

O gün anneannem elimden tuttu ve salonda kendisiyle birlikte aynen 10 Kasım saat 9:05 resmiyetinde bir saygı duruşuna davet etti. Öyle durduk, biraz önce de durduğum gibi, hepsinin mekanı Cennet olsun.

Daha iki gün evvel kütüphaneyi yerleştirirken Erdal Bey'le 1992'de Ankara RV Restoran'da baş başa yediğimiz yemeğin resmine denk gelmiş ve **'vakit ne kadar çabuk geçiyor'** demiştim.

32 yaşındayım yemekte, Erdal Bey Başbakan Yardımcısı, ilk kez aynı masayı paylaşma şerefini yaşıyorum ve o dönemde her ne kadar Sabah Gazetesi Ankara Temsilcisi sıfatıyla masaya oturmuş olsam da **'baş başa'** kalmak büyüsunü özel dünyamda hissediyorum.

Hele Erdal Bey büyük amcam Münir Birsnel'den söz açıp TÜBİTAK burslarından İzmir Milli Kütüphane'deki kitaplara kadar detaylı sohbet başlatınca ben de

gazetecilik bitti. Muazzam bir saflıkla sarf ettiğim 'Ankara'daki siyasi hava... Si-
zin de içinize fenalık geldiği oluyor mu?' cümlemi kendi kulaklarım duyduğun-
da irkildim ve nihayet Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü ile yemek yiyen bir ga-
zeteci olduğumu hatırladım. O anı yakaladı ve gülümseyerek 'Tatlı yer misiniz'
diye sordu. 'Görev disiplini gelişmişse sıkıntı hissedilmez' anlamında bir cevap
verdi. Sonra yine havadan sudan konuştuk. Yemeğimiz, Erdal Bey'in siyasetten
sıkıldığı toplantılarda yanına çağıracağı kişi ilan edilmemle bitti diyebilirim.

Ve ben Erdal Bey'i -elbette çok hürmet ederek- bir tür arkadaşım yakınlığında
buluyordum neredeyse. Güneş Gürseler ile olan arkadaşlığımın payı da olabilir
bunda ve ince zeka, lazer keskin espri tiryakisi olmuştum.

1992 yılı herhalde ayda bir yemek yemişizdir diye düşünüyorum, bir toplantı
akşam saat sekize sarkarsa salonda beni gördüğünde 'Haydi yemek yiyelim,
Murat da gelsin' der ardından siyaset arkadaşlarına döner 'Mutlaka eşlerinizi
de alın, yemekte öyle buluşalım' telkininde bulunurdu.

Erdal İnönü'nün vefat ettiğini biliyorum ama henüz inanmış değilim, onun için
hüzün ve gülümsemeyi bu satırları yazarken aynı anda yaşıyorum, hayatımda en
çok güldüğüm anlardan biridir anlatacağım...

'Herkes eşini alsın' talimatı alındı ama uygulama sıfır, yine tipik Ankara,
yüzde seksen erkeklerden oluşan bir masa, gerçi az da olsa çok kısa zamanda pek
şık olmayı başarmış hanımefendiler de gelmiş akşam yemeğine. Bir erkek bir
kadın oturma protokolü uygulansın isteniyor ama hanımların sayısı yetmiyor,
nasıl bir formül bulsak derken Erdal Bey'in sesini duyduk:

Madem hanımlar yetmiyor, bir bıyıklı bir bıyıksız oturun!

BUGÜN, GÜLDÜRMEDİ... AĞLATTI

Nazlı Ilıcak (Sabah - 1 Kasım 2007)

Erdal İnönü, siyaseti, gözü arkada kalmadan terk eden nadir politikacılarımızdandı. Aslında ona, politikacı demek de doğru değil. O, bir bilim adamıydı ve yoğun ısrar üzerine, 12 Eylül sonrası, SODEP'in Genel Başkanı olmuştu. SODEP, Halkçı Parti ile birleşince, SHP'nin başına geçti. Sonra da politik hayata veda etti.

"E.T." dediler, "**Pembe Panter**"e benzettiler, bazen çok daha ağır bir dille eleştirdiler. Hep güldü geçti.

Bize, kendisini gülümseyerek hatırlayabilmemiz için bir dizi ince espri bıraktı:

* SHP'liler bir lokantaya giderler. Garson ne yemek istediklerini sorar. İnaönü, "**Teşekkür ederim, biz birbirimizi yiyeceğiz**" cevabını verir

* Bir seçim gezisinde, yanına İsmet Paşa'nın fotoğrafı ile yaklaşan ve kucakta oturan çocuğun kendisi olduğunu söyleyen bir vatandaşa takılır: "**Benimle de fotoğraf çektirmek istiyorsun ama seni maalesef kucağıma oturtamayacağım.. Çok büyümüşsün.**"

* Ve fıkra gibi bir başka olay: Eşi Sevinç İnönü "**Yetiş fare var**" diye seslenince, istifini bozmadan karşılık verir: "**Bana ne Sevinç, ben kedi miyim?**"

İNÖNÜ'NÜN ARDINDAN

Erdal Şafak (Sabah - 1 Kasım 2007)

Kader. Aydın Güven Gürkan ve İsmail Cem'den sonra Türk sosyal demokrasinin bir başka anıtı, Erdal İnönü de aynı hastalığa yenik düştü.

Yazık. İnönü, Türkiye'nin siyasal ve toplumsal yaşamında dirliğin sağlanması için mutlak zorunlu gördüğü iki hedeften de hergün daha a uzaklaşmasının hüznüyle veda etti.

Bu hedeflerinden biri solun tek çatı altında birleşmesiydi. Diğeri ise Kürt sorununa üniter devlet yapısı içinde çözüm bulunması.

Özellikle ikincisi için siyasette bulunduğu dönemde hem cesur, hem de tarihi adımlar attı.

Örneğin sorunla ilgili ilk raporu onun Genel Başkanlığını yürüttüğü dönemde, 1990 Temmuz'unda SHP hazırladı. Bugün bile güncelliğini koruyan raporda "Ülkenin belli coğrafyasındaki kimlik krizi kaygı verici boyuta ulaştı. Bölge insanı yabancılaşma içine girdi. **Bölge insanına potansiyel suçlu gözüyle bakılıyor.** Baskıcı uygulamalar yöre insanına köy boşalttırıyor" saptamaları yapılıyor ve bakın ne öneriler getiriliyordu:

Yasaksız demokrasi özlemi

"Anadil yasağı ilkel bir politika. Kaldırılmalı. Tek parti döneminde bile uygulanmadı. Koruculuk lağvedilmeli. **Türkçe'nin resmi dil olarak kalması koşuluyla anadil öğrenimi güvence altına alınmalı.** Değişik kültür ve diller için araştırma birimleri ve enstitüler kurulmalı. Kürtler kendilerini hayatın her alanında özgürce ifade edebilmeli."

Demokrasinin yasaklardan arındırılmasını istiyordu İnönü'nün SHP'si.

Bu rapordan bir yıl sonra, 1991'deki genel seçimlerde HEP'ten (Halkın Emek Partisi) 19 adayın SHP listelerinden Meclis'e girmesinin yolunu açtı. Gerekçesi tam bir bilgelik ve siyasal sorumluluk örneğiydi: **"Kürt kökenli vatandaşlarımı-**

zın temsilcileri olarak görülmeye başlanan insanların ayrı bir partide değil, bütün etnik yapılara açık bir büyük parti içinde seçilmesi ülkemiz için çok daha yararlı olur. Ülkenin bütünlüğünü tehdit edebilecek ayrılıkları demokrasi içinde önlemenin yolu bence budur."

O kadarla kalmadı. SHP listelerinden parlamentoya gelmiş HEP'lilerden Fehmi Işıklar'ın Meclis Başkanvekilliği'ne, Ahmet Türk'ün Meclis İnsan Hakları Komisyonu Başkanlığı'na, Mehmet Kahraman'ın İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanlığı'na, Salih Sümer'in Meclis İdare Amirliği'ne, Mahmut Alınak'ın da SHP Grup Başkanvekilliği'ne getirilmesini sağladı.

Ardından DYP-SHP koalisyon hükümeti döneminde, 1992'de Başbakan Yardımcısı olarak Başbakan Demirel'le Diyarbakır'a gitti. Birlikte "Kürt realitesini tanıyoruz" açıklaması yaptılar. Hem de o günlerde Nevruz kutlamaları PKK'nın kışkırtmaları sonucu onlarca kişinin ölümüne neden olan ayrılıkçı kalkışmaya dönüşmesine rağmen.

Hatadan ders almak

Fehmi Işıklar'ın bu yıl başında meslekdaşımız Neşe Düzel'e anlattığına göre, Leyla Zana'nın Meclis'te Kürtçe yemin etmesinin gecesinde İnönü aynen şöyle demişti: Sayın Işıklar, keşke İsviçre gibi olsak. Keşke arkadaşlar anadilleriyle konuşsa ve resmi bir tercüman olsa da, onları dinlesek. **Kuşkusuz kendilerini daha iyi ifade edebilirler ama Türkiye'nin bugünkü koşulları buna elverişli değil. Arkadaşlar bunu anlayamıyor."**

Leyla Zana ve arkadaşlarının o gereksiz provokasyonu, Türkiye'ye en az 10 yıl kaybettirdi.

Sözde 1991 olaylarındaki sorumluluklarını artık onlar da kabul ediyorlardı. Örneğin Zana hata yaptıklarını itiraf ediyordu. Ahmet Türk daha üç ay önce, "Ders aldık, 1991'deki hataları tekrarlamayacağız" diyordu.

Ama sözlerini unuttular, yine hata üstüne hata yapıyorlar. Hem de meydan okurcasına.

Erdal İnönü'nün açılımını heba etmeleriyle bu sorunun çözümünde Türkiye'nin "Altın fırsat"ı kaçırmasına neden oldular. Şimdi fırsatın doğmasına bile izin vermiyorlar.

İnönü'nün şu sözü belleklerinde duruyor mu acaba: "Kürt sorunu demokrasi ve insan hakları çerçevesinde çözümlenmeli. Ama üniter devlet yapımızın sürekliliğinin tartışılmasına asla izin vermem. Asla!"

ERDAL BEY

Ergün Babahan (Sabah - 1 Kasım 2007)

İzmir'den siyasete atılması bizim için bir şanstı.

Sık sık katıldığı seçim gezileri sayesinde kendisini yakından tanıma fırsatı bulduk.

Sohbet için bir araya geldiğimizde partililerin kendisini omuzlara almaması için nasıl dümdüz yere yattığını anlatırdı.

Fizik hocası kimliğiyle ağırlığı eşit olarak yayan birini kaldırmanın zorluğunu vurgular, yere yatınca etraftakilerin nasıl şaşkına döndüğünü gülerek dile getirirdi.

Her şeyden önce bir beyefendiydi.

İkincisi ise gerçek bir yurtseverdi.

Kürt sorunu konusunda cesur davranmış, şiddetin yolunu kesmenin aktif siyasete katılımdan geçtiğini daha o zamandan görmüştü.

Özal aniden ölünce hiç tereddüt etmeden Süleyman Demirel'in adaylığını desteklemiş, bu nedenle kimi kesimlerden çok ağır eleştiriler almıştı ama Türkiye en sorunsuz cumhurbaşkanını o dönem seçebilmişti.

İlkeli, kesin tavrı olan bir bilim adamıydı.

Siyasetçilik dönemin koşulları nedeniyle gönülsüzce üstlendiği bir roldü, askerlik hizmeti gibi.

Çünkü darbe sonrası sol dağılmış, kimse kimsenin liderliğini kabul etmez olmuştu.

Dağınıklığı gidermek üzere yoğun baskılar üzerine siyasete girdi ve baştan ilan ettiği tarihte de bu işi bıraktı.

Hataları olmadı mı?

Elbette oldu.

Ama artılarının kat ve kat fazla olduğu su götürmez.

Türkiye'de sayıları giderek azalan bir entelektüel kuşağa aitti.

Seçim otobüsünde bile matematik problemleri çözen bir bilim adamıydı.

Keşke siyaseti daha fazla sevse, keşke çirkin ayak oyunları ile siyasetten tamamen soğutulmasaydı.

Tecrübesi, çözüm bulmaya yönelik tavrı ile demokratik gelişime çok ciddi katkıları olacağı kesindi.

Aslan sosyal demokratların başı sağolsun, tüm Türkiye ile birlikte

ERDAL İNÖNÜ DÜNYASI

Hasan Bülent Kahraman (Sabah - 1 Kasım 2007)

Erdal İnönü'nün ölümüyle birlikte Türkiye'de bir devir kapandı. Belli bir insan tipi, belli bir siyaset anlayışı geniş ölçüde sona erdi.

Erdal İnönü'yü tanımak

Erdal İnönü'yü, şimdi tarihe karışmış olan **Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP)** Genel Başkanı olduğu yıllarda tanıdım. İlk kez 1989 yılında görüşmüştük. Kendisiyle o yıl 200. yıldönümü kutlanan Fransız Devrimi ile sosyal demokrasi-sol arasındaki bağları konuşmuştum. Daha sonra Baykal-İnönü savaşları başladı. İlk karşılaşmayı Baykal yitirdi. Parti içinde iktidara gelen kadroyla yakınlıklarım vardı. **Abdülkadir Ateş** genel sekreter yardımcısı seçilmişti. Onun çağrısıyla partiye girip çıkmaya başladım.

Ateş, iş başına gelir gelmez il ve ilçe başkanlarının katıldığı ve kuramsal-ideolojik meselelerin tartışıldığı bir toplantı düzenlemişti. İnönü'nün yaptığı konuşmayı ben hazırladım. Metni kendisine vermek için gittik. Öylece İnönü'nün dillere destan özelliklerini de yakından izleme fırsatı doğdu. İnönü, daha sonra yapılan toplantı boyunca yerinden kıpırdamamış fakat o arada dizlerinin üstüne koyduğu bir defterde matematik problemleri çözmüştü. Şimdi Sabancı Üniversitesi rektörü matematikçi Prof. Tosun Terzioğlu hocayı gördüğümde sormuştum. 'Sayılar teorisiyle uğraşıyor' demişti. İlişkimiz sonra çok çeşitli düzeylerde devam etti. En son Sabancı Üniversitesi'nde beraberdik. Cumaları okula geldiğinde bazen haber gönderiyordu. Birlikte yemeğe gidiyorduk. Sosyal demokrasi ve Türk siyasetiyle ilgili konuları olduğu kadar kültürel, sanatsal konuları da konuşuyorduk.

Erdal İnönü ve siyasal kültür

Erdal İnönü, Türk siyasetinin henüz yeterince irdelenmediği bir isimdir. Çünkü 1983 sonrası Türk solu yeterince ele alınmamıştır. Oysa son derecede ilginç bir dönemdir o. Erdal İnönü, o dönemde 1993'e kadar, zaman zaman da hiç istemeyerek, siyasette kaldı. Sonradan çok tartışılan bazı tavırlarda bulunmaktan çekinmedi. Örneğin, şimdi bakanlarından **Onur Kumbaracıbaşı'nın** da **İnönü'lü Günler** başlıklı kitabında iç yüzünü anlattığı gibi günü geldiğinde kimseye danışmadan, gerekçe göstermeden siyasetten, genel başkanlıktan çekilebiliyordu.

Buna mukabil, **Erdal İnönü her şeyden önce erdem kavramının çok şey ifade ettiği bir insan ve politikacıydı.** Onur, dürüstlük, doğruluk belki bugün Türk siyasetinin kendisine çok yakın bulmadığı bazı kavramlar arasındadır. Fakat İnönü bunlardan bir tek dakika ödün vermedi. **Hatta, siyasetçi olarak tartışılabilir bile bu yanı sıra İnönü'nün Türk siyasal kültürüne koyduğu bir damga vurduğunu belirtmek gerekir.**

İnönü, sol ve siyaset

İnönü'nün sol anlayışı kendisine özgüydü. **Solu kavramlaştırır ve bir ideolojiye dönüştürürken onu öncelikle ve özellikle demokrasi anlayışının ve kültürünün içinden ele alıyordu.** Belli bir 'aristokrasinin' mensubuydu. Fakat onun kadar demokrasiyi benimsemiş ve özümsemiş birisini daha bulmak kolay değildi. Bu nedenle de sosyal demokrasi kavramı onun için demokrasi öncelikliydi. Türkiye'nin bu kabul ve değerlendirmeden de öğreneceği çok şey vardı. **Sol mirası yenileme dürtüsü kadar Kürt siyasetine 1991'de gösterdiği olumlu yaklaşım mutlaka yeniden değerlendirilmelidir.**

Üçüncüsü, **İnönü, çok önemli bilim adamlığının getirdiği kesin bir doğruluk, doğrulanabilirlik, tutarlılık, açıklık ve somutluk doğrultusunda içinde politika yaptı.** Bu onun bilim adamlığını bir var oluş nedeni olarak ne derecede içselleştirdiğini gösteriyordu. Bu kavramlara dayanarak politika yapan birisinin siyaset içinde de aynı tutarlılığı sürdürmesi çok kişiyi, öncelikle de partisinin içinde Baykal gibi yer altında siyaset yapanları çok rahatsız etti. Fakat bu onun Türk siyasal kültürüne dönük katkısını pekiştirdi.

Kendisini saygıyla anıyorum.

BİR 'BEYEFENDİ' ÖLDÜ

Yavuz Donat (Sabah - 1 Kasım 2007)

Ölenin arkasından kötü konuşulmaz. Ama zaten Erdal İnönü için söylenecek tek kötü söz olamaz ki.

Türkiye değerli bir devlet adamını kaybetti. Nur içinde yatsın.

Dün bir dost meclisindeydik.

"Acı haber" geldi ve herkes susuverdi.

"İlk konuşan" Ekrem Ceyhun oldu:

- Rahmetli benden 1 yaş büyüktü.

Erdal İnönü ile Ekrem Ceyhun "aynı kabinede" görev yaptılar.

Ekrem bey başladı "İnönü'lü anılar anlatmaya."

Anlattı anlattı, sonra da dedi ki:

- * Dinlemeyi ve not almayı severdi.
- * Mecbur kalmadıkça konuşmazdı.
- * Konuşunca da bir sorunu çözerdi.
- * İnanılmaz ölçüde mütevazıydı.
- * Nezaketini anlatacak söz bulamıyorum.

Siyaset dünyasından bir **"beyefendi"** geçti.

Aşık Veysel'in dediği gibi:

*"Var mıdır dünyada gelip de kalan,
Gülüp baştan başa muradın alan,
Muradı maksudu hepisi yalan,
Ölümü dünyada hakikat gördüm."*

Samanyolu

Turgut Özal ölüp de Süleyman Demirel Çankaya'ya çıkınca...

Demirel'in **"ortağı"** Erdal İnönü **"artık çekilmek zamanı"** demişti.

Partilileri yalvr yakar oldular ama... İnönü **"jübile takvimini"** değiştirmede.

Parti başkanlığını bıraktığı kurultayda **"şarkıyla"** karşılandı.

"Şarkıyla" uğurlandı.

Şarkı **"Samanyolu"**ydü:

"Bir şarkısın sen ömür boyu süreceksin."

Aşık yüzlü, gergin, her an patlamaya hazır siyaset ortamında o gerçekten **"bir şarkıydı."**

Zekiydi.

Espriliydi.

Yaşını başını almış Erdal İnönü'yü hiç **"boyu boyunca yere uzanmış"** düşünemiyor musunuz?

Hem de **"kalabalığın içinde."**

Bu **"yaşandı."**

Hem de **"defalarca."**

Seçim gezisinde birileri Erdal beyi **"omuzlarda taşımak"** isterdi.

Erdal bey ise **"böyle şeyleri"** hiç sevmezdi.

Ve kendisini zorla omuza almak isteyenlerden kurtuluşu ise **"boyu boyunca yere uzanmakta"** bulurdu.

Ünlü bir fizik hocasıydı. Koskoca İsmet Paşa'nın oğluydu.

"Şöhreti, gücü" taşımak kolay değildir.

"Karizma" insanı sarhoş edebilir.

Ama o hep **"ayık kalmasını"** bildi.

Erdal İnönü'nün yaşamı **"bir ders gibiydi."**

Söke söke...

Miting meydanları **"heyecan"** ister.

Liderden **"seçmeni harekete geçirecek sözler"** bekler.

Erdal İnönü ise halkın karşısında **"ders verir gibi"** konuşurdu.

Bir gün, parti yöneticilerinden biri **"taktik"** vermiş:

* **Efendim, gür sesle konuşacaksınız.**

* **Yumruğunuzu sıkacaksınız.**

* **Bilmem ne yapa yapa... Söke söke iktidara geliyoruz diye bağıracaksınız.**

* **Millet ancak böyle coşar.**

Erdal bey **"olur"** demiş.

Kürsüye çıkmış.

Yine sakın sakın konuşmuş.

Ve **"biz iktidara geleceğiz... Ama nasıl geleceğimizi az önce bana taktik veren arkadaşım anlatacak"** demiş.

"Arkadaşını" kürsüye çağırmış:

- **Gel az önce bana söylediklerini şimdi kürsüde yüksek sesle tekrarla.**

Kaynak: <http://arsiv.sabah.com.tr/2007/11/01/haber,238B0F7BA5FD4D1AA5D863EFBAFBD390.html>

SİYASETİN 'PLATONİK' AKTÖRÜ!

Mahmut Övür (Sabah - 1 Kasım 2007)

Türkiye, bilim ve siyaset dünyasının değerli ismi **Erdal İnönü**'yü kaybetti. Sıcak siyasetle ilgilenenler onun adını en yoğun biçimde 12 Mart döneminde duydu.

ODTÜ'de öğretim üyeliği, Fen Edebiyat Fakültesi Dekanlığı ve üniversitenin rektörlüğünü yaptı. Öğrenci olaylarının en yoğunlaştığı o yıllarda özgürlükçü tavrıyla dikkat çekmişti.

Cumhuriyetin kurucu isimlerinden **İnönü**'nün bu mütevazı oğlu, siyasete hiç sıcak bakmadı. Ama kaderi onu 1980'li yıllarda siyasetle mecburi buluşturdu.

Bu mecburiyet öyle belirgindi ki nereye gitse hissedilirdi.

Buna rağmen siyasete müthiş bir kalite ve seviye kattı. Katıksız bir demokratı.

Ama bu kişiliği siyasetle hiç uyum sağlamadı.

Cemal Süreya onu belki de bu özelliği nedeniyle "**demokrasinin utangaç jokersi**" olarak niteledi.

1983 yılında SODEP'in başkanı oldu.

Sonra SODEP ile Halkçı Parti'nin birleşmesini sağladı.

Sadece solda değil, siyasetin tüm kesimleri arasında ciddi bir saygınlığı vardı.

Her kesime önyargısız bakabilen ender siyasetçilerden biriydi.

Ve daha önemlisi Türkiye'nin temel sorunlarıyla yüzleşmesi konusunda samimi bir çaba içindeydi.

Bu çabanın en çarpıcı örneğini 1991 yılında Türkiye'nin siyasi tarihinde bir dönüm noktası olabilecek bir girişimle gösterdi. O dönem Kürt kökenlilerin oluşturduğu HEP'le ittifak yaparak Meclis'e girmelerini sağladı.

Bu, Kürt sorununun tartışılarak demokrasi içinde çözülmesi için o güne kadar atılmış en önemli adımdı.

Sonu başarısız noktalansa da önemli bir adımdı.

Yine aynı yıl ilk kez Başbakan **Demirel**'le Diyarbakır'a giderek "**Kürt realitesi**" gerçeğinin dile getirilmesinde önemli rol oynadı.

Siyasetçi olarak tek bir  l  s   vardı: Demokrasi...

Parti içinde de bu kurala hep uydu. SHP'de ba layan parti içi mücadelede hiç klasik siyasetçi yollarına sapmadı. O dönemde hatırladı ım kadarıyla tam    kez partinin genel sekreteri olan **Deniz Baykal**'la liderlik yari ına girdi. Her defasın-da yari ı kazandı ama parti içi bir **"tasfiye"**ye izin vermedi.

Sonunda büyük olasılıkla sosyal demokratların kendi aralarında yaşanan bu parti içi kavgalardan bıktı ve siyasetten uzaklaştı.

Kendisi siyasetteki yerini ilginç bir örnekle anlatıyordu:

- Benim siyasete girdi imi duyan arkadaşlarımdan biri diğerini arayıp; **"Duydun mu Erdal önünü öldü"** demiş.

- Öbürü    knlıkla sormu ; **"Niye?"**

- Bizimki cevap vermiş; **"Niye olacak siyasete girdi de ondan"** Aslında siyasete farklı bir tat getirdi Erdal  n n ...

Kıvrak zekası, muzip ve nüktedan ki ili iyle hafızalarımızda farklı bir politikacı olarak derin iz bıraktı.

Neden çok sevildi iyle ilgili bir soruya şöyle cevap veriyordu:

"Ben diyorum ki fazla bir şey yapmadım, fazla bir şey yapmayınca çok sevilirsiniz. Yapınca bu sefer eleştiriler ortaya çıkıyor, sevgi azalıyor. O yüzden de bizi seviyorlar."

Klasik siyasetin **"omuzlara alma"** kuralını da kendine göre engellemi ti. SHP Genel Başkanı iken bir grup partili, **Erdal önünü**'y  omuzlara almak istemişti. Bu tür gösterilerden ho lanmayan önünü, kıyafetine falan aldırmadan kendini yere atmış, kollarını ve bacaklarını açarak omuzlara alınmasına engel olmuştu. Nedenini de mesleki bilgisiyle açıklamıştı:

"Fizik kuralı, denge de i ti i için beni kaldıramadılar."

Siyasete renk katan bu bilge adamın siyasetten ayrılı ı ise gerçekten hüzünlü oldu.

Onur Kumbaracıba ı " n n 'l  Günler" isimli kitabında k  kteki o son anı **" l  çıkmış bir eve"** benzetiyordu.:

Onun siyasetten ayrılı ı kötü bir geleneği yıktı ı için mi yoksa gerçekten çok sevildi i için mi bilinmez ama toplumun takdirini kazandığı kesin.

Öyle ki siyasetçileri en çok eleştiren *Leman* dergisi bile o haftaki kapağına ünlü çizgi kahramanları koyarak şöyle sesleniyordu:

"Keşke gitmeseydin. G le güle git..."

Evet, güle güle git, siyasetin **"platonik"** aktörü.

PAŞANIN OĞLU!..

Hıncal Uluç (Sabah - 2 Kasım 2007)

50 yıl önce bu günlerde başlamıştım gazeteciliğe.. Ağabeyim Öcal, Ahmet (Kışlalı) ve ben, ekibin en gençleriydik.. Gazetede adımız "Paşacılar ve Lefterciler"di.. Gazetenin tek telefonu öbür odada çalmışsa ve biz aranmışsak, öyle bağırırdı, telefonu açan yazı müdürümüz Cemalettin Ünlü, nur içinde yatsın..

Ahmet'ten başka Fenerli yoktu aramızda ama, sporun simgesi Lefter'di o zaman.. Sporcular da Lefterci oluyordu dolayısıyla..

Üç Mülkiyeli, bayağı muhaliftik, gazetenin kendisi de muhalifti de, biz öndeydik biraz. Muhalefetin simgesi de İsmet Paşa'ydı.. Paşacılığımız da ordan geliyordu. Hele az biraz sonra aramıza katılan Oktay (O da nur içinde yatsın, Kurtböke) Kızılay'da bankaya giden İsmet Paşa'ya yol açtığı için tutuklanınca, paşacılığımız da belgelenmişti adeta..

İsmet İnönü'yü çok sevdim ben..

Erdal İnönü onun sessiz, öne çıkmaktan nefret eden, bilimle uğraşan kibar oğluydu.. Hayatının en büyük hatasıydı politikaya girmek.. Anladı. İlk fırsatta kaçtı zaten..

Oğul İnönü'yü çok az tanıdım. Ama uzaktan sevdim ve saydım..

DEMİREL "ORTAĞI İNÖNÜ'YÜ" ANLATTI

Yavuz Donat (Sabah, 2 Kasım 2007)

Süleyman Demirel "ortağını" anlattı:

- Türkiye'nin zor bir döneminde koalisyon kurduk... Sonra dost olduk...

Ve hep arkadaş kaldık.

Demirel salı günü Erdal İnönü'yü aramış.

Ulaşamamış.

Çarşamba günü sekreteryasına "bana Erdal beyi bulun" demiş.

Ama az sonra "öldü" yanıtı gelmiş.

Süleyman Demirel:

- Koalisyonduk ama ülke sorunlarına tek parti iktidarı gibi yaklaşıyorduk...

Birbirimizi hiç incitmedik.

Demirel'e dün "iki çeşit telefon" yağdı.

"Doğum gününüz kutlu olsun" diye de arayan çoktu.

"Erdal bey öldü, başınız sağ olsun" diyen de.

Süleyman Demirel:

- Babası İsmet İnönü ile de siyaset yaptım. İlişkimiz iktidar, muhalefet ilişkisiydi.

- Erdal beyle ilişkimiz ise çok farklıydı.

- 1987- 1991 arasında Erdal bey de, ben de muhalefet lideriydik... ANAP'a karşı birlikte muhalefet yürüttük.

- Birimiz bırakıyor, diğeri yükleniyordu... Demir döver gibi... İkimizin muhalefeti de ses getirdi.

Ve sonra da 1991... DYP-SHP ortaklığı.

Demirel Başbakan, Erdal İnönü de yardımcısı. Süleyman bey:

- Ülke sorunlarına ortak bakış, ülke sorunlarına ortak çözüm arayışı gibi konularda örnek bir koalisyondu... Erdal bey de örnek bir devlet adamı.

Aynı yastıkta 500 gün

- Sayın Demirel... Çok koalisyon gördünüz... En rahatı hangisiydi?
- **Sayın Erdal İnönü ile kurduğum koalisyon.**
- Koalisyon öncesi Erdal beyle nasıl bir pazarlık yaptınız?
- **Ben çok tecrübeliydim, Erdal bey de çok anlayışlı... Hiçbir pazarlık ve sorun olmadı.**
- Hiç mi?
- **Dedim ya, ben 7'nci hükümetimi kuruyordum... "Erdal bey şöyle yapalım" dedim... "Hayhay" dedi... Nazikti... 500 gün ortaklık yaptık, birbirimizi bir kez bile üzmedik.**

Koalisyon... 'İşte öyle bir şey...'

- Sayın Demirel... Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu ile ortaklık yaptınız.
- **Doğru.**
- Alpaslan Türkeş'le yaptınız.
- **Evet.**
- Prof. Dr. Necmettin Erbakan'la yaptınız.
- **Yaptım.**
- Ve son koalisyon ortağınız Erdal İnönü oldu.
- **Öyle.**
- Sayın Demirel ortaklarınızı kıyaslar mısınız?... Kim nasıldı?... Hangisiyle hangi sorunları yaşadınız?
- **Böyle bir kıyaslama imkansız.**
- Neden?
- **Hiçbir siyasetçi diğerine benzemez... Ayrıca her koalisyonun konjonktürel farklıdır, koşulları farklıdır.**

Süleyman Demirel:

- **İnsanın kişiliği zamana ve yaşanan olaylara göre kendini gösterir.**
- Herkesin kişiliğine uygun bir tavır takınmak da Başbakan olarak bana düşüyordu.
- **Koalisyon öyle bir şeydir ki, siyasi partinin büyüğü küçüğü olmaz.**
- Particilik bir prestij meselesidir.
- **Muhatabın der ki, madem eşit sorumluluğumuz var, öyleyse yetkilerimiz de eşit olsun.**

Demirel'e "koalisyon nasıl bir şey" dedik.

"İşte öyle bir şey" diye anlatmayı sürdürdü:

- Ortaklarının her birinin ayrı bilgi derinliği vardır.
- Yaradılış özellikleri farklıdır.
- Ülke sorunlarına ve sorunların çözümüne yaklaşımları değişiktir.
- Eğer koalisyon hükümetinde başbakan isen bütün bunları düşüneceksin... Ve

işi uyum içinde götüreceksin.

- Sayın Demirel... İsmet Paşa ile aynı Meclis'te görev yaptınız, oğlu Erdal beyle aynı hükümette... Baba İnönü ile oğul İnönü'yü hiç kıyasladınız mı?

- Dönemleri ve durumları çok farklıydı... Ama şu kadarını söyleyebilirim:

Baba İnönü'den oğul İnönü'ye çok şey intikal etmişti.

Köksal Toptan: 'Espri' geldi ve gitti

TBMM Başkanı Köksal Toptan "daha 5 gün önce konuşmuştum" dedi:

- Erdal bey çok moralliydi... Eşi Sevinç hanımla da konuştum, o da Erdal

beyin iyi olduğunu söylemişti.

"Ölüm haberi" gelince Köksal Toptan, "Erdal beyin kız kardeşini" aramış.

Özden Toker demiş ki:

- Evet, birkaç gün önce iyiydi. Ama her şey son 4-5 saat içinde oldu, bit-

ti. Ve öldü.

1991 koalisyonunda Erdal İnönü de hükümet üyesiydi, Köksal Toptan da.

Köksal bey Milli Eğitim Bakanı'ydı.

Koalisyonlarda "en zor bakanlıklardan biri" Milli Eğitim'dir.

Köksal Toptan:

- SHP' nin deve dişi gibi bakanları vardı... Onur Kumbarcıbaşı, Seyfi Ok-

tay, Fikri Sağlar, Hikmet Çetin, Mehmet Moğultay, Abdülkadir Ateş... Ve diğ-
gerleri.

- Zaman zaman problem doğardı.
- Erdal beye giderdim... Onunla konuşurdum ve sorun anında çözülürdü.
- Fevkalade uzlaşmacıydı... Ve fevkalade nazik.

Aynı dönemde siyaset yapıp da Erdal İnönü ile ilgili "esprili bir anısı" olmayan yoktur.

Ve Erdal beyin seçim gezisine katılan bir gazetecinin anlatacağı "esprili olay" pek çoktur.

Köksal Toptan'ın dediği çok doğru:

- Espri onunla gelmişti... Ve onunla gitti.

ERDAL BEY..."

Muharrem Sarıkaya (Sabah - 2 Kasım 2007)

Dudağının kenarına kondurduğu mimik ve gözleri onu anlatmaya yeterdi.

Her an gülmeye hazır imasıyla, sade, alçak gönüllü, gösterişten uzak, hayatın doğallığını içine sindirmiş toplumun önemli bir rol modeliydi...

Aramızdaki adıyla; **Erdal Bey ...**

Veya, bilim, siyaset adamı; Prof. Dr. Erdal İnönü...

Hakka yürüdüğü haberi geldiğinde, hafızamda önce gözleri canlandı.

Meclis koridorlarında, etrafında bir koruma duvarı oluşturmada, rakamların dizini gibi tek başına seken edayla, başını bir o yana bir bu yana sallayıp bir şeyler üreten beden diliyle dolaşmalarını anımsadım.

Bir de **Şule-Adnan Bucak**'ın evindeki son sohbetimizi...

Seçimlerin hemen öncesiydi.

Kendi deyimiyle "**aslan sosyal demokratların**" durumunu sorduğumda, kısa öksürme sesi çıkarıp, başını hafif sağa sola salladıktan sonra konuşmaya başladı:

"**Sosyal demokratların dağınıklığı, demokrasi açısından da temel bir eksiklik. Bu dağınıklık bitmeli ve tek çatı altında toparlanmanın yöntemi bulunmalı. Geçmişte de denenmiş birleşme yöntemleri bir şey sağlamaz, birleşmelerin de mutlaka demokrasi içinde olması lazım. Yoksa başarı sağlanamaz.**"

Seçim sonuçları haklılığını göstermeye yetti.

Kürt meselesinde bugün yaşanan gelişmeleri de öngörmüştü.

Kürt kökenli milletvekillerini partisinin bünyesinde parlamentoya taşıdığı için çok eleştirildi.

"Zamanın tüm gerçekleri ortaya çıkarmak gibi kötü bir huyu vardır" söylemindeki gibi, zaman onu haklı çıkardı.

Yıllardır en yakınında yer almış **Uğur Büke** ile dün bunları konuşurken iki önemli bilgi daha aktardı.

Erdal Bey hastalığı sırasında da üretmeye devam etmiş.

"Anılar Düşünceler" kitabının dördüncü cildini yarısına kadar yazmış.

Bir de ikisi yayımlanan **"Bilim Tarihi"** kitabının diğer üç cildini bitirmiş.

Başta da dediğimiz gibi Türkiye değerli bir bilim ve siyaset adamının yanı sıra önemli bir rol modelini de kaybetti.

Hak yolu açık, mekanı ışık dolsun.

Kaynak: <http://arsiv.sabah.com.tr/2007/11/02/sarikaya.html>

GÜLE GÜLE ERDAL BEY

Yavuz Donat (Sabah - 4 Kasım 2007)

Bu nasıl bir "sihir" böyle?

Nasıl bir "karizma?"

Sağlığında "solu etrafında toplamayı başarmıştı."

Ölünce "bütün toplumu."

Özden hanım sizce Erdal bey bunu nasıl sağladı?

Özden Toker "Erdal İnönü'vari bir yanıt" verdi:

- Bu soruyu ona (Erdal beye) sormak lazım.

Ve devam etti:

- Ama artık soramazsınız ki.

"Kardeşi Özden hanım" Erdal İnönü ile ilgili "büyüyü" açıkladı:

- Uzlaşmacıydı.

- Dinlemeyi severdi... Bıkmadan usanmadan dinlerdi.

- Önyargısızdı.

- Art niyetli değildi.

- Ve bunu da herkes bilirdi... Onun için insanları uzlaştırması kolay olurdu.

- Ya kavgacılığı?.. Hiç yok muydu?.. Hiç kavga etmez miydi Özden hanım?

- Etmez olur muydu hiç.

- Nasıl ederdi?

- Kendi prensiplerine ters düşen bir şey oldu mu karşı çıkardı. Kavgasını ederdi. Ama kin bağlamaz ve çabuk unutturdu.

Geçmişe takılıp kalmazdı.

Dün Ankara'dan devlet töreni ile İstanbul'a, "kara toprağa" uğurladık.

Güle güle Erdal bey.

ERDAL İNÖNÜ'YE İKİ NOT

Hasan Bülent Kahraman (Sabah - 5 Kasım 2007)

Türkiye'nin bugün yaşadığı sosyopolitik iki sorun var. Bunlardan birisi Kürt sorunudur. Diğer ise güçlü, gerçek, sürekli bir sol (sosyal demokrat) hareketin eksikliğidir. Her iki sorunun kaynağında 1990'lı yılları aramak gerekir. O yıllara bakınca Erdal İnönü ve SHP'yi ele almadan bu tartışmayı yapmak olanaksızdır. Fakat ben asıl İnönü'nün SHP genel başkanlığından çekilişini bu açıdan çok önemsiyorum ve şu iki öznel, kendisiyle yaptığım görüşmelere dayanarak ürettiğim açıklayıcı nedeni tarihe ve bu konularda çalışmak isteyenlere yazarak emanet etmek istiyorum. (Kendim de bu konuları kapsayan farklı çalışmaların içindeyim.)

SHP ve Alevi-Kürt dayanışması

İnönü, Haziran 1993'te SHP genel başkanlığından çekileceğini açıkladı. Bu beklenmeyen bir karardı. SHP o tarihte iktidardı. İnönü, Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanıydı.

1991'de yapılan seçimlerde İnönü HEP'li Kürt milletvekillerini kendi partisinin liste ve kadrolarından parlamentoya taşımıştı. O sıralarda Baykal'la aralarında genel başkanlık savaşları devam ediyordu. O savaşların arkasında kimsenin görmediği bir başka olgu vardı. İnönü parti içinde Kürt-Alevi ittifakına dayanıyordu. Baykal ise Sünni-Türk kanatların desteğini almıştı. (Nitekim daha sonra İstanbul İl Başkanlığı için seçilen kişiyi 'ilk Sünni başkan' olarak tanımlayacak ve kıyamet kopacaktı.)

Eylül 1993'te yapılan İnönü'süz genel başkanlık seçimlerinde Murat Karayalçın ile Aydın Güven Gürkan yarıştılar. Orada bir kayma oldu. Gürkan'ı, zamanında İnönü'yü desteklemiş olan KürtAlevi kanat arkaladı. Karayalçın

ise diğer kanada dayanıyordu. İnönü neden böyle bir kaymaya izin verdi dersiniz ben, Gürkan'la Karayalçın'ın kişilikleri arasında yaptığı tercih buna yol açmıştır derim. Fakat sonuç partide bir çatlama ve kopma yarattı.

Savaş ve İnönü

Peki, İnönü niçin genel başkanlıktan böyle ansızın ayrıldı?

İnönü, 1993'te Demirel'in Köşk'e çıkmasından sonra başbakan olan Çiller'in Kürt sorununun çözümünde devletin sertlikşiddet yanlısı olan çevrelerine teslim olduğunu görmüştü. Çiller bu çevrenin DYP içindeki uzantılarını hükümete ve parti içinde etkili makamlara getirmişti. Emekli valiler, olağanüstü hal valileri, eski emniyet müdürleri, emekli generaller Çiller'in çevresini kuşatmış ona ve sürdü-rülecek politikalara hakim olmuşlardı. Savaşın dozu, şiddeti artacaktı. İktidarda kalmak isteyen Çiller ne pahasına olursa olsun bu anlayışı sürdürecekti.

Sonradan kendisiyle yaptığım görüşmelerden edindiğim izlenime dayanarak da diyebilirim ki, İnönü, bu yöndeki gelişmeleri hiçbir biçimde önleyemeyeceğini gördüğü ve metodu da çok yanlış bulduğu için müthiş rahatsız oldu ve siyasetten ayrılma kararını verdi.

Yolsuzluk ve İnönü

Bir diğer neden ise bu kişilerden ve diğer DYP bakanlarından İnönü'nün kişisel olarak memnuniyetsizlik duyması, 2002 seçimlerine kadar devam edecek olan yolsuzluk ve gayri meşruiyet politikalarının sorumlusu olmak istememesiydi. Bence kalıp direnseydi her şey çok farklı olabilirdi ama onu da yapmadı, işte.

İnönü'süz SHP kendini taşıyamadı, parti bir yıl sonra CHP'ye katıldı, yok oldu. CHP ise kendi içindeki SHP unsurlarını tamamen 'temizledi'. Kürt-Alevi kanatları harcadı ve onları boşluğa itti. Kimlik temelinde, sosyal demokrasi temelindeki 1990'larda geliştirilmiş tüm birikimi ve mirası reddetti. Bir daha iktidar olamadığı gibi Türkiye'nin ulusçuKürtçü bir çizgiye sürüklenmesine yol açtı.

Sosyal demokrasinin tarihiyle ilgilenenler önce bu iki olgu üstünde düşün-melidir derim.

ERDAL İNÖNÜ VE 'ALTERNATİF'İN ALKIŞLI TARİFİ

Yavuz Donat (Sabah, 6 Kasım 2007)

"Aslan sosyal demokrat" Erdal İnönü'nün ardından yazılanlar söylenenler "ciltlere" sığmaz.

Erdal beyin "siyasal yaşamı" kısıydı.

"Hükümette bulunduğu süre" daha da kısa.

Ama "zihinlerde ve sosyal demokrat vicdanda" öylesine derin izler bırakmış ki, ölümünün ardından "siyasal ağıtlar" yakıldı.

Erdal beyin "dirisine de ölüsüne de" bu toplum neden "birleştirici" diye baktı?

Siyaset bilimciler bunu mutlaka araştırmalı.

Biz "birkaç gözlem" sunacağız.

1. Solun sorunu hizipçilik.

Erdal bey "hizipler üstü" bir kişilikti.

2. Sol didişmeyi seviyor.

Uzlaşmayı beceremiyor.

Erdal bey ise hem uzlaşmacı ve hem de "uzlaşmazları bir araya getirmekte" başarılıydı.

3. Liderlik ille de karizma değil ama mutlaka "kumaş" ister.

Erdal beyde "o kumaş" vardı.

4. Türkiye gibi siyasetin "yozlaştığı" bir ülkede, bir siyasetçi için "dürüst kalabilmek" büyük erdem.

Erdal beye hiç kimse "akçalı bir gölge" konduramadı.

5. Kimi liderler gösterişi severler.

Lider pek sevmese bile, çevre onu gösterişe doğru iter. Son model makam araçları, önde arkada koruma ekipleri, sirenler, kırmızı ışıktaki geçmeler, yolu trafiğe kapatmalar falan...

Erdal bey **"bunlardan hoşlanmazdı."**

"Mütevazıydı." Toplum onun bu **"içimizden biri"** halini sevdi.

6. Ve son...

Türkiye'de **"sandıktan çıkmış meşru bir iktidar"** var. Muhalefet de var.

Ama bütün bu "var"lara rağmen, halkta hala bir **"arayış"** var.

"İşte alternatif" diyebileceği bir arayış.

"İşte ben bu adamın peşine düşebilirim" diyeceği bir lider arayışı.

Kitleler Erdal İnönü'nün tabutuna alkış tutarken sanırız **"bu özlemini"** de dile getirdi.

Alkışlar sanki aranan yeni liderin **"tarifi gibiydi."**

Kaynak: <http://arsiv.sabah.com.tr/2007/11/06/donat.html>

ERDAL İNÖNÜ

Fikri Sağlar (Birgün - 2 Kasım 2007)

Türkiye büyük bir değerini kaybetti. Türkiye "**akıl**" alacak şansını kaybetti. Siyasetteki güvenini yitirdi. Sevgi dolu, centilmen, nazik ve duyarlı bir dostu, Türkiye, Erdal İnönü'yü kaybetti

Bugün TBMM'de yapılacak tören sonrası "**Pembe Köşk**"te çok sevdiği insanlarla son defa kucaklaşacak... İki gündür tüm TV'ler, basın kuruluşları ve yazarlar İnönü'yü anlattılar. Her anı ya da her yorumun sonu, İnönü'nün yaptığı esprilerle bitiyordu. İnönü hafızalarda "**güven duyulan sevecen bir insan olarak**" kalmış.

Ve bu şekilde de kalmaya devam edecek. Hiç unutulmadan!... Erdal İnönü'yü anlatacak kelimeler yok!.. Yaşarken değerlerimize sahip çıkamıyoruz. Kaybettiğimizde de acımız, söylenmesi gerekenleri engelliyor!..

1983 yılında Türkiye'nin demokrasisinin askıya alındığı dönemde İnönü, "**so-lu toparlamak**" için siyasete girdi. Bilinenin aksine Erdal İnönü'nün, İnönü ailesinde "siyasete" en hazır ve siyasetle en yakından ilgili biri olduğu kısa zamanda anlaşıldı. Siyaseti severek yaptı. Çünkü her işi severek yapan, her şeyden "**keyif**" alan kişiliğe sahipti.

Çevresine, çalışma; "**sabır, dikkat ve de samimiyetle**" yapılmalı ancak "**bu takdirde başarılı olunur**" diyerek önemli bir noktayı öğretmişti. Erdal İnönü, sadece okullarda öğretilen teorileri olan, kitaplara geçen problemleri ile ünlü bir bilim insanı değildi. Erdal İnönü sadece, 12 Eylül sonrası kaybolan demokrasiyi, hak ve özgürlükleri oluşturan, sözü dinlenir, saygın bir siyasetçi de değildi...

Erdal İnönü tam bir "**halk adamı**" idi. Halkın ne istediğini bilir, onunla kolay iletişim kurar, sofasında birlikte oturur, sofrasında birlikte yemek yer, onun anlayacağı dille konuşur ve yaptığı benzetmelerle birden "**karşısındakinin hayranlığını**" kazanırdı.

Erdal İnönü, halkın sevgisini, siyasetçilerin saygısını kazanmış ender kişilerden biridir. Siyaseti; Türkiye'nin demokratikleşmesi ve çağdaşlığının sürmesi... Dağılmış "Solun" birleşmesi, Batı anlamında sosyal demokrasiyi özümseyen bir çatı altında toplanması...

Halk adına kurulacak yönetimlerin şeffaflaşması ilkeleri ile yaptı! Türkiye'nin doğusu ile batısının kucaklaşması için "**Kürt Sorunun**" çözülmesinin şart olduğunu bilerek yoğun çabalar gösterdi.

Tüm sorunların "**siyasetle**" çözüleceğine inanarak 1991 seçimlerine HEP ile birlikte girmekten çekinmedi. Zor durumda bırakıldığında dahi yaptığının doğru olduğunu söylemekten geri durmadı. Bugün ülkenin içinde bulunduğu durumla ne denli haklı olduğunu anlıyoruz!.

İnönü-Demirel Koalisyon döneminde ilk kez "**Kürt realitesini tanıyoruz**" diyerek "**toplumsal barışın**" sağlanmasında büyük adım atılmıştı... İnönü telkinlere rağmen DYP ile koalisyon kurarak, 1950'lerden beri "**Demokrat Parti-Halk Partisi**" arasında ayrılmış toplumu ku-caklaştırdı. Kahveleri, camileri ayrı olan insanlar bir arada olma mutluluğunu yaşadılar.

Erdal İnönü, insan sevgisini, ailenin kutsal olduğunu, çağdaşlaşmanın önemini, yurtseverliğin gücünü, dürüstlüğün erdemini, sanatın özgürlüğünü bize öğretti. Kendisi ile barışık olan ve kendine saygı duyan herkesin karşısındakine de saygı ile yaklaşabileceğini gösterdi... Siyasetçilerin birer sade vatandaş olması gerektiğini yaşayarak anlattı.

Kendi hesabıma çok şanslı olduğumu kabul ediyorum. Böyle büyük bir insanla yıllarca çok yakın çalıştım. Benim için onur, aynı zamanda da büyük kazanım oldu... Anısı önünde her zaman saygı ile eğileceğim. Sevgili Başkanım, bugün sizi "**omuzlarımıza**" alıyoruz!.. Türkiye sizi omuzlarına alıyor!.. Her zaman bunu hak ettiniz ama istemediniz. Sizin "**yokluğunuzda**" bunu başarabildik.

Acı olan da bu!..

POLİTİKACI?

Ferda Keskin (Birgün - 2 Kasım 2007)

Doktora yaptığım yıllarda İsrailli bir arkadaşım ülkesine dönüp politikacı olmaya karar vermişti. Bana çok garip hatta şaka gibi gelen bu kararı bölümdeki herkesin bilgeliğine hayran olduğu bir profesöre de anlatıp tavsiye istediğinde, üç tip politikacı olduğu ve bunlar arasında bir seçim yapması gerektiği cevabını almıştı. Hatırlayabildiğim kadarıyla (hatta aradan çok uzun zaman geçtiği için yorum katıyor da olabilirim) bu tiplere şöyle gidiyordu: Karizmatik olduğu için kendini partisi için vazgeçilmez kılan politikacı, sahip olduğu özel bir teknik bilgi dolayısıyla partinin vazgeçemeyeceği politikacı ve kurduğu sıkı ilişkiler ağı dolayısıyla partiyi ele geçiren ve vazgeçilmek istense bile bunu bir şekilde engellemeyi başaran politikacı. Arkadaşım cevabı duyunca kara kara hangi yöne doğru evril-mesi gerektiğini düşünmeye başlamış, hatta - karizmasından ve örgütlenme yeteneğinden emin olmasa gerek - teknik bilgi edinmek üzere ekonomi, işletme gibi bölümlerden ders alıp hayatını zindan etmeyi başarmıştı. Bu yüzden bölümden kopup gittiğini hatırlıyorum. Şimdi kendisi ne yapar bilmiyorum, ama bu tiplere beni de çok etkilemişti. Çünkü Türkiye'de de bu üç tip için kolayca örnek bulmak mümkündü. Hatta çocukluğumdan beri bitmek tükenmek bilmez bir iktidar hırsıyla politikayı kitleyen, iktidara gelememenin hırsını yarattığı gerginliklerden çıkartan

ve ölmeden pes etmeyenleri hatırlayınca birinci ve üçüncü tip daha da anlamlı hale geliyordu.

Erdal İnönü'nün ölüm haberini duyduğumda aklıma hemen bu tiplene geldi. Elbette varolan veya varolabilecek bütün politikacıları kapsayacak kadar zengin ya da ayrıntılı olduğunu düşünmemiştim hiç bir zaman. Zaten ne kadar ayrıntılı olursa olsun hiç bir sınıflandırmanın gerçeğe tam anlamıyla tekabül etmeyeceğine inananlardanım. Ama şimdi düşününce tiplenenin bizim için bir hayli sınırlı kalacağı kesin gibi. Örneğin geleneğimizde darbe yaparak iktidara gelenler, darbeciler tarafından politikaya dahil edilenler ve elbette arkasına darbe tehdidini alarak politika yapanlar da var. Üstelik bunların birer istisna olmadığını, tam tersine politikanın tam göbeğinde yer aldığını ve gündemi belirlediğini düşünürsek politikacı çeşidimizi tarif etmekte epey zorlanırız. Hele listeye bir de aşiret oylarıyla Meclis'e girenleri, çarşaf listeleri falan da ekleyince işin içinden çıkması imkânsız gibi.

Ama aynı tiplenenin Erdal İnönü'nün politika sahnesine giriş ve çıkış sürecini anlamakta faydası var galiba. Erdal İnönü örgütçülükten gelmiyordu, tersine örgüt tarafından neredeyse zorla sokulmuştu politikaya. Bir fizikçi ve akademisyen olarak sahip olduğu teknik bilginin politikada işe yaraması imkhansızdı. Son olarak sahip olduğu sakin ve mütevazı tarz ile 'karizma' denince seçmen kitlelerinin aklına gelen özellikleri örneklendirdiği de söylenemezdi. Yukarıda saydığım diğer politikacı tiplerinden de olmadığı için 'sol'u onun etrafında toparlamak fikri de başarılı olamadı. Kendine atfettiği karizmadan başı dönmüş bir şekilde adını partisiyle özdeşleştirenlerin, örgütçülükteki başarısı sayesinde her gönderildiğinde hacıyatmaz gibi geri gelenlerin, solculuğu anti-emperyalizmden ibaret sayan ulus-devletçilerin köşe kapmaca oynadığı bir ortamda başka türlü olamazdı herhalde. O 'sol'un içler acısı hali zaten ortada.

Politikayı bıraktıktan sonra Erdal İnönü'yü iki kere gördüm: Birinde Boğaziçi Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde çalışmalarını anlatan bir konuşma verirken, diğesinde ise 'Ermeni Konferansından çıkıp yumurta yağmuru altında yürüyerek Taksim'e giderken. İkisinde de eski bir politikacıya benzemiyordu.

SIYASET ARENASINA HIÇ 'YAKIŞMAYAN' BİR İNSAN... ERDAL İNÖNÜ

Erhan Öztürk (Birgün - 2 Kasım 2007)

Siyaset yapmak zorunda bırakılmış bir adamdı O. Her ne kadar politika sahnesinin 'ayak oyunlarına' ayak uyduramasa da ülkemizin sosyal demokrat çitasına katkıları unutulmayacaktır. Siyasetçiden öte bilim insanı yanılla da hatırlanacaktır.

Meclis oturumlarında bile fizik problemleri çözen, milletvekilleri canhıraş bir şekilde kürsüde feryat ederken ses etmeyen, kendisini ait olmadığı bir politik dünyanın içinde bulan bir bilim insanı ve siyasetçiydi. 'Bana Türkiye'den iki isim say ki siyaset arenasına yakışmıyor olsun', diye sorsalar şüphesiz sayacağım isimlerin ilki erdal İnönü olur. Siyasetin ülkemizdeki 'özel durumu' dikkate alındığında, siyasetçilerin asabi mizaçları hatırlandığında, bürokratların kaşları çatıldığında siyasete ve siyasetçiye olan güven yara alıyorsa da sanırım erdal İnönü bu kötü hatıralarımızdan nasibini almamıştır, toplumun vicdanında saygıyla ve sevgiyle anılacak, 'gülen yüzlü adam' olarak anımsanacaktır.

Çocukluğumuzun parodilerinin kahramanıydı... Tiz sesi muzip simasıyla birleştikten en vazgeçilmez taklit kurtarıcımızdı. Siyaseti sevimli kılan, çocuk yüreğimizde anlık sevinçler uyandıran, kültleştirilmiş tarihi bir figürün çocuğu olmasına karşın bir o kadar ulaşılabilir ve bizden biriydi. Belki de bundandı hiçbir vakit politik olamayışı. Siyaseti sevemeyip kendini tekrar 'sayısal problemlere' adaması...

SİVAS İZİ KALDI

Okul gezileri sayesinde Ankara'nın tarihi mekânlarını ziyaret etme fırsatı bulan bendeniz Pembe Köşke gittiğimde kendisini görme fırsatı bulamamıştım. Kız kardeşi Özden Toker ile tanışmış ve yanağımdan küçük bir makas aldirmekle yetinmiştim. Erdal İnönü'yü görmek üniversite öğrencisiyken nasip oldu. 'Emperyalizm' konulu bir konferansa Turgut Özakman ile birlikte katılmış ve bizleri birçok konuda bilgilendirmişti. Konferans bitiminde dilinden şu sözlerin döküldüğünü anımsıyorum: 'Atatürk'ü eleştirmekten korkanlar babamı yerden yere vuruyorlar.' İşte bu samimiyeti ve açık sözlülüğünden olacak siyaseti beceremedi.

12 Eylül cuntası Sol'un kanadlarını kırdığında, sosyal demokradar ayrı yollara savrulduklarında siyaset sahnesine çıkıp 'soldan bakanları' bir araya toplayan ve azım-sanmayacak başarılarla imza atan İnönü, demokrasiye ve halka olan inancıyla büyük bir olgunluk sergilemiştir. Şimdilerde kendisini solda konuşlandıran; fakat darbe çıkırtkanlığı yapan, halktan korkan, sosyalist enternasyonalden kovulması gündemde olanlara inat birçoklarımızın yüreğinin sol tarafında yaşamaya devam edecektir. Sivas kadi-amına seyirci kalmakla suçlansa da hakkındaki hükmü elbette tarih verecektir.

BABAYA MEKTUP

Amerika'da lisansüstü eğitimi gören erdal İnönü, seçimleri kaybeden babası İsmet Paşaya yolladığı 16 Mayıs 1950 tarihli mektubunda, "...Bir haberde seçimlerin gayet muntazam geçtiğini, büyük bir çokluğun seçimlere katıldığını okudum, çok sevindim. Asıl başarı bu. Netice itibariyle memleketimizde demokrasi olduğunu dünyaya ispat edecek kesin olay, düzgün, hadisesiz bir iktidar partisi değişmesi geçirmektir. Bunu yapabilmek, bu seçimlerin hakikatte en büyük zaferimizi ilan ettiği anlaşılacak. Gerisinin ne ehemmiyeti var, canınız sağ olsun..." ifadelerine yer verecek kadar demokrasiye inanıyor ve halkın tercihlerine saygı duyuyordu. Sosyal demokrasinin sözcülüğüne soyunanlara bu satırlar umarım bir yol haritası olur, bazen büyük kayıplar yeni kazanımlar doğurur.

Kaynak: http://www.birgun.net/archive/result.php?action=view_news&id=52255¤t=false&q=Erdal

ERDAL BEY'İN GÜCÜ

Uğur Cilasun (Birgün - 4 Kasım 2007)

1985 yılı yazında Sosyal Demokrasi Partisi'ne (SODEP) üye oldum. Beni Erdal Bey'e, o zamanki Genel Sekreter rahmetli Prof. Dr. Hicri Fişek Tanıştırdı. Erdal Bey: "Sayın Cilasun'u basından tanıyorum" dedi. O zamanlar Türk Tabipleri Birliği Genel Yönetmeni idim.

SHP oluştuktan, siyasi yasaklar kalktıktan sonra, partiye yoğun katılımlar oldu. 1986 kongresinde, Ertuğrul Günay İl Başkanı seçildi Ben de O'nun listesinden Kurultay Delegatesi seçildim.

Parti toplantılarında Erdal Bey'le karşılaşıyor, selamlaşıyor, tokalaşıyorduk ama bir yakınlığımız yoktu.

1988 yılındaki kongrede SHP'nin Ankara İl Başkanlığına aday oldum. Önder Sav da adaylığını koydu. Önder Bey'in, Deniz Bey'in ne kadar yakını olduğu biliyordum. Ben de biliyordum. Etrafta, eğer Ankara İl kongresini Önder Bey kazanırsa Deniz Bey'in Kurultayda Genel Başkanlığa aday olacağı söylentileri dolaşıyordu. Bu Erdal Bey'in de kulağına gitmişti. Onun için Ankara il seçimleri ile yakından ilgileniyordu. Beni aramıyor ama arkadaşlarıma durumun nasıl gittiğini sürekli soruyordu. 29 Mayıs 1988'deki Ankara İl Kongresini ben kazandım. Böylece Deniz Bey'in -varolduğu söylenen- planları ertelenmiş oldu.

O günden sonra Erdal Bey'le yakın bir çalışma arkadaşlığı yaptım. Kurultayda Parti Meclisi listesinde çoğunluğu Deniz Bey ve arkadaşları aldı. Deniz Bey Genel Sekreter oldu. O günden başlayarak partide, "Erdal Bey'in bir gücü olmadığı" söylentileri pıtrak gibi yayıldı.

Halbuki ben hem partide hem de seçmen arasında Erdal Bey'in nasıl bir sempatiye ve o sempatiden doğan güce sahip olduğunu görüyordum. Erdal Bey'in gücü, başta evrensel bir aydın olarak muhteşem donanımından geliyordu. Birikimi, donanımı O'nu doğal olarak bütün yapaylıklardan arındırmıştı. O -hepsi benim yanımda olduğu için biliyorum- rejimin güçlü adamı Prof. Dr. İhsan Doğramacı ile nasıl rahat, sade ve kendine güvenir şekilde konuşuyorsa, Kırıkkale'nin Delice'sinin köylüsüyle de aynı rahatlıkla dialog kurabiliyordu.

Parti içinde oluşan hizip, kendisinin çıkardığı, "Erdal Bey'in gücü yok" lafına kendisi de inandığı için Erdal Bey'in gücünü tam üç Kurultayda yokladı. Her seferinde bu delegenin nasıl olup da, bu muhteşem hatip Deniz Bey'in yerine, sesini bile ayarlamayı beceremeyen acemi politikacı Erdal Bey'i seçtiğini anlayamadılar.

Ne oldu? Erdal Bey, ülkenin sorunlarına ayıracağı zamanını, enerjisini, bu, hırsları akıllarından bir karış yukarıdaki hizbin entrikaları ile boğuşmakla harcadı. Hizbin-bu nedenle-yalnız partiye değil, ülkeye de büyük zararı oldu. "Güç yarışını" hep Erdal Bey kazandı ama onlar "Erdal Bey'in partide gücü yok" demeyi gene sürdürdüler.

Geçenlerde bir arkadaşım anlattı: Bir otomobil lastiği firmasının TV reklamını izlerken, reklamdaki "Kontrolsüz güç, güç değildir" lafını duyan Fizik hocası ErdalBey; "kontrolsüz güç tabii ki güçtür ama bir işe yaramaz" demiş.

Sevgili Genel Başkanımı rahmetle anıyorum.

Kaynak: http://www.birgun.net/archive/result.php?action=view_article&id=10892¤t=false&highlight=false

YOLLARIMIZ AYRILIYOR MU?

Uğur Cilasun (Birgün - 6 Kasım 2007)

Arkadaşım, Dev-Genç Yürütme Kurulu Üyesi Mehmet Demir'le Kızılay'dan taksiye bindik. ODTÜ'ye gideceğiz. Mehmet'in Mardin'li olduğunu biliyorum. (Sevgili merhum arkadaşım Kızıltepe'liydi) Şoförle biraz konuştuktan sonra Mehmet anlayamadığım bir dilden konuşmaya başladı. "Sen nece konuştun?" dedim. "Ben Kürdüm; Kürtçe konuştum" dedi.

Bizim gençliğimizde insanlara, Kürt müsün, Türk müsün? Laz mısın, Çerkez misin? Diye sorulmazdı. "Sağcı mısın, solcu musun?" sorusunun yanıtı yeterli idi. Yıllar sonra Mehmet Demir'i Diyarbakır Ce-zaevi'nden Mamak'a getirdiler. "Uğur, en çok ne ağırım gitti biliyor musun? Annemi hapishanede benimle Kürtçe konuştuğu için copla-dılar. Kadın bir kelime Türkçe bilmiyor ki" dedi. Buna isyan etmez misiniz?

Kürtlerin asimile olmaya dirençlerini büyük bir saygıyla karşılıyorum. Ben de dilimi, kültürümü, harsımı, örfümü korumak için elimden geleni yaparım. Geçen resimlere bakıyordum; hem oğlum hem de kızım ilkokulda Kafkas oyunlarına katılmışlar. Anneanneleri öyle istedi herhalde.

Geçen hafta Demokratik Toplum Partisi'nin Diyarbakır'da toplanan konferansının sonuç bildirgesi, "bir yol ayırımına geldik" diye başlıyor ve önce Türkiye içinde eyalet düzeni şeklinde "federasyon", sonra da Kürtlerin yaşadığı diğer ülkeler olan Irak, Suriye, İran ile "konfederasyon" istemi ile sonuçlanıyor. Buna "rüya görmek" denir. Kürt kardeşlerim, kendilerine sosyal demokratların sunduğu iki büyük şanstı da yararlanamadılar.

İlkinde sevgili Erdal İnönü, cumhuriyetçi, insan haklarına saygılı, özgürlükçü siyasal görüşünün gereği olarak HEP'li siyasetçileri Meclis'e soktu. Erdal Bey'e ilk darbeyi onlar vurdular. Meclis kürsüsüne PKK bayrağının renkleri ile çıktılar; Kürtçe yemin etmeye kalktılar. Sonra da ceremesini pahalı ödediler.

İkincisinde, 2004 yerel seçimlerinde, SHP Genel Başkanı Murat Karayalçın, tüm eleştirileri göğüsleyerek SHP'nin kapılarını tüm solculara, bu arada DEHAP'ta örgütlü Kürt kardeşlerimize açtı. "Gelin, Türkiye'de legal alanda siyaset yapın; terörü ve şiddeti bir siyaset aracı olarak görmeyin" dedi. Seçimlere SHP adı altında birlikte katılındı. Ama sevgili Kürt kardeşlerim bu ikinci şansı da kullanamadılar. Hızla marjinalleştiler. Türkiye gerçeğinden koptular. Kendilerini yalnızlığa mahkum ettiler. SHP olarak biz de hâlâ bunun bize verdiği zararları telafi etmeye çalışıyoruz.

Şimdi, bu son DTP konferansı bildirgesiyle iyice ayakları yerden kesiliyor. Kendilerini sonu belirsiz bir yolculuğa sürüklüyorlar. Adını da koymuşlar: "Bir yol ayırımına gelmiş bulunuyoruz". Eğer burada, tam bu zamanda, Kürtler, Türk kardeşlerinden yollarını ayırmak istiyorlarsa, kendilerine "iyi yolculuklar" demekten başka bir şey aklıma gelmiyor. Ama dilerim, bir kez daha düşünürler ve bu yol ayırımının kendilerine nelere mal olacağının farkına varırlar.

Kaynak: http://www.birgun.net/archive/result.php?action=view_article&id=10909¤t=false&highlight=false

GENEL BAŞKANIM ERDAL İNÖNÜ

Erol Çevikçe (Vatan - 31 Ekim 2007)

Erdal İnönü'yü yitirdik. Bence daha önemlisi çoğumuzun varlığından güç aldığı, kalan son bir değer yargımızı yitirdik. Genel Başkanım olarak partide, insan olarak çevremde, hiç kimseye onun kadar özenmemiştim.

SHP'de Genel Başkan Erdal İnönü ile beraber görev yapıyoruz. Çin'i dünyaya açtığı için tutucu komünistlerce düşürülen Devlet Başkanı Zao Zi Yang'ın çağrılı-sı olarak birlikte Çin'deyiz. Başkan Yang görüşmeye başlarken, siyasal ideolojile-rin sonunun geldiğini, bütün ülkelerin ortak hedefinin barış ve insanın mutlulu-ğu olması gerektiğini ve bunun sorumluluğunun önder devletlere düştüğünü söy-lediğinde, Erdal İnönü'nün o sıcak ve anlamlı gülüşünü hiç unutmadım. Yıllar sonra en son yolculuğa çıkarken de yakın çevresinin yeisine karşılık o her za-manki "gülüş" yine yüzündeydi.

Ve şimdi yine, 1989'da Zao Zi Yang'ın o sözlerine karşı Erdal İnönü'nün söy-lediklerini anımsıyorum:

"Barış ve kalkınmanın birer soyut sözcük olarak kaldığını" belirterek, "ülkeler arası gelir dağılımının gittikçe daha da dengesizleştiğinin" altını çizmişti. "Endüs-trileşmenin önünde çok önemli bir enerji sorunu var. Orta Doğu'da süren savaş-lar ve batının önde gelen devletlerinin bu bölgedeki emelleri dünya barışı için kaygıları artırıyor" dediğinde, Başkan Yang'ın sanki Konfüçyüs okulundan gelmiş bir bilge gibi Erdal İnönü'yü dinleyen tavrı bizleri gururlandırmıştı.

Bilim adamı olmasından daha çok benim yakından tanıdığım Erdal İnönü, as-lında son çeyrek yüzyılın Türkiye'sinin en saygın politikacısıydı. 12 Eylül'den sonra demokrasiye geçiş sürecinde CHP'nin yerine kurulan ilk parti SODEP'te si-yasete adım atarken ortaya koyduğu sorumlu ve saydam tutumu ile eskilerden

çok farklı olduğunu açıkça göstermişti. Sıkça dile getirdiği, "ben politikacı değilim" sözünde, Türkiye'nin bugün de mevcut eskimiş, ilkel, içten pazarlıkçı ve güvenilmeyen politikacılarını yadsıyan, kınayan ve aşan bir anlam vardı. Halk arasında, Erdal İnönü gibi özverili, sorumlu ve saydam politikacı özlemi içinde olagelmıştır. Bu nedenle benim için son dönemin örnek politik önderlerinin en başında Erdal İnönü vardır.

O yıllarda, örgüt işlerinde alışlagelmiş yöntemlerle partiyi yönetmeyi sürdürüyoruz. Trabzon'un bir ilçesine atadığımız başkanı istemeyen o tarihteki il başkanı, beni suçlayarak Genel Başkan'a şikâyet etmiş. Erdal İnönü, Yönetim Kurulu'nda beni eleştirdi ve istifamı istedi. Ben de görevi bıraktığımı açıklayarak toplantıdan ayrıldım. (O olay Genel Sekreter Deniz Baykal'ın da istifası ile yıllarca süren İnönü - Baykal kurultaylarının başlangıcı olmuştu). Ertesi günü karşılaştığımızda Erdal İnönü'nün bana gösterdiği sevecen ve saygılı tutum, genç yaşma karşı bende, ondan çok daha eskimiş bir politikacı olduğum duygusunu yaratmıştı.

Bunu niye yazıyorum: Toplum olarak anlayabilseydik, hep bir ağızdan "keşke bugün Türkiye'nin başında bir Erdal İnönü olsaydı" diyeceğimizden hiç kuşku yok.

Erdal İnönü'nün Sovyetler Birliği'nin (bugünkü Rusya) çöküşü ve ABD'nin tek büyük güç kalışı karşısında söylediği şu sözler çok önemliydi: "İkinci büyük savaş sonrası kurulan siyasal kutuplar arası denge sayesinde sağlanan barış içinde birlikte yaşama düzeni şimdi yok olmakla karşı karşıyadır." Bu öngörüsü ne acı ki gerçek oldu. ABD'nin herkesi kendi ekseninde yönetme ve yönlendirme gücü, dünyayı barıştan ve demokrasiden gittikçe uzaklaşan bir olumsuz çizgiye getirdi.

Türkiye'de de aynı nedenle onun gibi daha eski yetkin politikacılar bile etkisizleştirildiği için bence Erdal İnönü de zamanından önce eylemli politikayı bırakmaya zorlandı. Ama düşünce ve görüşlerini yeri geldiğinde yüreklice açıklamayı hep sürdürdü. Ne var ki ülkenin ve CHP'nin bu duruma gelmesinden sorumlu olanlar Erdal İnönü'yü anlamak ve ondan ders almak yürekliliğini gösteremediler. Arkasından övgü dolu nutuk atacak çok kişi, Erdal İnönü'den şimdi artık, ancak bağışlanma dilemek durumundadır.

Erdal İnönü'yü yolcu ederken olsun hepimizin onu daha doğru ve iyi anlamamızı ve dersler çıkarmamızı diliyorum.

KALİTESİ BİZE FAZLA GELDİ!

Güngör Mengi (Vatan - 1 Kasım 2007)

Siyaset ve bilim dünyamız, seçkin ve son derece renkli bir simasını kaybetti.

Tedavi gördüğü Amerika'da dün 81 yaşında vefat eden Erdal İnönü'ye Allah'tan rahmet, sevenlerine başsağlığı diliyoruz.

Batılı bir ülkede olsa şöhretini uluslararası takdir görmüş bilim adamı kimliği ile yapardı. Ama o, İstiklâl Savaşı kahramanı, Garp Cephesi Komutanı, Milli Şef İnönü'nün oğlu olduğu için "dağılmış solu toparlama" misyonu ile çağırıldığı siyasi rol sayesinde popüler gündemin üst sıralarına çıktı.

Yirmi yıl kadar önce yaptığımız bir mülakat sırasında, siyaset havuzuna hınzırca itilmiş gönülsüz kurtarıcı konumunda biri olduğunu, kendine has zekâsı ve espri anlayışı ile hissettirmişti bana.

Buna rağmen partilerin yasaklandığı dönemde dağınık haldeki sosyal demokrat hareketin toparlanıp güçlenmesini sağlamak için çalıştı ve başarılı da oldu.

Liderler örnek alınan kişilerdir. Ve aynı zamanda onlar, kendilerini takip edenlere doğru işler yaptırırlar.

Bu ölçüden bakınca Erdal İnönü'nün sahip olduğu özel yeteneklerin Türkiye modeline uygun bir siyasi lider yarattığını söyleyemeyiz. Siyaseti çok sevmedi. O nedenle koltuğa ihtirasla sarılmadı. Zaten siyaseti de genel başkan koltuğunda otururken bıraktı.

İhtirası olsa ve lider olarak partisine damgasını vurabilse siyasetçilere kaynaklık eden sosyal ve kültürel çevre herhalde bugünkünden daha kaliteli olurdu. Nezaket, zarafet ve zekâ horlanmazdı.

Eleştirilerinde zarif bir alaycılık İnönü'nün en ayırıcı özelliği olmuştur hep.

Biri bir gün lâf dokundurmuş:

- Sayın İnönü, sizin için “Norveç'e iyi Başbakan olur” diyorlar.

İşte ona yakışan cevap:

- “Türkiye'de bu işi beceremiyor” demenin kibarcası herhalde!

Kaynak: <http://w9.gazetevatan.com/haberdetay.asp?tarih=01.11.2007&New-sid=144667&Categoryid=4&wid=2>

“Biz Yemek Almayacağız...Birbirimizi Yiyeceğiz...” - Reha Muhtar (Vatan - 1 Kasım 2007)

Onu bir akşam karısıyla Nişantaşı'nda bir cafe-restoranda başbaşa yemek yerken görmüştüm...

Karısıyla iki kişilik bir masada tatlı bir huzur içinde fısır fısır konuşuyordu...

Ne karısıyla başbaşayken o masada, ne liderken siyasette, ne rektörken üniversitede, hiçbir afrası tafrası olmayan, muzip bir çocuk edasıyla hayatla dalga geçen bilge bir adamdı...

SHP Genel Başkanlığı döneminde sosyal demokrat liderlerle gittiği bir yemekte, garsonun “Ne almak istersiniz efendim” sorusuna, “Teşekkürler biz birbirimizi yiyeceğiz...” diyecek kadar kalender, çelebi, hırslardan ve hırtlıklardan arınmış bilge bir kişiliği vardı...

Yaşamakta olduğu Ortadoğu coğrafyasının, feodaliteyle ve anlamsız yigütlük gösterileriyle bezenmiş, kutsama ve ihanetle lezzetlendirilmiş insan malzemesinde, seçim otobüsünün önüne atılarak “Ölürüm yoluna” diye saçmalayan bir seçmene “Aman ölme, bir oy bir oydur...” diyecek kadar, insana değer veren demokrat ve Batılı bir karakterdi o...

“Efendim İzmir'de vurucu bir konuşma yapmalısınız... Yumruğunuzu da kürsüye vurun... Nasıl iktidara geleceğimizi sert bir üslupla anlatın...” diyen milletvekili arkadaşına, “Peki ben anlatırım... Sonra sözü size bırakırım... Vuruculuğu ve diğer işlemleri siz yaparsınız...” diyecek kadar kaba sabalığı, hırtlığı ve öldüren hırsı aşmış tevekkül sahibi bir insandı o...

“Aman gitme” diyen yalvaranlara inat, bir dakika bile fazladan durmadı liderlik koltuğunda...

Zaten, miting için gittiği yerlerde kalabalıkların kendisine kurban kesmesine de karşıydı...

Anlamsız yiğitlik gösterilerini, hayatı haddinden fazla ciddiye alan hırs ve ihtirasları sevmezdi...

Sevdiği bir işte çalışıp, sevdiği bir kadınla yaşamının, sevdiği kentte oturup, sevdiği dostlarıyla hayatın keyfini çıkarmanın mutlu olmanın sihirli formülü olduğunun farkındaydı...

Öyle yaşadı, 81 yıllık hayatı...

Sanki babası bu Cumhuriyet'i kuran 2 numaralı adam değildi...

Sanki bu Cumhuriyet en fazla onun "sahibi" olarak hissettiği bir Cumhuriyet değildi...

Sıradan bir vatandaştı ve sıradanlığın mutluluğunu yaşıyordu...

Mutfaktan "Koş Erdal fare var..." diye bağırان eşine, "Ne yapabilirim ki Sevinç?... Ben kedi miyim" diyecek kadar, gerginliği anında yumuşatabilecek nüktedan bir karakterdi...

Erdal İnönü, yaşadığı Ortadoğu coğrafyasının kurnazlıklarına, ihanetlerine, şiddetine, terörüne, pususuna, puslu havasına, kirli çerçeveli iki yüzlü yüzlerine inat, insan gibi insandı...

Sıradanlığın muhteşemliğini, özgürlüğünü ve mutluluğunu yaşayarak insanlara "bir bilge kişiliğin" ne olduğunu gösterdi...

Hakkında konuşulanları dinlemeyin...

Konuşanların hiçbiri, onun bilge kişiliğinin kıyısına erişecek kadar bile hırslarından ve ihtiraslarından vazgeçmezler...

Çoğu Ortadoğu'dur...

Erdal İnönü Batı'dır...

Kaynak: <http://w9.gazetevatan.com/>

haberdetay.asp?tarih=01.11.2007&Newsid=144687&Categoryid=4&wid=136

EZBERİ BOZAN ADAM

Okay Gönensin (Vatan - 1 Kasım 2007)

Şu anda Türk siyasi hayatında ne olumsuzluk varsa hepsinin karşı tarafında duran bir kişiydi Erdal İnönü.

Siyasete girmesi de bir fedakârlıktı, ama o kısa süre içinde köhne yapıyı oluşturan insan topluluğunun ezberlerini bozdu. Alışkanlıklarını çiğnedi.

Siyasi kadrolardan, ülkeyi yönetenlerden her şikâyet edilişinde, ülkemizdeki insan malzemesinin aslında çok zengin olduğundan, ama bu nitelikli ve yetişmiş insan gücünün sürekli olarak siyasetin dışında kalmaya özen gösterdiğinden söz edilir.

Erdal İnönü, hep siyasete girmesi istenilen nitelikli insan kaynağımızın seçkin bir örneğiydi. Siyasete girdi, farklı bir üslup getirdi, ama fazla da kalamadı. Kalamadı çünkü bu yapıyı bir tek kişinin değiştirmesi mümkün değildi. Yine mümkün değil.

Karmaşık çıkar ilişkilerinin, anlamsız iktidar kavgalarının ve vasatlığın ege-men olduğu bir yapıda, köy-kasaba kültürünün işgal ettiği bir yapıda fazla barınamazdı, barınamadı.

Kendilerini solcu hissedenlerin bile liderlerinin dikkatini çekmek, onu ne kadar çok sevdiklerini göstermek için hayvan kurban ettikleri bir kültürün içinde o kültürle mücadele etmek kolay değil. Erdal İnönü çok sayıda hayvanın canını kurtardı. Ama bunu anlatamadı. Anlamadılar ve havaalanında bile deve kestiler.

Erdal İnönü ezberleri kısa bir süre için bozdu, sonra her şey eski yerine oturdu. Köy-kasaba kültürü Erdal İnönü'leri kuvvetli rüzgârıyla süpürdü, eskiler eski yerlerine oturdu. O rüzgâr hâlâ bütün gücüyle esmeye devam ediyor ve Erdal İnönü'leri siyasetten uzak tutuyor.

Erdal İnönü'nün temsil ettiği değerlere ulaşacak gelişmeyi henüz göstermemiş olanlar ona “uzaydan gelmiş bir yaratık” diye baktılar, hatta bunu vurgulayan isimler taktılar. Çünkü o değerler, gelişmiş bir toplumun değerleriydi ve onlar o değerlere yaklaşmak bile istemiyor, köy-kasaba ruhuyla yaşamaktan memnun oldukları için, ilerlemeye niyetleri olmadığı için, dünyaya daha geniş pencerelerden bakmaktan korktukları için küçük ve karanlık bir dünyada yaşamaya devam ediyorlar.

Kaynak: <http://w9.gazetevatan.com/haberdetay.asp?tarih=01.11.2007&Newsid=144723&Categoryid=4&wid=11>

BİR CUMHURİYET BEYEFENDİSİNİ DAHA YİTİRDİK

Can Ataklı (Vatan - 1 Kasım 2007)

Erdal İnönü de aramızdan ayrıldı. Türkiye bir bilim adamını, örnek bir siyasetçi-yi ve bana göre en önemlisi bir cumhuriyet beyefendisini daha yitirdi.

Erdal İnönü'yü kamuoyu önce İsmet İnönü'nün oğlu olarak tanıdı. Ama asıl iz bırakan dönemi siyaset yaptığı dönemdi.

Belli ki kendi rızası egemen olmamıştı siyasete girerken. Bir zorunluluk olarak görmüştü. Ama gerçekten derin iz bıraktı. Hiçbir siyasetçinin yapamadığını, yapmadığını yaparak "bıraktım" dedi ve gerçekten de bıraktı.

İnönü'nün siyaset dönemi aynı zamanda çok eleştiri de aldı. Çünkü alışılmış bir siyasetçi değildi. Siyaset gereği gerçekleri orasından burasından çarpıtmayı, parti çıkarı için doğruları gizlemeyi hiçbir zaman kabullenmedi. Doğru, açık ve net konuştu. Bu yüzden de tabii ki makbul bir siyasetçi olamadı.

Siyasi karar almada da sıkıntısı vardı. Korktuğu için değil, doğru bulmadığı için bazı kararları almaktan çekindi, imtina etti. Büyük ihtimalle "yarın bunu savunamam" diye düşündü.

Çünkü sözde değil özde demoklattı. Bir aydıındı, entelektüeldi. Hukuka ve insan haklarına saygısı ise benliğine işlemişti. Zaten bu nedenledir ki siyasette kimlerinin beklediği başarıyı yakalayamadı. Sadece örnek oldu.

Ölümünü öğrendiğimde yüreğimin yandığını hissettim. Ne yazık ki sadece birkaç kez birlikte olmas fırsatı yakalamıştım. Biri İstanbul'daki evindeydi. Yazdığı anı kitabını konuşmuştuk uzun uzun.

Nezaketini, karşısındaki insana verdiği değeri o zaman daha iyi görmüştüm ve hiç unutmadım.

Erdal İnönü'ye Allah'tan rahmet, ailesine de baş sağlığı dilerim.

CANIN SAĞ OLSUN BABA, DEMOKRASİ KAZANDI!

Mustafa Mutlu (1 Kasım 2007)

Erdal İnönü'yü kaybettik. Dün televizyonlarda yüzlerce siyasetçi, gazeteci, bilim adamı onun devlet adamlığını, barış yanlısı siyasetçiliğini, bilim sevdasını anlatıp durdu.

İşin ilginç, öven konuşmacıların çoğu, aktif siyasetin içindeyken onu kıyasıya eleştirenlerdi.

Onu; bugünkü DTP'nin atası olan Halkın Emek Partisi'ni Meclis'e sokmakla suçlayanlar da...

Sivas'ta aydınların yakılması sırasında basiretsiz davranmakla yerden yere vuranlar da...

Demirel'i cumhurbaşkanlığı koltuğuna taşıdığı için kınayanlar da televizyon ekranlarındaydı dün!

Ama hiçbiri onun karakterini belirleyen en önemli özelliğinden söz etmedi ne-dense?

O da, “Türkiye Cumhuriyeti'nin İkinci Adamı İsmet İnönü'nün oğlu” olmasıydı! İşte bu “oğul”un 16 Mayıs 1950'de, CHP'nin kaybettiği seçimlerden hemen sonra yurt dışından “baba” sına yazdığı mektuptan kısa bir bölüm:

“Sevgili Babacığım,

Akşam gazetelerinde biraz havadis vardı. Malatya'dan seçildiğinizi, fakat genel sonucun 150'ye karşı 300 civarında olduğunu yazıyordu. Geçmiş olsun. Ne kadar ihtiyatlı beklenmiş olursa olsun gene bir şok tesiri yapmıştır herhalde. Umarım şimdiye kadar hepsi geçmiş, neşeniz yerine gelmiştir. Teferruattan haberim yok tabii. Bir haberde seçimlerin gayet muntazam geçtiğini, büyük bir çokluğun seçimlere katıldığını okudum, çok sevindim. Asıl başarı bu. Netice itibarıyla memleketimizde demokrasi olduğunu dünyaya ispat edecek kesin olay, düzgün, hadisesiz bir iktidar partisi değişmesi geçirmektir. Bunu yapabilmek, hakikatta en büyük zaferinizi ilan etmek olarak anlaşılacak. Gerisinin ne ehemmiyeti var, canınız sağ olsun.”

Sorarım size:

Günümüzde hangi siyasetçinin oğlu, seçim kaybeden babasına mektup yazarak “Demokrasi kazandı, canın sağ olsun” diyebilir

Kaynak: <http://w9.gazetevatan.com/haberdetay.asp?tarih=01.11.2007&Newsid=144661&Categoryid=4&wid=102>

ZORAKİ DİPLOMAT... ZORAKİ SİYASETÇİ...

Selahattin Duman (Vatan - 2 Kasım 2007)

Yakup Kadri'nin romanlaştırdığı “Zoraki Diplomat”lıkta bir tür “İstemem ama yan cebime koyabilirsin..” havası vardır.. Erdal Bey ise samimidir.. Yüzündeki sürekli tebessüm de siyasete arkadan itilmiş birinin şakadan anlama halidir..

Ben Erdal Bey'in alıştığımız politikacı tipinin çok uzaklarında gezindiğini görüp, şaşıranlıktanım..

Önceleri nasıl bir insan olduğuna bir türlü karar veremedim..

Her işi eline ayağına dolaştıranlardan mıydı? Çabuk şaşıranlıktan mıydı? Donanımsız mıydı? Milli Şef'in oğlu olarak bir fanusta büyümenin sosyal uyumsuzluğunu mu yaşıyordu?

Mili Şef'in oğlu olmanın nasıl bir şey olduğunu kestirmek, biz sıradan babaların oğulları için zordur..

İsmet İnönü.. Hayatı disiplin içinde geçmiş bir baba..

kbal basamaklarının en tepesindeyken bile kendi yarattığı kuralların dışına çıkmamak için azami gayret göstermiş bir siyaset adamı..

Yemen'de asker İsmet Paşa'yı o çöllerin susuzluğunda bir gün tıraşsız gören olmamış..

Kendine gösterdiği özende çağının fersah fersah ilerisinde olan Mustafa Kemal'in bile Derne'de çekilmiş kirli sakallı fotoğrafları vardır, İsmet Paşa'nın yoktur..

SEBEBİ BABADIR

Demokrat Parti karşısında yenik düşüp, Milli Şeflik'ten feragat ettiği muhalefet yıllarında en fazla tıraş olmaya üşenen muhabirler çekmiştir onun elinden..

Mete Akyol, onunla en çok çalışmış gazeteci olarak tatlı tatlı anlatırdı..

Sakal tıraşı olmamış bir gazeteciye gördüğünde, yanağından yakalayıp “Bu ne? Bu ne?” diyerek acıtmacasına çekiştirirmiş..

Kim bilir Erdal Bey bu sınırsız otoriteyi nasıl yaşadı? Kimbilir ne fırçalar yedi?

Erdal Bey'in siyasetteki aşırı nazik çekingenliği köşe yazarları için malzemeydi.. Benim için de dalgacılık konusu..

Belli ki aile çevresinde de arada bir konuşulmuş bunlar..

Mevhibe Hanım'ın anne rikkati ile “Rahmetli Paşa oğullarını çok sıkardı.. Erdal o yüzden biraz çekingendir..” türünden mazeret beyan ettiği Ankara kulislelerinde sıkça konuşulurdu..

Gerçekten çekingen miydi yoksa siyasete isteksiz miydi? Çözemedim..

Bildiğim gösteriştten, alayıştten uzak kalmak istemesiydi..

Pekin'de Tiananmen Meydanı'ndaydık.. Çin Televizyonu Baba'yı görüntülemek istedi.. Baba “Hay hay!” dedi..

Yanında Nazmiye Hanım, iki yüz yetmiş kişilik Türk heyetinin yaptığı çemberin ortasında dikilerek pozunu verdi..

Adını şimdi hatırlayamadığım bir devlet bakanı ile eşi de Baba'nın sağında konuşlandı.. Sol taraf boş.. Normal olarak Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Erdal Bey'in orada olması lazım..

SİNİR TESTİ..

Baktım ki Erdal Bey, çember halindeki bir kalabalığın içinde “en sessiz halka” olarak olan biteni seyrediyor..

Çin Televizyonu'na poz vermeye niyeti yok.. Baba'nın yanına ben zıpladım.. Maksat namımız Çin'de de yürüsün..

Baba şöyle bir soluna baktı.. Erdal Bey'in olması gereken yerde beni gördü.. Sonra geriye dönüp, çemberin içinde Erdal Bey'i arayıp buldu..

Kulağıma eğilip "Erdal Bey'i aramıza alsak fena olmaz değil mi?" diye fısıldadı..

Bu diplomatik ifadenin sokak dilindeki karşılığı "İttir git len zibidi, senin bu-rada ne işin var?" şeklindedir..

Anlamamazlığa geldim..

Baba "Erdal Bey şöyle buyurun.." diyerek solunu gösterirken ben de "Erdal Bey gelin gelin.. Yer var.." çığırtkanlığı ile Cumhurbaşkanı'nın sinirlerini test ediyordum..

Aynı Erdal Bey'i Semerkant'ta resmi ziyaret programı içindeki bir fabrikanın kapısında kalmış gördüm..

Ev sahibi güvenlik görevlileri bu mahcup gülümsemeli zatı siyasetçiye benze-temediklerinden içeriye almamışlar..

Dangalaklığı gazeteciler fark etti de Erdal Bey'den o sayede özür dilendi..

Aynı gezide uçakta sohbet ettiğimiz Erdal Bey, milattan iki yüz yıl önce hü-kümlanlık süren Çin İmparatoru Qin hakkında konuşabileceğim tek kişiydi..

Yer altından çıkan yirmi yedi bin heykel hakkında anlattıkları ile gözümü açan da o oldu..

AA! BİLMİYORDUM!

Sürekli şaşırtıyordu çevresini..

İki bin iki yüz yıl önce yaşamış bir Çin İmparatoru hakkında kimseye lazım ol-mayacak kadar çok şey bilen Erdal Bey'in babası hakkında bazı şeyleri ilk kez duyuyor olması tuhaftı..

Bir gazete ziyaretinde İsmet Paşa'ya dair bir anekdotu anlatmıştım.. Şaşırdı.. "İlk kez duyuyorum, nereden duydunuz?" diye sordu..

Anlattığım şey çok beylik olduğundan bu kez şaşıрма sırası bana gelmişti..

İçimden "Acaba benimle dalga mı geçiyor?" diye düşünüyordum ki samimi ol-duğunu ilgisinden anladım..

Şevket Süreyya başta olmak üzere en az yedi sekiz hatıra kitabında vardı an-lattığım şey..

Üstelik Anıtkabir'de yatan benim değil, onun babasıydı..

O zaman hükmettim ki bizim yakın tarih niyetine okuduğumuz Köşk'ün gün-lüğü, onun için hatırlanması pek gerekmeyen bir çocukluk safhasıdır..

Yakın tarihimizin en önemli iki üç figüründen biri olan İsmet Paşa onun için sadece babadır..

"Gösteriş" hatta "alayış" diye tarif ettiğimiz şey de onun çocukluğunun ve gençliğinin doğal akışıdır..

Belki de onun için ölümüne sıkılıyordu devlet şatafatından..

Cumhurbaşkanlığı onun için eve ekmek getiren bir işti ve babası o işi yapıyordu..

Almancayı subay çıktıktan sonra kendi imkânları ile öğrenip Fransızcasına katan, orta yaşlarda İngilizceyi söken, altmışında kimya öğrenmek için laboratuvara giren bir babanın oğluydu..

Babasının ellili yaşlarında keman dersleri aldığına tanık olmuş, yetmişine yakın Rusça öğrenmeye başlamasını izlemişti..

Böyle bir babanın oğlu olarak gittiği tek yol buydu.. Öğrenme yolu..

Ölümünden önce Zülfü Livaneli'nin Mutluluk romanını okuyup filmini görmek istemesi, bilim tarihine dair elindeki bazı kitapları bitirmek istemesi ona uygun bir şeydi.. Siyaset ise ona hiç uygun değildi..

Nereden bulaştırdık siyasete bu güzel insanı?

Kaynak: <http://w9.gazetevatan.com/haberdetay.asp?tarih=02.11.2007&Newsid=144931&Categoryid=4&wid=1>

MAKAM VE İNSAN

Zülfü Livaneli (Vatan - 2 Kasım 2007)

Rahmetli İsmet Paşa, kendisini “Başbakan olmak istemek”le suçlayan iktidar mensuplarına, “O benim mazimdir!” demişti.

Oğlu Erdal Bey de öyle bir maziden geliyordu ki hiçbir makam ona bilim adamlığından ve daha doğru bir deyişle “adam”lıktan daha önemli gelemezdi.

Bazı insanlar vardır: Adlarının önüne konan sıfatlarla varlıklarını kanıtlamaya uğraşırlar.

Bu dünyada bir değerleri olduğunu ispat etmek için şatafatlı makam tanımlarından, koruma ordularından, zırhlı arabalardan, konvoylardan medet umarlar.

Bazıları ise “Ete kemiğe büründüm-Yunus diye göründüm” bilgeliğine varmış kişilerdir.

Böyleleri makamın insana değer kattığına inanmaz.

Tam tersine insanlar makamları değerli kılar ya da kılmaz.

Erdal Bey “parti genel başkanı”, “başbakan yardımcısı”, “dışişleri bakanı” gibi makamlarla gözü kamaşacak bir insan değildi.

Bırakın bunları, İnönü soyadının ardına sığınmanın da bir manası olmadığını biliyordu.

Neden biliyor musunuz?

Çünkü o bir fizikçiydi.

Evrenin büyüklüğünün yanında, dünyamızın ve insanoğlunun küçüklüğünün, faniliğinin farkındaydı.

Gezegenlerin hareketiyle ilgilenen bir âlimin, parti delegelerinin davranışlarını önemsemesi mümkün değildir.

Fizikle tasavvufun kesiştiği o varlık-hiçlik boyutunu kavrayan kişi, gündelik hayatı başka bir gözle seyretmeye başlar.

Erdal Bey bu boyutun adamı olduğu için, siyaset ona yerine getirilmesi zorunlu olan, biraz da can sıkıcı bir görev gibi geliyordu.

“Bu Cumhuriyet babanın malı mı?” sorusuna “Evet!” cevabını verebilecek ender insanlardan biri olmasına rağmen; bu böbürlenmeye, bu hanedan duygusuna hiç sığınmadan, yalın bir bilim adamı dürüstlüğünde yaşamayı seçmişti.

Sevinç Hanım'la birlikte sanata, kültüre, dostluğa; yani bu dünyanın gerçek değerlerine açık bir yaşam sürdüler.

Ölümünde bile, siyasi kavgaların üstünde bir ulusal değer olarak selamlanmasının sırrı buradadır işte.

Makamlara önem vermeyen bir alimin, ulusun tümünden yükselen “Makamı cennet olsun!” duasını hak edişinin öyküsüdür bu.

Sade, anlamlı, dokunaklı ama son derece onurlu bir öykü.

Makamınız cennet olsun Erdal Bey.

Kaynak: <http://w9.gazetevatan.com/haberdetay.asp?tarih=02.11.2007&Newsid=144832&Categoryid=4&wid=5>

ERDAL İNÖNÜ

Asaf Savaş Akat (Vatan, 4 Kasım 2007)

Taner Berksoy dün Radikal'de çoğumuzun duygularına tercüman olmuş. Taner'in dediği gibi, Erdal İnönü'nün vefatı benim de içimi acıttı, canımı yaktı. Kötü haberin her an gelebileceğini biliyordum. Yine de sarsıldım. Hep öyle olmaz mı?

Ayrıca içim buruk. Hastalığını duyunca kendi kendime “mutlaka ziyaretine gitmeliyim” dedim. Kaç defa defterimde yapılacak işler arasına yazdım. Ama hep o gün daha önemli sandığım bir şeyler araya girdi. Bugün yarın derken bir türlü gidemedim.

Sevdiklerimizin, yakınlarımızın aramızdan geri dönmemek üzere ayrıldığı anlar bizi yaşamın anlamını düşünmeye zorluyor. Neden önceliklerimi doğru sıptayamıyorum? Saçma sapan olayların, kavgaların, hırsların peşinde neden böyle koşuşturuyorum? Neden Erdal Bey'i görmeye gitmedim?

Erdal Bey'e tanrıdan rahmet, kederli ailesine ve yakınlarına başsağlığı, Sevinç Hanım'a da sabır diliyorum.

Kesişen hayatlar

1980 darbesi sonrasında hayatı Erdal Bey'le kesişen çok sayıda insandan biriyim. Askeri rejim beni üniversitemden ayırmıştı. Sudan çıkmış balık misali, daha ne olduğumu anlamadan kendimi sol siyasetle içiçe buldum.

Erdal Bey'le askeri rejim sürerken, SODEP'in kuruluş çalışmalarında tanıştık. Kemal Kurdaş Hoca benimle görüşmesini önermiş. Volkswagen'i ile Levent'teki baba evime ziyarete geldi. Uzun sohbetin bütün ayrıntılarını hala hatırlıyorum.

Sonraki 10 k s r yıl boyunca bazen sık bazen daha ender ama neticede hep g r  t k. Ben 1987  ncesinde SODEP'e (sonra SHP) mesafeli durdum. 1987'de Be ikta  ilçesine gidip kaydımı yaptırđım. 1991 seçimlerine kadar geçen çalkantılı dönemde Erdal Bey'le hep aynı tarafta yer aldım.

Seçimlerden sonra o cenahtan soğumaya ba ladım. Kaçınılmaz olarak Erdal Bey'le temasımız azaldı. Ardından Erdal Bey aktif siyaseti bıraktı. Kaderin garip cilvesi, bu kez ben Yeni Demokrasi Hareketi ile aktif siyasete girdim. Ama 1995 seçim sonuçları beni bir daha geri dönmemek üzere siyaseti terk etmeye ikna etti.

Solun dramı

1980 sonrasında sol cenahta yaşananların Türkiye'yi bugüne getiren süreçte belirleyici rol oynadığını düşünüyorum. Çünkü askeri darbe solu hayatı bir yol ayırımına getirmişti. Solun bu dönemde alacağı kararlar, kuracağı ittifaklar, olu turaca ı zihniyet sadece kendisinin değil Türkiye'nin gelecek yolunu  izecekti.

Erdal Bey bu kritik dönemin kritik aktörü oldu. Siyasetçi miydi? Solcu muydu? İstediy mi? Bu tür sorular bence gereksiz hatta anlamsızdır. Tarih böyledir; en beklemedi iniz anda sorumluluğu kuca ınızda bulursunuz.

Bu dönemle ilgili duygusal takıntılarımı halen a tı ımı sanmıyorum. Birkaç gözlemle yetinece im. Bir: Erdal Bey sol için doğrusunu samimiyetle aradı. Bilgisi, sezgileri ve güçlü ahlaki değerleri içini kolayla tırdı. Az kalsın o büyük dönüşümü ger ekle tiriyordu.

İki: Ama sonu landıramadı. Temel nedeni Deniz Baykal ve temsil ettiği ilkesiz siyaset esnafıdır. Onlarla mücadele Erdal Bey'i içeriden, derinden vurdu, yıprattı.   : Solun dramı Erdal Bey'in siyaseti bırakması ile derinle ti. Bugüne kadar geldi.

Kaynak: <http://w9.gazetevatan.com/haberdetay.asp?tarih=04.11.2007&Newsid=145206&Categoryid=4&wid=8>

ERDAL İNÖNÜ: YUMUŞAK GÜÇ...

Mustafa Balbay (Cumhuriyet, 1 Kasım 2007)

Erdal İnönü şu üç "*adamlığı*" bir arada temsil etmeyi başarmıştı:

Devlet adamı, halk adamı, bilim adamı...

Çok "*adam*" bir kişiyi kaybettik.

Günümüzde güç kavramı değişik biçimlerde ifade ediliyor. Askeri güç, siyasi güç, diplomatik güç... Bunların yanında stratejistlerin kullandığı bir kavram daha var:

Yumuşak güç!

Hiçbir dayatma-zorlama olmadan kullanılan etkili güç.

Erdal İnönü'yü bir "güç" le tanımlamak gerekirse, "*yumuşak güç*" diyebiliriz.

Sakin ve uzlaşmacı tavrının yanında, inatçı ve dediğim dedik...

Tebessümlü, alttan alan görüntüsünün yanında, gerektiğinde polemikçi...

İnönü, Türk siyasetine pek çok "*ilkleri*" ve "*tersleri*" yaşattı. Alıştığımız yanlışları yapmayarak, pek çok kişiye ters geldi!

Siyasi yaşamının en hızlı, en sorunlu günlerinde bile bilim adamı kimliğini bırakmadı. Yaşamı gibi ölümünü de bilime adadı desek yeridir. Zira tedavisi, tıp biliminin "*deneysel tedavi*" olarak tanımladığı, son şeklini almamış yöntemle yapılıyordu.

Son kitabında soruyordu:

300 yıl neden geciktik?

Yanıtı şuydu:

Bilime gerekli önemi vermediğimiz için!

Türkiye'de siyasetin bir kuralı vardır:

Girmek kolay, çıkmak zordur!

İnönü'nün siyasi yaşamı bunun tam tersiydi... Girmesi çok zor oldu. 12 Eylül sonrasının sancılı günlerinde geniş bir yelpaze onu siyasete ikna etmek için seferber oldu. Güçlkle evet dedi. Çıkma kararını ise 1993'te partisi iktidar ortağı iken verdi.

Siyasette "*çıkma*" sözcüğü her anlamda kullanılır ama, siyaset dışına çıkma anlamında kullanılmaz. İnönü, bu sözcüğü sadece o anlamda kullandı.

Siyasetin bir başka kuralı da şudur:

O seni bıraksa bile sen onu bırakma!

Bir parti lideri için en büyük hedef, partisini iktidara taşımaktır. İnönü, partisinin yerel seçimlerin birincisi ve siyasi iktidar ortağı olduğu bir dönemde ayrılma kararı aldı.

Gerçek anlamda bir köşkte doğan İnönü için en büyük, en değerli ve en yaşanılası köşk; gönül köşküydü.

Neredeyse bütün insanların gönlünde olduğu için omuzlarında olmayı hiç istemedi.

Sanırım siyasi yaşamında onu en çok üzen, Sivas kıyımı olmuştu.

Gazeteciliğe 11 Kasım 1980'de İzmir'de başladım. 1983'te yeniden çok partili siyasi yaşama dönüşle birlikte İzmir gazeteciliği de renklendi. Birkaç yıl süren siyasi yasaklarla mücadelenin ardından Erdal İnönü, ara seçimlerde İzmir 3. bölgeden milletvekili adayı oldu. O günlerde, İnönü'yü muhabir olarak çok izlemiştim.

Bir siyasetçinin sakın konuşmasına alışık değildik... Bergama'da halka hitap etti. Sesini güçlkle duyuyorduk. Konuşması bitince ilk tepkimiz şu oldu:

"Buradan başlık çıkmaz."

Teypten konuşmayı çözünce baktık ki, dönemin Başbakanı Özal 'ı en ağır sözlerle eleştiriyordu!

İnönü'nün gezileri uzayınca izleyen muhabirler de nöbet değiştiriyordu. Bir sabah bir grubun ayrılacağını, yenisinin geleceğini öğrenince mırıldandı:

"Ben de çevre ilçelere başka birini mi göndersem!"

Dönemin Cumhurbaşkanı **Kenan Evren**'in görev süresi dolmak üzereyken, gazeteciler İnönü'ye Köşk'ü isteyip istemediğini sordu. İnönü, soruyu gereksiz bulduğunu ima edince gazeteciler, *"Her yiğidin gönlünde bir aslan yatar"* deyip soruyu ısıttılar. İnönü'nün yanıtı şu oldu:

"Benim gönlüm hayvanat bahçesi mi?"

Güle güle İnönü...

Fizikler içinde yat!

İSMET VE ERDAL İNÖNÜ İLE

Ali Sirmen (Cumhuriyet, 1 Kasım 2007)

Türkiye Cumhuriyeti

Türkiye Cumhuriyeti 84. yaşını bitirip 85'ine girdikten bir gün sonra hemen hemen onunla yaşıt olan Erdal İnönü, tedavi görmekte olduğu ABD'de vefat etti.

Erdal Bey değerli bir bilim adamı, aynı zamanda geç yaşta biraz da zoraki girdiği politik yaşamdaki edimleriyle, tarihimizde yer alacak bir siyasetçi idi.

Tabii ki, baba-oğul İnönüler'in yaşamına baktığımızda, oğlun tarihteki yeri babaninkinden çok değişiktir.

Neden?

Bu olgunun nedenini incelerken, Türkiye'de baba İnönü'nün de kurucuları ve yöneticilerinin ikincisi olduğu Cumhuriyetin neleri başarıp neleri başaramadığı konusuyla karşı karşıya kalıyoruz.

Cumhuriyetin en büyük başarı ve kazanımlarından biri ve belki de birincisi olan büyük eğitim seferberliği sırasında Türkiye'nin Başbakanı, **Mustafa Kemal**'in büyük atılımlarını yaşama geçiren kadronun başı olan **İsmet Paşa**, Cum-

huriyetin tüm devrimlerine olduğu gibi milli eğitim seferberliğine de inanıyordu. Nitekim başbakan olarak kendi çocuklarını da Türk milli eğitiminin okullarına (ilk-orta-lise ve üniversite) göndermişti.

Erdal İnönü, Türkiye'de okuduktan sonra mezun olduğu fizik dalında doktora yapmak için yurtdışında eğitime gitmiş, hem o sırada, hem de sonraları bilim adamı olarak Cumhuriyetin milli eğitim alanındaki başarılarının canlı ve parlak bir örneği olmuştur.

Evet oğul İnönü, alçakgönüllü kişiliği, sadeliği ile baba İnönü'nün reisi olduğu ailenin müstesna değerlerinin ailenin genç bireylerine de yansıdığını göstermiş, seçkin bilim adamı ve aydın, daha sonraları da ilkeli bir siyasetçi olarak, babanın mimarı olduğu Cumhuriyet milli eğitimi ve aydınlanmasının başarısını kendi kişiliğiyle kanıtlamıştı.

Erdal Bey, babasının başarıyla yürütüp sonuç vermesinde birinci derecede etkili olduğu Türkiye'nin çok partili siyaset yaşamına, geç yaşta biraz da zoraki olarak girmiştir.

Orada da, kişisel olarak, sanki bir devlet kurucusunun, başbakanın, cumhurbaşkanının oğlu olarak, önce Pembe Köşk'ten, sonra Çankaya'dan gelmiş değil de, halkın içinden çıkmışçasına alçakgönüllü, halka kendini sevdiren, ister yandaşı olsun, ister karşıtı herkeste sevgi ve saygı uyandıran, siyaseti daha bilimsel bir tabana oturtmaya çalışan, demokrasiyi içine sindirmiş, demokrathğı sanki doğumundan gelen doğal bir davranış biçimi olarak, üzerine cuk oturmuş biçimde taşımış bir siyasi lider örneği olmuştur Erdal Bey.

Yukarıda da belirttiğim gibi, bu yalnızca aldığı aile terbiyesinin değil, milli eğitimimizin ürünü olan Cumhuriyet terbiyesinin de sonucudur.

Ama Türk milli eğitiminin başarısının parlak bir örneği olan Erdal İnönü, siyaset sahnesinde, babası gibi "*milletin makûs talihini yenmek*" hünerini göstere-memişse, bunu onun kişisel niteliklerinden çok, siyasetimizin çarpık yapısında aramak daha doğru olmaz mı diye düşünürüm hep.

Gerçekten de, İnönü bu müstesna vasıflarıyla "*aslan sosyal demokratların*" (deyim kendisininindir) derleyip toparlayıcısı olarak girdiği siyaset dünyamıza damgasını basabilmiş olsaydı, bugün Cumhuriyetin temel kurucu felsefesini ve çoğulculuğun onsuz olmazlarını yadsımadan, demokrasi ve insan haklarını öne çıkaran bir iktidarın işbaşında olduğu, tehlikelere değil, daha parlak yarınlara doğru yönelen bir ülkede yaşıyor olmaz mıydık?

Bu damgayı yalnızca sosyal demokrat cephede vurmuş olsaydı, Cumhuriyeti

kuran parti bugünkü ataletinin, etkisizliğinin, kişi sultasının çok ötesinde bir umut oluşturmaz mıydı?

Acaba bu alandaki başarı eksikliğinin ardında da, birinci başarının ardında duran babanın politikasına mı bakmak gerek?

Ama, Cumhuriyetin kurucularından ve 1950 yılında içine sindirerek yaptığı iktidar değişikliğinin, yani çok partili rejimin mimarı olan İnönü o tarihten sonra, kısa bir koalisyon dönemi dışında hiç iktidar olmamıştı ki, çok partili rejimin bir türlü çağdaş demokrasiye dönüşememiş olmasının faturasını ona çıkarabilelim.

Ama fatura ona çıkarılamasa bile, baba İnönü'nün milli eğitim alanında elde ettiği başarılı sonuçları ikinci alanda elde edememiştir Türkiye.

Belki bu yüzden de, Türkiye şimdi en başarılı olduğu kazanımları da yitirme sürecine girmiş bulunmaktadır.

Tarihte, az baba-oğul ilişkisi bu denli girift bir etki-tepki öyküsünün örneğini sunar.

Erdal İnönü'yü büyük saygı, hayranlık ve en içten sevgi duygularıyla uğurluyoruz.

İNÖNÜ VE TÜRKİYE

Orhan Bursalı (Cumhuriyet - 1 Kasım 2007)

Bilgin, Bilgi İnsanı, Bilge Adam olmak farklı bir durum. Neden ve nereden farklı? Mesela bir "*ayaklı kütüphane*" den... Datalar, rakamlar gözbebeklerinde uçan günümüz insanından.. Dünü bilmeyen, yarınla da ilgilenmeyen, sadece şu anla ilgili sayılarla dünyayı algılayabilenlerden... Kavramlarla düşünmeyenden.

İnönü bir Bilge Adam'dır. Bilge bir bilim insanıdır.

Türkiye onu politikacı kişiliğiyle tanıdı. Oysa politikada da Bilge Adam'dı.

İnönü neden politikaya girdi, diye düşünmüştüm! "*Kurtarıcı*" olarak çağrılmış, o ise düşünmek için zaman istemişti.

Anlamıştım ki İnönü, politikaya da "**problem**" gördüğü için girmişti. Acaba çözebilir miyim? Şüphesiz, çözdüğü çözemediği sorunlar oldu. Politikanın dili farklıydı. Fizik veya matematik problemine hiç mi hiç benzemezdi. Hele Türkiye gibi, fizik ve matematiksel düşünmeye alışık olmayan bir siyasal yapıda, temel problemlere ve çözümlerine yabancı olduğunu, kaldığını gördüğü noktada da, ayrıldı! Politika dünyasında, öyle pek kimsenin içine girmeye cesaret edemeyeceği bir kendine özgü bir politikacı giysisi bırakarak. Sadece kendi adıyla anılan.

Arkasından söylendik İnönü'nün: Başaramadı, beceremedi, yabancı kaldı! Cesus davranamadı, falan. Oysa o politikayı olumlu yönde değiştirmeye, etkilemeye ve yeni bir dil yaratmaya çalışmıştı.

Şimdi herkesin arkasından özlemle andığı bir dil...

Erdal İnönü, yenilikçi, reformcu kişiliğe sahipti. Koltuğa çakılıp kalan bir insan olmadığının sayısız örneğini verdi, şüphesiz politikacı hayatından bunu biliyoruz ama onun bu özelliği ta üniversite döneminden geliyor. Şöyle diyordu bir konuşmasında:

"Reform yapmak iyi bir şeydir. İnanarak yapın ama sonunda bulunacağınız yerden ayrılacağınızı önemli olasılık olarak düşünün. Aynı şey ODTÜ'de oldu. Orada da reform yapacağım diye uğraşırken - öğrencilerin de gayretiyle- kendimi zor bir durumda buldum. Ama zorluk, rektörlüğü bırakmak şeklinde hâlloldu. Orada araştırmaya devam ettim. Tabii şu faydası oldu, onu da söylemek istiyorum: Yönetici olduğunuz zaman, hele biraz başarılı iseniz, o durumdan ayrılmanız çok zordur. Ayrılmak için çare, bir şekilde istenmeyen kişi hâline gelmektir... tabii çok aşırıya gitmeden sağlayabilerseniz, o zaman yöneticilikten ayrılıp tekrar araştırma ve öğretim yaşamına dönebilirsiniz. Bu da aklınızda olsun."

İnönü Türkiye'ye hep umutlu baktı. Cumhuriyet Bilim ve Teknoloji'de tam metnini yayımlayacağımız bir konuşmasında şöyle diyordu:

"Tarihte okuyoruz, 800 yıl önce, 1200'lerde, 1100'lerde bilim o zaman İslâm âlemi denilen bölgede en iyi şekline varmış ve Batı Avrupa'dakiler onu öğrenmek için İslâm Bilginlerinin yazdıkları kitapları tercüme ediyorlardı. Yani o zaman Doğu'da bilim daha ileride. Sonra değişmiş durum. Kendi kendime diyordum ki, bu durum gene değişir. Belki ileride devletlerin kendi yaşamları içinde öyle olaylar çıkabilir ki, Türkiye bilimde öncü duruma gelebilir. Onun için yapılacak şey bu umutla çalışmaktır. Son yıllarda -işte karşımda örneklerini de görüyordum- dünya çapında araştırmaları Türkiye'de yapan insanlar var. Fizikte var, başka alanlarda var. Ve inanıyorum ki bu gittikçe artan bir tempoyla devam edecek. Yönetim biraz daha desteklese daha hızlı gider."

Erdal İnönü, bilim tarihi üzerine çalışmalar yapıyordu. Özellikle Cumhuriyet Dönemi bilim tarihiyle uğraşıyor, ilk dönem bilim insanlarımızın katkılarını ortaya çıkartmaya ve bilimsel gelişmeyi ve bu gelişmenin mantığını anlamaya çalışıyordu.

En azından belirli bir tarih kesiti içinde, bilim gibi özel bir olayın bütününü bilmek zorundasınız. İnönü, bilimin, toplum, kalkınma, milli gelir gibi karmaşık ilişkiler bütünlüğü içindeki özel yerini de araştırmalarla ortaya koydu ve bunların bir kısmı Cumhuriyet Bilim Teknik'de yayımlandı...

Erdal İnönü, buluş yapmak için zeki olmanın yetmediğini anlatırdı. Üniversitede çok zeki arkadaşlarının sonradan sıradan işler yaptığını belirtir ama üniversitede sıradan öğrenci arkadaşlarının da büyük buluşlara imza attığının örneklerini verirdi:

"Tabîî yetenek iyi bir şey ve gerekli bir ölçüde olmalı. Zekâ bir ölçüde gerekli. Ama buluş yapmak için başka şey gerekli. Buluş yapmak için sizin gerçekten bir şey bulmak istemeniz, o işle sürekli, inatla uğraşmanız, başka bir işle uğraşmadan onu sonuca götürmeniz gerekli"..

Erdal İnönü ile çok yerde karşılaştık ve sohbet ettik. İnsan ilişkilerine, hayata karşı mizah dolu bir dili vardı, aynı zamanda kendisine karşı da!

Dataların uçtuğu zıvalıklar dünyasında bir Bilge Kişi'yi yitirdik.

İnönü'nün ayrılışı ile birlikte, Türkiye eksilmiştir!

Onu büyük bir sevgi ve saygıyla anıyorum.

İNÖNÜ'YÜ DEĞERLENDİREMEDİK

Şükran Soner (Cumhuriyet, 1 Kasım 2007)

12 Eylül'ün ardından, sivil yaşama umutla geçiş sürecinde, 12 Eylül Anayasası'nın sendikal haklar, sosyal haklar boyutlarının masaya yatırıldığı bir toplantıdaydık. Hayretle, bir o kadar da saygı duyarak, parti lideri kimliği ile **Erdal İnönü**'nün, toplantının başından sonuna titizlikle not alışını izledim. Yetmedi, toplantı bitiminde kürsüye yaklaştı, konuşmacı tüm arkadaşlara çok yararlandığını söyleyerek teşekkür etti.

Aradan çok fazla bir zaman geçmeden, bu kez kendisinin davet ettiği yemekli bir sohbet toplantısındaydık. Sendikalara, sendikal haklara ilişkin saatler süren soru yağmuru ile bizlerden aldığı bilgileri notlarına ekledi. Sonunda çok zaman aldığını söyleyerek özür dilerken, sosyal demokrat bir partinin lideri olarak, çok ilgili ve sorumlu olmaları gereken bir alanda bilgi toplamaya çalıştığının altını çizdi. Kendisini "deneyimsiz" olarak tanımlamaktan da hiç gocunmadı.

Adada karşılaştığımız ve ayaküstü sohbet ettiğimiz bir gün, o tarihlerde henüz öğrenci olan oğlumun, izlenimini "*Çok değerli bir insan, ne yazık ki bizim toplumumuz için çok fazla. Değerlendirme şansımız hiç yok gibi..*" cümleleri ile

özetlediğini anımsıyorum. Gerçekten de öyle oldu. **İsmet İnönü**'nün oğlu olarak siyasetin göbeğinde, aslında çok da deneyimli olduğunu sonradan anılarına, gözlemlerine ilişkin kitaplarından daha da iyi öğrendik. Artısı çok üst düzeyde bir bilim insanı, matematik ve sosyal zekâsı, espri yeteneği en yukarılarda, ama gösterişten çok uzak bir kimlik. Gerçek bir demokrat. Her adımında, her ilişkisinde incelik, saygınlık.. Ödünsüz ülke sevgisi ve sorumluluk bilinci...

Yine de her konuda işin içinde olanları dinleyen, sonuca vardıktan sonra ise görüş ve kararlarını çok yumuşak, o ölçüde kararlı, karşı tarafa saygılı bir dille açıklayan bir siyasetçi. Hiç sorumlu olmadığı gelişmelerin sorumluluğunu üstüne alarak çekilmeyi bilen tek siyasetçi...

Görev yaparken de ayrıldıktan sonra da hep onun liderliği, kimliğinde siyasetimizde çağdaşlaşma şansını nasıl kaçırdığımıza hayıflanmışımdır. Diktatör gibi davranmayan belki de önemli tek lider prototipi, Türkiye'de siyasetin demokratikleşmede aşama kaydetmesinde rol oynayabilirdi. Siyasi partilerimizde hiç işlemez parti içi demokrasinin kök salmasında işe yarayabilirdi. İnönü'nün siyasetten çekilmesinden sonra sanki işler daha da bir sarpa sardı. Çok daha düzeysiz, diktatör eğilimler siyasetimizde, liderler hegemonyasında belirleyici oldu.

Üst düzey eğitim, aileden gelen siyasal birikim, kültürüne karşın her konuda başkalarının düşüncelerinden, bilgisinden yararlanmaya çalışan, bundan da hiç gocunmadan mütevazılık örneği veren bir Erdal İnönü kimliğine bakın. Bir de bugünün siyasal liderlerinin davranış kalıplarını; hele de iktidardaki, AKP liderleri, **Gül-Erdoğan**, bakanlarının icraatlarını; Dışişleri'nin işleyişinin olmazlarını bir yana atarak, kayıtlara geçirilmemiş ikili görüşmelerde, özel danışmanlarla en yamsal konularda yapılan anlaşmaları... Türkiye'nin en kritik, en yaşamsal, kırmızı çizgilerinin kapsama alanında bile tek başına verilen diktatoryal kararlar...

Cumhurbaşkanının kim olacağına tek başına karar verme, istenen cumhurbaşkanını seçtirememe üzerine, Meclis ve dışındaki demokratik muhalefet güç odaklarını yok sayarak tek başına anayasa değişikliği kararı ile referanduma gidış, yaz ortasında oldubitti seçimleri, inatla hukuksuz referandum oylatması, uzlaşmasız Meclis'ten cumhurbaşkanı seçme, şimdilerde tezkere, çok kritik PKK terör gelişmeleri karşısında yine muhalefeti yok sayarak tek başına icraat eğilimi içinde olma.. ABD, AB, Kuzey Irak siyasileri ile kapalı kapılar arkasında yürütülen teslimiyetçi politikalar...

Ekonomik, siyasal, toplumsal, yasal, anayasal her konuda, "**En iyisini ben bilirim, ben karar veririm..**" tafraları. Milletın vekillerinin isimlerinin belirlenmesinden, parmak kaldırmak zorunda oldukları tüm Meclis kararlarına, insan yeri-

ne bile konulmamaları. Bütün devlet kurumları, hatta yargı kararları üzerine söz söyleme, ben bilirim diyebilme ukalalıkları...

Medyayı yönetmeye kalkışma, en küçük bir eleştiride susturmaya yönelik en sert tavırlar. Karizmatik oldukları söylenen lider prototipimizin, çağdaş, demokratik siyasi parti lideri kimliği ile uzaktan yakından ilişkisi yok. Sadece iktidar partisinde değil, hepsinde, partilerine zarar verdiklerinde bile kendilerini sorgulamayı akıllarının ucundan geçirmeden, tasfiyecilik, daha ağır diktatörlük yöntemleri ile koltuklarını koruma savaşları...

Dikkatinizi çekti mi bilemiyorum, Cumhuriyet değerlerine, Atatürk devrimleri, demokrasi, insan hakları, ülke çıkarlarının olmazlarına bağlılık algılaması, kavramlarından hiç söz bile etmedim. Çünkü kıyaslamaya kalkışmak, Erdal İnönü kimliğine saygısızlık olur.

Erdal İnönü kimliği siyasal partilerimizde demokratik, çağdaş açılım için gerçekten bir şanstı. Ne yazık ki değerlendiremedik. Şimdi ölüm haberi üzerinden özellikle siyasal arenada döktürülen timsah gözyaşları, daha bir yapay, yüzeysel kalıyor. Işıklar içinde yatsın demekten öte söylenebilecek söz kalmıyor...

İNÖNÜ'DEN BİRLİK MESAJI

İbrahim Yıldız (Cumhuriyet, 2 Kasım 2007)

Aktif politikadan çekildikten sonra güncel gelişmelere ilgisini yitirmeyen **Erdal İnönü**, hastalığının son anına kadar bilimsel çalışmalara yönelik ilgisini de sürdürdü.

Houston'da hastalığın verdiği yorgunluğa aldırış etmeden sürekli okuyordu. Geçen hafta çarşamba günü öğle saatlerinde hastanedeki odasındaydık. Küçük bir odaydı. Sevinç İnönü ile Şule Bucak yanındaydı. Elinde yine kitapları vardı. Sanki bir tatil köyündeymişçesine huzurluydu. Hiçbir tedirginlik, kaygı taşımadan bizi karşıladı. "Sürpriz yaptınız" dedi. Beklemiyordu böyle bir ziyareti. Gerçi, hem Türk konsoloslğu çalışanları hem de tedavi gördüğü hastanede çalışan Türk doktorlar İnönü'yü yalnız bırakmıyor, sık sık ziyaret ediyorlardı..

Tüm bu ziyaretlerden hoşnuttu şüphesiz. O gün öğleden sonra hastaneden çıkacaktı. Kendisine bir site içinde iki odalı bir giriş dairesi tutulmuştu. Akşam yemeğinde buluşmak üzere vedalaştık. Beraber gittiğimiz **Hikmet Çetin, Onur Kumbaracıbaşı, Mustafa Sarıgül** ve **Halit Toraman**'la yemeğe giderken yanımızda şarap götürdük. Sarıgül, İnönülerin çok sevdiği Bebek Pastanesi'nden aldığı badem ezmeleri ile mesajlardan oluşan bir zarfı elinde tutuyordu. Birkaç saat önce görüşmemize karşın heyecanlıydık.

Aramızda şöyle anlaştık: "**Çok fazla yormayacak, yemekten erken kalkacaktık.**"

Kapıyı Sevinç Hanım açtı. "**Ooo.. eliniz dolu gelmişsiniz..**" dedi. Beşimiz Erdal Bey'in karşısındaydık. Çok iyi görmüştük. Yüzüne renk gelmişti. Mutluydu.

Hepimizi tek tek sorgularcasına konuştu. Dinledi. Sevinç İnönü, **"Sürekli mesajlar geliyor"** diyerek elinde bir tomar mektup ve bilgisayar çıktısı ile geldi. Geçmiş olsun dileklerinden oluşan ilginç, güzel, duygulu mesajları birlikte okuduk.

Yemek masasına otururken İnönüler karşılıklı oturdu. Sevinç İnönü, Erdal Bey'e **"patron"** diyordu. **"Bugün patronun günü. Çok mutlu oldu. Bakın yemeklerini yiyor"** diyerek sevincini bizimle paylaştı. Hastalığı nedeniyle çok sıvı alması gerekiyordu. Bu nedenle Şule'nin bitmek bilmez **"patron için şerefe"** direktifiyle kırmızı şarapları içiyorduk. Bir yandan da Erdal Bey'in içtiği portakal suyuna bakıyorduk. Yemeğin sonuna doğru ancak bir bardak içebilmişti.

Sohbetin en önemli konusu Türkiye'deki son gelişmelerdi. İki şey dikkatimi çekti. Terür ve eğitim konusunda çok hassastı. Hatta Güneydoğu Bölgesi için daha önce hayata geçirmek istedikleri projenin ne denli önemli olduğunu yineleyerek **"O zaman bunlar yapılırsa bugün belki bugünlere gelinmezdi"** diyerek son gelişmelerle ilgili üzüntüsünü dile getirdi. Eğitim konusunda da Sarıgül'ün okul yenileme çalışmalarına ve okuma yazma kurslarına ilgi gösterdi.

Erdal İnönü, klasik bir politikacı olmadığını o akşamki yemekte de gösterdi. Detaydan çok işin özünde durdu. **"Birlik ve bütünlük içerisinde olunmalı. Yoksa parçalanmaya gidilir. Bu da kimseye yaramaz"** cümlesiyle herkeşe mesaj veriyordu. Amerika'ya gitmeden önce yine Cumhuriyet'e verdiği söyleşide, solda birlikten yana olduğunun altını çizmişti. Bu konudaki çabaları sevinçle karşılamıştı.

Geç olmuştu. İzin istedik. Yarın yine görüşecektik.

Yorgunluğuna aldırmadan, **"Oturun oturun, gidersiniz..."** diyerek biraz daha yanında kalmamızı istedi.

E. İNÖNÜ VE SİYASET ÜZERİNE ÇAĞRIŞIMLAR

Ali Sirmen (Cumhuriyet - 2 Kasım 2007)

Erdal İnönü'nün çok kişiyle birlikte beni de yasa boğan ölüm haberine çok şaşırmadım. Kan kanserini atlatan, daha doğrusu kaçınılmaz sonucunu öteleyenlerde, bu olaydan biri iki yıl sonra, yüksek ateşle zatürree şeklinde başlayan semptomlar aslında hastalığın nüksetme habercisi. Değerli dostum **Ergun Balcı**'da da öyle olmuştu.

Erdal Bey, ölümü tam bilge bilim adamına yaraşır şekilde karşılamış, *"her başlayan şeyin bir sonu olduğunu, kendisinin rahat olduğunu"* söylemiş yakınlarına.

Erdal İnönü'den, kendisine siyaset yaptığı dönemde bir kez bile oy vermeyi düşünmemiş olanların dahi esirgemedikleri sevgi ve saygıyı, ölümü ertesinde katlayarak göstermeleri, toplum açısından çok sevindirici.

Bu değerli bilim adamının, geç başlayan, kısa süren siyasal yaşamının topluma kendi değerleri ve nitelikleriyle ilgili bir damga vuramamış olmasının tesellisi ise hiç değilse ileride bir gün birilerinin ders almaya çalışacağı eşine az rastlanır örnek bir tavır sergilemiş olmasıdır.

Ama eşine az rastlanır tavırlar, ne kadar örnek oluştururlar?

O niteliklere sahip olmadan, o örneği izlemek mümkün müdür?

Üzerinde düşünüp, içinden çıkamadığım bu sorulara yenilerini de eklemek mümkün.

Toplumsal trendle uyum içinde olmayan örneklerin ne kadar uygulanabilirliği vardır ki?

"Siyaseti kişiler mi belirlerler, yoksa toplumsal koşullar mı" sorusunun yanıtının "her ikisi de" olması da sorunu çözmiyor. Çünkü o zaman da ortaya, *"bunların birbirlerine oranları nedir"* sorusu çıkıyor.

Bundan birkaç yıl önce, karım bir Paris gezisinde Napoleon III döneminde meydana getirilen eserlerin çokluğu karşısında, bu kişinin değerinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini söylediğinde,

- Ama demiştım, içinde bulunduğu toplumun o anda vardığı üretkenlik düzeyini de gözden uzak tutmadan yapmak gerek bunu.

Siyasetçiyi içinde bulunduğu toplumsal koşullardan soyutlamak mümkün değil. Bu gerçeğe bakarak, siyasetin belirleyicisinin toplumun kendi yapısı olduğu-nu söylemek yanlış olmasa gerek.

Peki bu durumda siyasetçi, toplumsal talepleri yaşama geçirmenin ötesinde herhangi bir işleve sahip değil mi?

Öyle ise **Mustafa Kemal**'in inanılmaz başarısını nasıl açıklayabiliriz?

Hiç kuşku yok ki, Mustafa Kemal de, Baba **İnönü** de Osmanlı toplumunun yıllar yıllar süren birikiminin eserleriydiler.

Bir anlamda o toplum kendi içinde Cumhuriyetin tohumlarını barındırıyordu belki de; hatta belki de değil de kuşkusuz (kuşkusuz deyiminin hiç bilimsel olmadığını da unutmayalım).

Çarşamba akşamı eve geldiğimde, **Mine**, Erdal İnönü ile yakından tanışan, birlikte çalışan **Emre Kongar**'ın, "Yorum Farkı" programında, onun Cumhuriyetin bir ürünü olduğunu söylediğini belirttikten sonra, hemen hemen yarım saat önce benim, katıldığım programda sarf ettiğim sözcükleri kullandığını anlattı.

- Biliyorum, gelirken arabada ben de dinledim ve böyle bir ortak hükme varmış olmamız beni de çok sevindirdi, dedim.

Şimdi, yukarıdaki düşüncelerden yola çıkarsak, şu sonuca varabilir miyiz:

- Mademki, Erdal Bey Cumhuriyetin bir ürünüdür. O zaman sandık başında veya ortaya konduğu dönemde fazla etki yapmamış gibi görünen siyasetinin, bilim ve toplumla ilgili düşüncelerinin tohumları toplumun bağrında henüz bilinçli bir biçimde olmasa da durmaktadır.

Düşünmenin bu noktasında tam sevindirici bir iyimserliğe ulaşacakken aklıma **Tayyip Erdoğan** geldi.

O da Cumhuriyetin, Erdal Bey'den sonraki döneminin bile olsa, ürünüydü. Demek ki, onun tavrı, siyaseti ve düşünceleri de bu toplumun bağrında, üstelik de sandığa yansıyan bir biçimde yeşermiştir.

Kuşkusuz, Cumhuriyetin Erdal İnönü ve varsa benzerlerini yetiştirme başarılarıyla iftihar edebileceğini düşünebilirdik; ama onun aynı zamanda Tayyip Bey'i yetiştirmiş olmasını da unutmayarak...

ZOR ZAMANLARIN ZARİF ŞÖVALYESİ...

Oral Çalışlar (Cumhuriyet - 2 Kasım 2007)

Geçen yıl toplanan Ermeni konferansıyla ilgili bir haberle başlamak istiyorum **Erdal İnönü**'yü anmaya: *"Erdal İnönü, Bilgi Üniversitesi'ndeki Ermeni konferansını izledikten sonra ayrılırken ülkücülerin yumurtalı saldırısına uğradı. Bir grup ülkücünün sözlü sataşmasıyla karşılaşan İnönü, polislerin taksiye binme teklifini kabul etmeyerek Taksim'e doğru tek başına yürüyüşe geçti. Bu sırada bir grup ülkücünün sözlü tacizine uğrayan İnönü'ye domates ve yumurta atıldı. Yumurta-lardan birisi İnönü'nün sırtına isabet etti. İnönü, polislerin taksiye binme teklifi-ne 'Burası Türkiye, beni korumayın. Taksiye binmeyeceğim. Tek başıma Taksim'e kadar yürüyeceğim. Yumurta atarsalar atsınlar, bir şey olmaz' dedi. Taksim'e doğru bir süre, 10 kişilik Çevik Kuvvet grubunun çemberinde yürüyen İnönü, daha sonra tek başına yoluna devam etti. İnönü, yürürken aynı grubun sözlü saldırı-larına hedef oldu. Prof. Dr. İnönü, toplantıya girerken de bir grup tarafından yu-halandı. İnönü, 'Fikirleri tartışmaktan hiçbir şey çıkmaz. Korkmamalı' dedi."*

Erdal İnönü özetle bu haberdeki insandı.

Bundan tam 36 yıl önce, 4 Mart 1971 tarihinde Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörü'yken **"Deniz Gezmiş üniversitede saklanıyor"** gerekçesiyle üniversitenin jandarma tarafından basılmasına karşı çıkan, üniversitenin mütevelli heyetinin baskılarına direnen ve üniversitenin basılmasından sonra, gençlerin başına bir şey gelmemesi için sonuna kadar çaba sarf eden de Erdal İnönü'ydü. 68 Kuşağı ondan hep sevgiyle söz eder.

Erdal İnönü, sakın kişiliğiyle hep zor zamanların insanıydı. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra siyasete girmişti. Çünkü o gün ortaya çıkmak ve demokrasiyi savunmak gerekiyordu. Kendisine görev düştüğüne inandığı için siyaset sahnesine çıkmıştı.

Erdal İnönü, zor zamanda siyasete girmiş, görevini tamamladığına inandığı an da aktif siyaseti terk edip bilimsel dünyaya dönmesini bilmişti. Koltuğa yapışanlara inat, birçok insanın şaşkın bakışları arasında koltuğu bırakıp gitmişti.

Bazıları siyasetten kendisine bir şeyler katıp iktidarını sürdürmeye çalışırken İnönü siyasete zekâsını, esprilerini ve sempatikliğini eklemişti. Kendisini omuzlara almak isteyenlere karşı yere yatması ve başından bu insanlar gidene kadar olduğu yerden kalkmaması değişik bir siyasetçi kimliğinin göstergesiydi.

Erdal İnönü'yü birkaç yıl önce Anadoluhisarı'ndaki evinde ziyaret etmiştim. Eşi **Sevinç İnönü**'nün de katıldığı baş başa uzun bir sohbet yapmıştık. Bu buluşma benim için yaşamımın hoş anlarından birisidir.

Solda birliği konuştuk. Kendisinin aktif olarak bu sürece katılıp katılmayacağını sordum. Pek niyetli değildi, birlik için elinden gelen desteği verebileceğini ancak aktif siyasete artık dönmek istemediğini söylüyordu.

Bu sohbetimiz sırasında kendisine "*Sivas Katliamı*" nı da sordum. Çünkü o dönemde hükümette Başbakan Yardımcısı'ydı. Katliamın gelişmesinde yeterince etkin davranmadığı için hep eleştirilmişti.

Önce yanlış bilinen bir noktayı düzeltti: Söylendiği gibi o zaman Başbakan Vekili değildi. İkinci olarak bütün gün telefonla elinden geldiği kadar olaylara müdahil olmaya çalıştı, **Aziz Nesin** dahil kuşatma altında Madımak Oteli'nde bulunanlarla temas kurdu ve destek verdi. Bu konuda kendisine haksızlık yapıldığını düşünüyordu.

Sivas katliamını devletin seyrettiği ve gelişmeleri kendi haline bıraktığı şeklindeki yorumuma ilginç bir cevap vermişti: "*Bir MİT yetkilisine ben de neden geç kalındı sorusunu sordum. Bana, 'bazen bazı kuvvetlerin gazını almak için olayların gelişmesi kendi haline bırakılır' şeklinde bir cevap vermişti.*"

Erdal İnönü, siyasette zarafetin, sükûnetin, aklın, demokrasinin, özgürlüklerin ve uzlaşmanın sembolüydü. Avrupa Birliği, Kürt sorunu, Ermeni sorunu gibi konuların özgür bir ortamda tartışılmasını isterdi. Destek verirdi.

Bilim dünyasında ise alçakgönüllülüğün ve çalışkanlığın sembolüydü.

Zor zamanların, zarif şövalyesiydi...

Onu çok arayacağız. Hep sevgiyle anacağız...

Diş Macunu

Mümtaz Soysal (Cumhuriyet, 2 Kasım 2007)

ERDAL İNÖNÜ'den siyaset kubbesinde kalan en hoş seda, ince şakayla muzip-lik arasında yer alan bir mizah duygusu olacaktır herhalde. Bazılarının Fransızcadaki "*spirituel*" sıfatını çarpıtarak "*espritüel*" dedikleri "*esprili*" tarafı, neredeyse fizikçiliğini ve politikacılığını gölgede bırakacak kadar belirgin bir özelliği idi.

Kim bilir, olaylara, çevresine, insanların davranışlarına, kısacası fani dünyaya, hatta kendine böyle bakabilmek, ölüm de dahil her şeyi korkusuzca göğüsleyebilmenin sırrıdır belki.

Bir gün, galiba Meclis'teki bir parti grubu toplantısında konuşanlardan biri, siyasetin beylik sözlerinden olan "*diş macunu*" örneğini vermişti. Atılan adımdan geriye dönmenin, başlayan bir gidişi durdurmanın olanaksızlığını anlatmak için, "*Tüpten sıkılmış diş macunu geri çekilmez*" gibi bir söz ederek.

Rahmetli, birkaç gün sonra kürsüden konuşurken konuya, çok önemli bir fizik olayını anlatırcasına, "*Düşündüm buldum, sıkılmış macunu tüpe geri sokmak pekâlâ olabiliyor*" diyerek başlamıştı. Nasıl yaptığını söylemedi, ama tam sıkılmamış tüpün boşalmış kısmını tekrar genişleterek macunu içeri emmeyi başarmıştı galiba.

BİLGE KİŞİ ERDAL İNÖNÜ

Alev Coşkun (Cumhuriyet, 2 Kasım 2007)

Erdal İnönü, güncel siyaseti bıraktıktan sonra çok verimli oldu, fikir düzeyinde üreten bir bilge kişi olduğunu kanıtladı. Yapıtları, bilge kişi Erdal İnönü'yü gelecek kuşaklara taşıyacaktır. Erdemli, soylu, alçakgönüllü Erdal İnönü.. güncel politikacıların senden alacakları çok dersler var...

Dr. ALEV COŞKUN

Türk bilim dünyasında önemli isim yapmış, Türk siyasal yaşamında da etkin bir yeri olan Erdal İnönü'yü yitirdik.

Prof. Dr. Erdal İnönü, 1926 yılında Ankara'da doğdu. Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Fizik Bölümü'nü bitirdi. California Teknoloji Enstitüsü'nde kuramsal fizik alanında yüksek lisans öğrenimi yaptı ve doktora derecesi aldı.

Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Fizik Bölümü'nde asistan olarak göreve başladı. Atom enerjisi konusunda yurtdışında çeşitli üniversitelerde çalışmalar yaptı. Daha sonra ODTÜ'de Fen Fakültesi Dekanlığı ve üniversite rektörlüğü görevlerinde bulundu.

Daha sonra Boğaziçi Üniversitesi'nde Temel Bilimler Fakültesi Dekanlığı yaptı.

İnönü, bilimsel yaşamında birçok eser verdi. TÜBİTAK'ın kuruluşunda katkıda bulundu ve TÜBİTAK Temel Araştırmalar Enstitüsü'nün kurucu müdürü olarak görev yaptı.

Erdal İnönü, NATO Fen Komitesi'nde ve UNESCO Yürütme Kurulu'nda görevde bulundu.

Erdal İnönü, 1980'den sonra CHP'nin kapatılmasıyla boşlukta kalan sol tabanın toparlanmasında son derece önemli ve etkin bir işlev görmüştür. Erdal İnönü 1983'te Sosyal Demokrasi Partisi'nin (SODEP) Kurucu Genel Başkanlığı'nı üstlendi. SODEP ile Halkçı Parti'nin birleşmesinden doğan SHP'nin Genel Başkanlığı'na seçildi.

O sancılı günlerde 1987 ve 1991 genel seçimlerinde İzmir'den milletvekili seçildi. 1991 seçimlerinden sonra kurulan koalisyon hükümetlerinde Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak görev yaptı.

Prof. Dr. Erdal İnönü, 1995 yılında Dışişleri Bakanı olarak da görev üstlendi.

Erdal İnönü, Türk siyasal yaşamında bir ilki de gerçekleştirdi; çok güçlü olduğu bir dönemde siyasal yaşamı bıraktı. Siyasal kişiliklerin, zamanı gelince siyasal makamları terk etmelerinin ne büyük bir erdem olduğunu kanıtladı. Bu erdemli davranıştan örnek alması gerekenler ne yazık ki, hâlâ Türk siyasal yaşamımızda, elde ettikleri makamlara adeta mihlanmış gibi duruyorlar.

Erdal İnönü'nün bu hareketi Türk siyasal yaşamımızda daima erdemli bir davranış olarak anılacaktır.

Erdal İnönü, bilindiği gibi Ulusal Bağımsızlık Savaşı'nın Batı Cephesi Komutanı, Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası temel belgesi olan Lozan Barış Antlaşması'nın başdelegesi ve Atatürk Devrimleri'nin yürütücü ve uygulayıcısı **İsmet İnönü**'nün oğludur.

Ancak, Erdal İnönü, hiçbir zaman babası İsmet İnönü'nün isminden yararlanarak bir yerlere gelmiş değildir.

Erdal İnönü, önce bilim dünyasında, sonra siyaset, daha sonra da düşünce alanında kendisini yaratmış bir üstün kişiliktir.

İngilizce ve Fransızca bilen Erdal İnönü, özellikle fizik alanında dünya ölçeğinde bir bilim insanı olarak bütün dünyada kabul edilmektedir.

Erdal İnönü, önceleri bilim dünyası dışında fazla tanınmıyordu. Alçakgönüllü ve saygın bir aile yaşamı nedeniyle boyalı basının itibar edeceği medyatik bir kişi değildi. Ancak Erdal İnönü 1983 yılında SODEP Genel Başkanı, iki dönem İzmir Milletvekili, Başbakan Yardımcılığı görevlerinde, alçakgönüllü, içtenlikli, sevecen ve etkin kişiliğiyle çok popüler oldu, geniş kitleler tarafından sevgi ve saygı gördü.

Erdal İnönü'nün bilge kişiliği asıl olarak kanımca politikayı bıraktıktan sonra onun yazarlığıyla ortaya çıkmıştır.

Anılar ve Düşünceler I (1995) ve **Anılar ve Düşünceler II** (1998) onun yazı dünyasına attığı ilk adımlardır. 1998'de **Kurultay Konuşmaları** yayımlandı. Bir-iki yılda sürekli kurultay toplayarak kendisini taciz eden yılanmış politikacılara işte bu **Kurultay Konuşmaları** kitabı en güzel yanıtıdır.

1999'da Fikirler ve Eylemler kitabını, 2001'de Anılar ve Düşünceler III 'ü yayımladı. En son yapıtı 2002'de yayımlanan **Üçyüz Yıllık Gecikme**'dir.

İnönü bu son kitabına **Üçyüz Yıllık Gecikme** adını koyarak, Türk toplumunun sadece matbaa ile değil, "**araştırma ve inançları sorgulama**" konusundaki gecikmesini de bu kitabında belirtmiştir.

Bakın günümüz demokrasisi, Türk toplumu ve geleceğimize ait Erdal İnönü ne diyor:

"Eğer bir ülkedeki seçmen çoğunluğu, o ülkenin bir bütün olarak iyiliğini, gelişmesini isteyen, homojen, tutarlı bir yapıda değilse, orada demokrasinin tam anlamında işlemesine olanak bulunamaz." (S. 180)

Erdal İnönü, Türkiye'nin temel sorunlarını irdelerken, laik eğitimle ve üç yüz yıl gecikmeyle ilgili olarak son derece önemli bir yargıya varmaktadır:

"Laik eğitim için din kurumlarına karşı verilen mücadele Batı'da Kopernik'in, Galileo'nun buluşlarıyla üç yüz yıl önce başladı ve iki yüz yıl içinde kesin sonuca ulaştı. Bizde hâlâ devam ediyor. Siyasal yaşamımızda gördüğümüz duygusal yaklaşımlar.. toplumun çıkarını gözeten uzlaşmaların bir türlü gerçekleştirilememesi, kısaca demokrasi kültürümüzün eksiklikleri temelinde bu üç yüz yıllık gecikmeden doğuyor." (S. 208-209)

İnönü'nün hemen bütün yapıtları Büke Yayınları tarafından kitaplaştırıldı.

Erdal İnönü, güncel siyaseti bıraktıktan sonra çok verimli oldu, fikir düzeyinde üreten bir bilge kişi olduğunu kanıtladı. Yapıtları, bilge kişi Erdal İnönü'yü gelecek kuşaklara taşıyacaktır.

Erdemli, soylu, alçakgönüllü Erdal İnönü.. güncel politikacıların senden alacakları çok dersler var...

Sonsuza yolculuğunda, sana içtenlikle sevgi ve saygılar...

DEVLET ÇİÇEĞİ...

Hikmet Çetinkaya (Cumhuriyet, 3 Kasım 2007)

DÜSSELDORF - Bazı sözcükler anlamını yitiriyor bazen. İnsan ne söyleyeceğini bilemiyor...

Soğuk bir **Düsseldorf** sabahında ırmak kıyısında yürürken sessizliğin sesini duyar gibi oluyorum...

Acı haberi alıyorum **İstanbul**'dan:

"**Erdal İnönü**' yü yitirdik !"

Düsseldorf'a gelmeden bir gün önce, Genel Yayın Yönetmenimiz **İbrahim Yıldız** ABD'den dönmüştü.

İbrahim Yıldız'la sohbet ederken sormuştum:

"Sağlık durumu nasıl?"

Yıldız, "*Birlikte yemek yedik*" deyip eklemişti:

"*Espriler yaptı, Türkiye'yi konuştuk. İlhan Ağabey'in (Selçuk) mektubunu okurken çok duygulandı...*"

Erdal İnönü için bugün **Ankara**'da bir tören düzenlenecek, yarın da **İstanbul**'da toprağa verilecek...

Dedim ya, **Düsseldorf**'ta hava soğuk. Irmak kıyısında kafelerden birisine sığındım...

Bir anda o fotoğraf geldi aklıma...

Hikmet Çetin, Onur Kumbaracıbaşı, İbrahim Yıldız, Şule Bucak, Mustafa Sarıgül, Halit Toraman, Sevinç Hanım ve **Erdal İnönü**...

Birden 1986 yılına döndüm... Ara seçimlerde **İzmir** ikinci bölgeden milletvekili adayı oluşunu anımsadım...

Güleç yüzlü bir insandı Erdal Bey... Fizik profesörüydü. Siyaseti pek sevememişti. En büyük tutkusu sinema, opera ve tiyatroydu...

1989 yılında Çin'e giderken, bir gece Paris'te kalmıştık. Erdal Bey o gece Paris'te operaya gitmişti sanırım.

Yıllar ne de çabuk geçiyor!..

Kafede **kahvemi yudumlarken dışarıda bir sonbahar** esintisi var...

Gri bir gökyüzü, **yaprakları savrulmuş** ağaçlar...

Ölümle yaşam arasında çizgi...

Yorgo Seferis'in bir şiirini mırıldanmaya başlıyorum:

*"Işıktaki üç kırmızı güvercin
alın yazımızı çiziyorlar ışıktaki
renkleriyle davranışlarıyla
sevdiğimiz kişilerin."*

Kendi kendime soruyorum:

"Erdal İnönü'yü nasıl betimleyebilirim?.."

İnce bir mizah duygusu, bilim insanı kimliği, yalınlık...

Cemal Süreya'nın İnönü'yü betimlemesi ilginçtir:

"Erdal İnönü yalınlığın, iyi niyetin, çakarsız çabanın sadece kabuğu ya da süsü değil, tanıtım ilanıdır da..."

İnönü'yü ABD'ye gitmeden üç gün önce İstanbul'da yattığı hastanede ziyaret etmiştik **Şükran Soner** ve **İbrahim Yıldız**'la birlikte...

Yatağında yemeğini yiyordu...

Duygu ve **Uğur Büke** yanı başındaydılar İnönü'nün...

Bir ara Sevinç İnönü'yle göz göze geldim. Olup bitenlerin farkındaydı. Erdal Bey'in ateşi yükselmişti. Üç gün sonra ABD'ye gideceklerdi.

Erdal İnönü'yü **yakından tanıyan gazetecilerden** birisiyim. Pek çok anım var İnönü'yle ilgili. 1984 yılında Adana , Mersin, Hatay gezisinde tanıdım Erdal Bey'i...

Türkiye'nin kalıpları dışında kalan bir siyasetçiydi. Babası **İsmet İnönü**'nün adı altında hiç ezilmedi.

Türkiye'nin **birlik ve bütünlük** içinde olmasını savundu.

Ölümünden dört gün önce **İbrahim Yıldız**'a şöyle demişti:

"Birlik ve bütünlük içinde olunmalı. Yoksa parçalanmaya doğru gidilir..."

SHP "Güneydoğu Raporu" nu 1980'li yılların sonlarında hazırlamıştı...

Güneydoğu'da yaşamı **geliştiren projelerin gerçekleşmesi** için çok çaba harcadı...

Çok sohbet ettim, yurtiçi ve yurtdışı gezilerine çıktım Erdal Bey'le...

Üst düzeyde **bir bilim insanı, akıllı ve bilgili bir siyasetçiydi**. Gösterişten uzak, sevecen bir insan. Saygın ve dürüst. Ayak oyunlarına alışık **olmayan, sorumluluk bilinci taşıyan bir lider**.

Bugün Türkiye 'yi yönetenlere bakın, bir de. Sevinç ve Erdal İnönü'ye...

Erdal İnönü siyasetten çekilmeseydi Türkiye bugünleri görür müydü?

O denli eleştirildi ki İnönü, çekip gitti siyasetten. Bugün İnönü'ye övgüler yağdıranlar yedi yıl önce ona "**vakıf parasını yedi**" diye saldırmadılar mı?

Solun toparlanmasından korkanlar, Erdal İnönü'ye saldırıp AKP'nin önünü açtılar...

Erdal İnönü, demokrasiye, Aydınlanma devrimine **sımsıkı bağlı bir bilim insanı** ve siyasetçiydi...

Küçük bir **anımı anlatmadan** geçemeyeceğim...

1989 Nisan sonu Pekin Devlet Konukevi'nde kalıyoruz; **Erdal İnönü, Erol Çevikçe, Yiğit Gülöksüz** ve bir grup gazeteci...

Sabah bahçede dolaşıyoruz...

Erdal Bey bir çiçek gördü ve Çinli çevirmene sordu:

"*Ne çiçeği bu, ilk kez görüyorum...*"

Çevirmen:

"**Devlet çiçeği...**"

İnönü gülümseyerek karşılık verdi:

"*Anladım, duruşundan belli. Demek ki resmi çiçek!..*"

BELLEĞİMDE KALAN İNÖNÜ

Nilgün Cerrahoğlu (Cumhuriyet, 3 Kasım 2007)

"İlk bakışta yaşlanmış görünüyor. Yüzünün hatları daha da incelmış sanki. Biraz daha fragil, her şeye biraz daha uzaktan ve tepeden bakan bir havası var. Fakat bilim adamlığından gelen 'dalgın bilgelere' mahsus o aldatıcı sükûnetin altında müthiş canlılığıyla insanı çarpıyor. Hayatta hiç 'dalmayan', hiç 'atlamayan' ve gerçekte etrafında olup biten her şeyi an an kaydeden insanlara mahsus tuhaf gizemi ile dikkat çekiyor. İnönü'yü tanımak, onu ne kadar az tanıdığınızı anlamanıza yardımcı oluyor sadece..."

Bu satırları, Erdal İnönü ile "Anılar ve Düşünceler" kitabının ilk cildi için yaptığım söyleşinin girişine yazmışım.

Çok şeye hâlâ hayret eden; yaşama, sonu gelmeyen bir "öğrenme ve keşif" şeklinde bakan birinin naifliği içinde aktardığı 416 sayfalık anılarını, notlardan değil "hafızasında kalanlarla yazdığını" anlatmış...

"Yazarlığında da fizikçiliğini kullanıyor Erdal İnönü!" demişim "Anılar ve Düşünceleri" tanıtırken: "Birbirine çok uzak 'zaman' ve 'mekân' ları sık sık çakıştı-
rıp üst üste getiriyor... Yazarken olduğu gibi konuşurken de, her şeyi fizikçi te-

razisi ile ölçüyor. Olaylar ve meselelerin sınırını önceden çiziyor. Muhatabının iradesine asla kendini bırakmıyor. Sizi yönlendirmeye kalkmıyor. Ama yönlendirilmeye de müsaade etmiyor.."

Erdal İnönü ile bu ilk söyleşimizi, Bebek sırtlarında muhteşem Boğaz manzaralı evinde yapmıştık...

Sosyal demokrasinin 'aydınlık yüzü'...

Onu daha önce, 80'li yıllarda Milano'da katıldığı bir "*Enternasyonal Sosyalist*" toplantısında tanımıştım...

Toplantıda kendisiyle ilk kez karşı karşıya gelen bir İtalyan delege - **Mario Zagari** -, Erdal İnönü için şu tanımlı yapmıştı:

"Türk sosyal demokrasisinin aydınlık yüzü!"

Bu kısa tanım, İnönü'yü belki de en iyi özetleyen ifadelerden biriydi. Erdal Bey bulunduğu ve girdiği her ortamda insana çünkü hemen, anında, "*aydınlık*" ve "*ferahlık*" duygusu veren biriydi.

Her şart ve durumda muhataplarına sezdiği zekâsı, bilgisi, görgüsü, duruşu, birikimi, inceliği ve durmuş oturmuşluğuyla kendisiyle hiç karşılaşmamış, hiç tanışmamış insanlara bile "*aydınlık*" ilham ederdi...

Şimdi geri dönüp düşündüğümde Erdal Bey'le karşılaştığım mekânların dahi hep "*aydınlık*" olduğunu fark ediyorum; festivaller, sergiler, konserler, operalar...

Yıllar içinde onunla sonra, başka hiçbir siyaset adamıyla karşı karşıya gelmediğim kültür mekânlarında yollarımız çakıştı. Ayaküstü hep rastlaştık, sıcak ve sevecen bir biçimde selamlaştık ve sohbet ettik...

İnönü ile ikinci ve son söyleşimizi 1998 yılında kaleme aldığı "*Anılar ve Düşünceler*" kitabının devamı için yaptık.

Aklımda kalan Erdal Bey'i bire bir yansıttığını düşündüğüm için o röportajın giriş bölümünü olduğu gibi aktarıyorum:

Ve 'kaybettiğimiz öz'...

"'Psikoloji hocanız **Kevser Hanım** çok güzelmış. Neresi güzeldi? Yüzü mü, bacakları mı? Anılarınızı okurken bunları öğrenemiyoruz...'

Kocaman bir kahkaha atıyor İnönü. Kâh mahcup, kâh muzip: 'Yüzü güzeldi tabii' demekle yetiniyor...

Erdal İnönü ile konuşmak hem zor, hem keyifli.

Zor, çünkü mahremiyetine, mahrem olana girmenize izin vermiyor. İç dünyasını açmıyor. Cevap almak için çok uğraşıyorsunuz. Ama bir o kadar da keyifli İnönü ile konuşmak. Çünkü kendisine, yaptığı işe ve hayata özen göstermiş bir insanla karşı karşıya olduğunuzu hep hissediyorsunuz. Hoşgörüsüz ya da kibir-

li bir tepkiyle asla karşılaşmıyorsunuz. Siyasi sınıfımızın iktidar düşkünü, yoz temsilcilerinden o kadar farklı ki; bugünün gözüyle baktığınızda sanki başka bir ülke, başka bir dünyadan geldiğini düşünüyorsunuz. Bu niteliklerini gerçekte, 'Cumhuriyet'in özü ve kökeninde olan bir hayat anlayışı ve dünya görüşünden almış olduğunu nerdeyse unutuyorsunuz..."

Erdal Bey, ruhunu gerçekten de tümüyle *"Cumhuriyetin özü ve kökeninde bulunan bir yaşam tarzı ve anlayışının"* ürünüydü.

Röportajı yaptığımız '98 Haziran'ında bana artık nerdeyse unuttuğumuz bir başka ülkede kalmış gibi görünen o *"İnönü duruşu"*; 2007 Türkiye'sinden bakıldığında tümüyle başka bir gezegen...

Bir Erdal Bey'i düşünün; bir de -iktidar ve muhalefetiyle- günümüz siyaset esnafını!

Yarın, türünün son örneği olan bir "Cumhuriyet beyefendisini" uğurluyoruz.

Bıraktığı boşluk bu yüzden çok büyük...

ERDAL BEY İÇİN...

Oktay Akbal (Cumhuriyet, 4 Kasım 2007)

Erdal İnönü'nün ölümünden sonra pek çok başsağlığı bildirileri yayımlandı, yayımlanıyor... Hepsinde ondan övgüyle söz ediliyor, kişiliği, duyarlılığı, beyefendiliği, dünyaya, insana, ülke gerçeklerine bakışı anlatılıyor. Son elli yılın bilimde, politikada adı en çok saygıyla anılan, ölümünden sonra da anılacak bir insandı yitirdiğimiz...

Ben, bu tür bildirilerden biri üstünde durmak istiyorum. Prof. Dr. **Bülent Berkarda** bakın onun için ne diyor:

"Türk solunun çevresinde birleşmeyi umut ettiği, tek güvenilir lider... Değerli bilim adamı, ciddi, güvenilir, alçakgönüllü, beyefendi, devlet adamı..."

Erdal İnönü buydu işte!.. Güven veren bir kişi!.. Türkiye'de solu, daha açığı Atatürk devrim ve ilkelerini sonuna dek koruyan, koruyacak olan; bilimden, aydınlıktan yana olanları bir araya getirebilecek, 'tek' kişi...

İsmet Paşa'nın oğlu olduğunu bile zaman zaman unutturmuştu bize!.. O, Erdal İnönü idi. Bir fizik bilimcisi, bir gerçek aydın, bir ışık verici, yurttan barışı tüm zorluklarına karşın kurmak, yerleştirmek isteyen, bu yolda çaba harcayan bir politika önderi...

TBMM'ye Kürt soyundan milletvekillerini getiren, onlara yurt işlerinde öncelik veren, ayrılık koşullarını ortadan kaldırmak, bir bütünlük kurmak isteyen, gelmiş geçmiş tek politika lideriydi o!.. Ne yazık ki gerçekleştirmeye çalıştığı amacı, hedefi bilemediler, anlayamadılar, sonunda geldik yeni çıkmazlara!..

1982'de anayasa oylamasına karşı çıktığım için kısa bir süre hapisteydim. Güzel geçmiş olsun yazıları alıyordum. Bunlardan birini saklamışım, Erdal Bey'inki-ni... Bakın ne yazmış o 31 Ağustos 1983 tarihli telgrafında:

"Sizin gibi seçkin ve saygın bir yazarın, düşüncelerini en saygılı bir şekilde ifade ederken; böyle cezalandırılması, inanılmaz bir şey... Yalnız düşüncelerden korkmak galiba kurtulunması daha zor bir hastalık, bakalım daha ne kadar çekeceğiz?"

Düşünce özgürlüğünü benimsemeyen bir toplum, uygarlıktan alabildiğine uzaktır. Bu gerçeği en çok bilen, duyan, yönetim görevlerinde olduğu kadar, yaşamı süresinde de yaşatan başka bir politikacı tanıyor musunuz?..

Başta ailesi olmak üzere tüm sevenlerine, başsağlığı dileyerek...

Erdal İnönü Efsaneleştirdi... İlhan Selçuk (Cumhuriyet - 4 Kasım 2007)

İbrahim Yıldız çarpılmıştı...

Neden?..

Çünkü Amerika'ya gitmiş, Hudson'da İnönüler'le yemek yemiş, Erdal Bey 'le konuşmuş, olumlu ve iyimser gözlemlerle dönmüş, bana da anlatmıştı...

Aradan birkaç gün geçmişti...

Bu kez telefonda bana Erdal İnönü'nün ölüm haberini duyururken İbrahim şaşkınlığını dile getirmekten kendini alamıyordu...

Ya ben?..

Çarpılmış mıydım?..

Hem de nasıl...

Sevdiği birini yitirmek insanı hüzne boğar; her sevdiğimizizin ölümü biraz da bizim ölümümüzdür...

**

Telefonu kapattıktan sonra düşündüm...

Değişen bir şey vardı dünyada...

Erdal Bey artık yoktu...

Vaktiyle çok büyük bir adam için söyleneni, İnönü için yineleyebiliriz:

"Dünya artık daha az enteresandır..."

**

Erdal İnönü çok boyutlu bir insandı..

Bilim adamı..

Mizahçı..

Siyasetçi..

Yazar..

Artık onun gibi biri bir daha yetişmez...

Siyasete 12 Eylül'den sonra en zor dönemde girmişti...

Sol yıkılıyordu, bölünüyordu, parçalanıyordu, entrikanın ve küçük adamlığın revaç gördüğü bir piyasanın karmaşık ortamında, politikada deneyimsiz Erdal Bey'in gösterdiği "harikulade" başarıya akıl sır erdirmek güçtür...

Ama, tüm başarısına karşın İnönü siyasetten ayrıldı...

Ayrılışı da çoğu kişiye derstir...

**

İsmet Paşa bizim 'Kurtuluş-Kuruluş' tarihimizin efsanesidir; İsmet Paşa dediniz mi akan sular durur...

Ne var ki Erdal İnönü de efsaneleşti...

Hele siyasetin siyaset olmaktan çıktığı, ülkenin satış tezgâhına dönüştüğü şu günlerde...

Türkiye'nin 'olmak ya da olmamak' diye vurgulanabilecek bir varoluş kavgasına sürüklendiği şu günlerde...

Erdal İnönü'yü yitirmenin acısı katlanarak büyüyor...

**

Erdal İnönü öyle bir insandı ki gözeneklerine dek işlemiş mizah duygusunu kendi ölüm haberini alsa bile yitirmeyecek güce sahipti...

Sözelimi ölüm haberini yazan gazetelerin başlıklarına bakarak diyebilirdi ki:

- Neyse bizim medya ilk kez doğru bir haber verdi...

Oysa ölümsüzlüğü çoktan hak etmiş Erdal Bey'in ölüm haberlerinde de doğruyu yansıtmayan bir yan var...

ERDAL İNÖNÜ VE BAZILARI

Hikmet Bila (Cumhuriyet, 4 Kasım 2007)

Erdal İnönü'yü bugün son yolculuğuna uğurluyoruz.

Vefat ettiği günden beri hakkında söylenenler, yazılanlar bir gerçeği gösteriyor. Ya da Türkiye'de geçerli olan bir kuralı: Bazı insanların değeri öldükten sonra anlaşılıyor.

Hangi kesimden, hangi sınıftan, hangi siyasal görüşten olursa olsun, Erdal İnönü hakkında konuşanların adeta sözleşmişçesine buluştukları tanımlar var:

Bilgiliydi.

Akla ve bilime inanıyordu.

Alçakgönüllüydü.

Hoşgörülüydü.

Uzlaşmacıydı.

Güleryüzlüydü.

İnsan sevgisiyle doluydu.

Kavgacı değil, barışçıydı.

Bölücü değil, birleştiriciydi.

Erdal İnönü dünyaya İsmet Paşa'nın oğlu olarak geldi, ama dünyadan Erdal İnönü olarak gitti. Babasından, ailesinden aldığı değerlerin üzerine yeni erdemler ekleyerek...

Bu yüzden, Erdal İnönü için hep *'farklı bir politikacı'*ydı diyorlar.

Peki, İnönü'yü farklı kılan neydi? İsterseniz bu soruyu, diğer bazılarını İnönü'den farklı kılan özelliklerle cevaplayalım.

Ve iki örnek verelim.

Örnek 1: Meclis Bütçe Plan Komisyonu'nda Diyanet bütçesi görüşülüyor. Alevilere de ödenek ayrılması talep edildiğinde AKP Kırıkkale Milletvekili **Mustafa Özbayrak** söz alıyor. Diyor ki: "*Alevilere ödenek verilirse Mecuziler, Vahabiler, Satanistler de ister.*"

İşte böyle...

Bu bir milletvekili ve Meclis'te bu lafları söyleyebiliyor. Ve siz hayretten donakalıyorsunuz. Alevi olsun olmasın, akli başında milyonlarca yurttaş da donakalıyor. "*Bu nasıl yaklaşım, bu nasıl söz*" diye sormaktan kendini alamıyor. Edilecek laf bu mu?

Örnek 2: TBMM İnsan Hakları Komisyonu'na, kaçırılan askerlerin yakınlarının yaptığı bir başvuru var. Askerlerden **Mehmet Şenkul**'un babası **Ali Şenkul**, "Devreye girin" diyor, yardım istiyor. Canı yanan bir baba. Terör örgütünün beklediği gibi yapmıyor. Örgütün siyasal uzantılarına ya da örgütün Avrupa'dan yayın yapan televizyon kanallarına başvurmuyor. Kendi '*Büyük Millet Meclisi*'ne gidiyor.

AKP ve MHP'li komisyon üyelerinin oylarıyla başvurunun gündeme alınması reddediliyor. CHP'li üyeler konunun konuşulmamasının bir skandal olacağını söyleyince tekrar görüşülüyor ve başvuru '*Görev alanımıza girmiyor*' diye Dilekçe Komisyonu'na havale ediliyor.

Gazeteciler soruyor: "*Bu askerlerin insan hakları yok mu?*"

Komisyon Başkanı **Zafer Üskül** 'ün cevabı: "*Askerlerin kaçırılmasının bir insan hakları ihlali olduğu kesin. Ama bu konuyu komisyon olarak araştırma yetkimiz yok. Komisyon bize teröristlerin elinde bulundurulmuş askerlerin oradan kurtarılması görevi vermediği gibi, bunu yapacak araçlarımız da yok. Oluşturulacak bir alt komisyonun dağa çıkıp inlerde esir alınmış veya kaçırılmış askerleri arayamayacağını takdir edersiniz.*"

Bu da böyle...

Bu nasıl yaklaşım, bu nasıl söz? Bu nasıl üslup? Edilecek laf bu mu?

Erdal İnönü'nün farkını konuşuyorduk ya... Buyurun, karşılaştırın.

ERDAL İNÖNÜ İLE ANILAR

Ali Sirmen (Cumhuriyet, 4 Kasım 2007)

Sevgili,

Erdal İnönü, dünya çapında bilim adamlığının, müstesna kişiliğinin yanı sıra, olaylara hep mizahi açıdan bakan bir insandı.

Onun mizahı bir kitabın bile konusu oldu.

Erdal Bey ile ilgili olan anılarımı O'nu toprağa vermekte olduğumuz gün seninle paylaşmak istedim.

12 Eylül döneminde Halkçı Parti ile SODEP'in birleşme sürecinde, biz Barış Derneği'nden tutuklu olarak, Sağmalcılar Ceza ve Tutukevi'nde yatmaktaydık.

O günlerde davamız Askeri Yargıtay'da görüşülecekti. **Kenan Evren**, hakkımızda beyanat vererek mahkemeyi etkilemeye çalışıyordu. Ayrıca çeşitli çevrelerden yargıya yönelik başka bazı baskıların da olduğu haberini de alıyorduk, avukatlarımız aracılığıyla.

Biraz yalnız hissediyorduk kendimizi, bir desteğe ihtiyacımız vardı.

O sırada bir haber geldi, Erdal İnönü ile **Aydın Güven Gürkan** bizi ziyarete geleceklerdi. Böylelikle belirli çevrelere, "*Bu insanlar yalnız değiller.. arkalarında bizler varız*" mesajı iletilmiş olacaktı.

Ziyaret günü Erdal Bey ve bu birleşmenin gerçekleşmesinde özverili katkılarıyla büyük payı bulunan Aydın Güven Gürkan yanlarında kurmaylarıyla geldiler. Bu ziyaret için, özel açık görüşme izni çıkmıştı. Daha henüz Erdal Bey yeni kuruluşun Genel Başkanı olmamıştı. O makam Aydın Güven Gürkan'ındı.

Ama zamanla Erdal Bey'in başkan olacağı biliniyor, aramızdan bazıları ona sanki başkanmış gibi davranıyorlardı ve bu da kendisini çok rahatsız ediyor, sürekli geri çekilerek öğrencilik yıllarımdan arkadaşım Aydın Güven'i öne çıkarıyordu.

Aradan zaman geçti, hapisten çıktığımızda SHP kurulmuş, Erdal İnönü Genel Başkan olmuştu.

Randevu alarak, Ankara'da kendisine bir teşekkür ziyaretinde bulundum. İçerden gizlice Cumhuriyet'e **Samim Lütfü** adıyla yazdığım yazılardan derlediğim kitabımı da götürmüştüm.

Bilmiyorum, teşekkür faslını biraz fazla mı abartmışım. Tam ayrılmak üzereyken, bilmem kaçınıcı kez "*Size nasıl teşekkür edebileceğimizi bilemiyorum*" dediğimde, Erdal Bey o muzip gülümsemesiyle,

- Fazla büyütmeyin canım, bir daha sefere de ben hapse girerim, siz ziyarete gelirsiniz, deyivermişti.

Bir kez de Antalya'dan kalkan özel uçak ile Konya'ya gitmiştik ve oradan da, partinin seçim otobüsüyle yapılan seçim gezisine katılmışım.

Beni Erdal Bey'in yanına oturtular. Duraklayacağımız yere gelmeden önce orali partili yetkililer, Genel Başkan'ın kulağına eğilip, mahallin özelliklerini ve sorunlarını anlatıyorlardı.

İlçelerden birine geldiğimizde, aynı şeyi yaptılar; Erdal Bey onları dinledikten sonra seçim otobüsünün üstünden vatandaşlara seslenip yörenin özelliklerini sayarken bir ara, oranın güzel üzümleriyle de meşhur olduğunu söyledi.

Konuşma bittikten sonra otobüse döndüğünde, gülerek,

- Üzümlü ben ekledim, o kadar susamışım ki, belki bu sözlerim üzerine üzüm ikram ederler diye düşündüm, demişti.

Dikili Belediye Başkanı **Osman Özgüven**'in çağrılısı olarak, Dikili Şenliği'nde idik. Öğleden sonraki etkinlikleri beklerken bir kahvenin bahçesinde oturuluyordu. Herkesin ilgi odağı, yanında eşi **Sevinç Hanım** da olan Erdal İnönü idi. Ben de yanlarına gittim, Erdal Bey'den fazla uzak kalmamak için ayakta dinlemeye başladım. Genel Başkan bütün kibarlığıyla beni de oturtmaya çalışıyor, ben ise rahat olduğumu söyleyip, konuşmaları kaçırmamaya özen gösteriyordum.

Bir süre sonra, birileri gelip, Erdal İnönü'nün kulağına bir şeyler fısıldadı. O da, orada bulunanlardan izin alarak, yanımızdan ayrıldı. Heyetin tam ortasında koltuk boşalmıştı. Partililerden biri, Erdal Bey'den boşalan yeri göstererek,

- Buyurun Sayın **Sirmen** oturun, dedi.

Gülerek yanıtladım:

- Siz beni **Deniz** Bey ile karıştırmış olmalısınız, Erdal İnönü'den boşalacak yere oturmaya talip olan ben değilim, odur.

Etrafta birkaç kişi çekingen bir şekilde tebessüm etti.

Bilmiyorum Erdal Bey orada olsaydı, ne yapardı?

Herhalde onu hepimiz çok özleyeceğiz.

Bu vesileyle, başta eşi Sevinç Hanım ve kardeşi **Özden Toker** olmak üzere, Erdal İnönü'nün bütün yakınlarına, milyonlarca yurttaşımızla birlikte, başsağlığı dileklerini iletirim.

CUMHURİYET KONSERİ ERDAL İNÖNÜ'SÜZ!

Selmi Andak (Cumhuriyet, 4 Kasım 2007)

Türkiye Cumhuriyeti'nin 84. yıldönümünü, devrimlerin yaratıcısı ulu önder **Atatürk**'ün yolunda kutlayan milyonlarca yurttaş, Cumhuriyet Bayramı'nın mutluluğunu, neşesini, coşkusunu yaşarken İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası da 2007-2008 mevsiminin konserlerini Atatürk Kültür Merkezi Büyük Salonu'nda başlatmış bulunuyordu... Ne var ki bu kutlamayı önemli bir üzüntüye dönüştüren acı bir olay, yaşanan "Cumhuriyet Konseri" ne gölge düşürmüştü. Bu gölge ve üzüntü günümüze kadar bu konserlerin hiçbirini izleyici olarak kaçırmamış bulunan eşsiz politikacı, devlet adamı, sanat ve kültür adamı **Erdal İnönü**'nün, artık yaşamını yitirmiş bulunması idi... Evet, Erdal İnönü o her konserde yerinde oturduğu izleyici koltuğunu artık boş bırakmıştı! Çünkü artık yaşama veda etmişti.

ERDAL İNÖNÜ'YÜ UĞURLADIK

İbrahim Yıldız (5 Kasım 2007)

Teşvikiye Camii'nin bahçesinde yer bulamayan kalabalık, sokaklara taşmıştı.

Erdal İnönü'nün ailesi, yakın arkadaşları, dostları son kez yanında olmak istiyor, Türk bayrağına sarılı tabutuna dokunmak, bir karanfil bırakmak istiyorlardı.

Pırıl pırıl bir pazar günüydü. Binlerce insan vedaya gelmişti.

Güvercinler hep birlikte caminin çatısından kalkıp sokağın diğer yanındaki ağaçların dallarına uçtular.

Vakit gelmişti.

Erdal İnönü sevenleriyle ilk ve son kez omuzlarda sonsuz bir yürüyüşe çıktı.

Erdal İnönü'nün son günlerini gören çok az kişiden biri de bendim.

Amerika'ya Erdal Bey'i ziyarete gittiğimizde, aynı uçakta yolculuk yaptığımız eski CHP Genel Başkanı gazeteci Altan Öymen de vardı.

Altan Öymen, Hikmet Çetin, Onur Kumbaracıbaşı, Mustafa Sarıgül, Erdal İnönü'yü çok yakından tanıyorlardı.

İlginç anıları vardı.

"Bizi, toparlayacak, solu birleştirecek İnönü gibi birini bulmak çok zor" diyorlardı.

Houston'daki evde, herkes İnönü'nün karşısında birer öğrenci gibiydi. Öylesi-ne bir ağırlığı, saygınlığı vardı.

Geçen hafta cuma günü öğle saatleriydi. Yine güneşli bir gündü. İnönüler'in oturduğu evin bahçesindeydik. Sohbet bitmek bilmiyordu. Konu Türkiye ve terördü.

Belki de son yürüyüşünü birlikte yaptık. Kumbaracıbaşı ile Sarıgül koluna girmişlerdi.

"Yorulдум" dedi...

Salondaki koltuğuna oturttuk.

Akşam yemekte birlikte olacaktık.

Herkes, "Görüşmek üzere" diyerek evden çıktı. Sevinç Hanım yanındaydı.

"Türkiye'ye bir mesajınız var mı" diye sordum.

Yüzüme baktı, beyaz şapkası başındaydı, yorgun bir gülümseyişle, "Size çok iş düşüyor. Arkadaşlara selam söyleyin.." dedi...

O akşam, birlikte yiyeceğimiz yemeğe gelemedi.

"Dinlenmek" istemişti.

İNÖNÜ NOTLARI

Yakup Kepenek (Cumhuriyet, 5 Kasım 2007)

Erdal İnönü ile SODEP-Halkçı Parti birleşmesi Eylül 1985 sonrasında, 1990'da Danıştay kararıyla yeniden ODTÜ'ye dönünceye kadar birlikte siyaset yapma olanağı buldum. Bir ara genel sekreter yardımcılığı yaptım. İnönü'nün kamuoyunca az bilinen iki yönüne değinmek istiyorum.

Türkiye'de siyaset tepede yapılır; partilerin il örgütlerinde, kendi illerinin sorunlarını ele alma; sorunları irdeleme ve bunlara çözüm üretme geleneği yerleşmiştir. İnönü, il örgütlerinin kendi illeriyle ilgili politika üretmeleri için Genel Sekreter Fikri Sağlar ile yaptığımız öneriyi çok destekledi; özendirdi. 1987 kışında, yani bundan tam yirmi yıl önce, ülkenin yedi bölgesinde SHP il örgütlerinin hazırladığı bildiriler, İnönü'nün sağladığı özgür ortamda tartışıldı. O bildiriler daha sonra Anadolu Konuşuyor adıyla kitaplaştırıldı.

İlhan Selçuk , 10 Şubat 1987 tarihli Cumhuriyet'te o girişimi bakınız nasıl değerlendiriyor:

Zarfı açtım. Kırmızı kapaklı bir kitap çıktı. "SHP'nin Bölge Toplantıları" ndan ilkinin kitaplaştırmışlar. Toplantının yeri Muğla, tarihi 10-11 Ocak. Kitabın adı Anadolu Konuşuyor-I.

Kimler konuşmuş: (Selçuk, il başkanlarını sıraladıktan sonra sürdürüyor) Neler konuşmuşlar? Haşhaş, kıyı yağmacılığı, pamuk ve zeytincilik, tarım sorunları, irtica ve laiklik, üretim sorunları, tütün üretimi ve sigara sanayii, turizm, ormancılık, pancar tarımı ve şeker endüstrisi.

Her bölge kendini ilgilendiren konuda durum saptaması yapıyor, rapor hazırlıyor, çözüm öneriyor; doğru, yanlış, yeterli, yetersiz, yerel gerçeğini ülke çapında sorunsallaştırıyor... Daha önce ülkemizin parti yaşamında böyle bir girişim olduğunu anımsamıyorum... Aşağıdan yukarıya doğru fikir yükselişiyle birlikte partileşme sağlanabilirse, SHP partileşir, sağlam tabana oturur.

Bir partiyi insanlar kurar; kişilikler önemlidir; emekçi sınıfları tabandır; halk kitleleri temeldir. Türkiye'de bu temel var; ama sağlıklı bir örgüt kurulabilir mi? İç ve dış, nesnel ve öznel koşullar elverişli mi? Taban bu ortamda sağlıklı bir örgüt yükseltebilecek mi?

Denemek ve görmek gerekir.

Şimdilik Türkiye solunun çatısında şaşılacak bir aymazlık izlenmektedir. Bunca acı deney ve ders verici olay sanki yaşanmamış gibi olağanüstü bireycilikler sergileniyor; kimi zaman 'bencillik' hastalık düzeyine yükseliyor; 'ben-ci' liğe dönüşüyor.

İnönü'nün öncülük ettiği ve her saniyesini ilgiyle izlediği bu girişim, yani örgütün politika üretimine doğrudan katılması, partiyi güçlendirdi. Sanırım SHP'nin 1989 belediye seçimlerinde büyük bir başarı elde etmesine de katkı yaptı.

İnönü, 1990-92 yıllarında üç kez Baykal ile genel başkanlık yarışına girdi. Bu yarışlar tam anlamıyla demokratik bir ortamda yapıldı. İnönü hiçbir zaman Baykal'ın yaptığını yapmadı; o kurultaylarda kendisine oy vermeyenleri ne "ihanetle" suçladı ne de partiden uzaklaştırdı.

İnönü, genel başkanlığı Baykal'a bırakmayışını şöyle açıklıyordu:

"Gördüğüm tavırlarıyla, zor dönemde sorumluluk almak istemeyen bir insan partinin başına geçerse, o partiye ve memlekete yararlı bir gelişme olmaz. Bir süre iyi olur belki ama, zor bir dönem, kritik bir dönem geldiğinde gereken yapılmayınca bundan zarar görür parti de ülke de... (Baykal'ın) Böyle kritik dönemlerde sorumluluk almayan bir tavır olduğunu fark etmiştim." (Yurdağül Erkoca, "Siyasette 2. İnönü'lü Yıllar", Sosyal Demokrasi Yayınları, 1994, s. 56)

Solda birleşmeyi ısrarla savunan ve bunu sağlıklı bir biçimde gerçekleştiren İnönü, söylem ve eylemleriyle, çok ders verdi; parti içinde hak ve hukuku egemen kıldı; katılımcı, demokratik süreçleri işletti.

Sonrası mı?

Her gün acıyla yaşıyor.

Selçuk'un ve İnönü'nün gözlemleri, bugün fazlasıyla geçerlidir. CHP'nin üst yönetimi, 'bencilik' sıtmasıyla titriyor. Ülkenin olağanüstü koşullarla boğuştuğu ve kurultay sürecinin yaşandığı bugünlerde bile, kendi içinde de parçalı olan üst yönetim bir tek iş yapıyor, kurultayda delege çoğunluğu elde etmek için il ve ilçe örgütlerini sürekli olarak görevden alıyor; partiyi hızla yok olma noktasına sürüklüyor. CHP düşüncesine emek verenlere ve ülkeye yazık oluyor.

Yıllar sonra bugün, tüm CHP'lilerce, kişiye bağlılığın hiçbir işe yaramadığının artık görülmesi ve bu yanlışın kesinlikle düzeltilmesi gerekiyor. CHP'nin demokratikleşmesi, en çok yaşamın sonsuzluğuna uzanan İnönü'yü mutlu kılacaktır. Başta Sevinç İnönü olmak üzere tüm sevenlerine başsağlığı diliyorum.

ERDAL İNÖNÜ: BİR AYDINLANMA ÜRÜNÜ VE ÖRNEĞİ

Emre Kongar (Cumhuriyet, 5 Kasım 2007)

Bu sütunun adını, **Cumhuriyet**'te bana muntazam yazma onuru verildiği zaman, İlhan Selçuk koymuştu:

"Aydınlanma".

Günümüzde, gençliğin "**örnek alacağı**" "**model insanlar**" artık pek kalmadı.

Gençler ya "**popçuların**" ya da "**topçuların**" izinden gitme eğiliminde.

Sanatı ya da **sporu** hiç küçümsemediğimi, futbolu, popüler müziği ve popüler kültürü önemsemediğimi değerli okurlarım çok iyi bilir.

Ama bugün spor adına ortalıkta dolaşan **topçu**, ya da **sanat** adına popçu olarak ün kazanmış kişilerin "**gençlere yol gösterici olma özelliği**" taşımadıklarını, hatta tam tersine, sözleri ve hareketleri ile onlara "**kötü örnek**" olduklarını düşünüyorum.

İşte **Erdal İnönü**, toplumumuzda artık nesli tükenen "**model insanlardan**" biriydi.

Erdal İnönü, kimdi, neydi?

Neyin modeliydi?

Kimler için modeldi?

Erdal İnönü, sözcüğün gerçek anlamıyla, büyük harfle, bir "**İnsandı**" .

Genel olarak bütün insanlık için bir modeldi .

Özel olarak Türk insanı için, başta gençler olmak üzere, bütün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için bir örnekti .

Türkiye'deki Aydınlanma sürecinin ürünüydü.

Cumhuriyet'in ilanından üç yıl sonra doğmuş, Atatürk Devrimlerinin getirdiği toplumsal ve kültürel yapının içinde ve bu devrimlerin coşkusuyla oluşan ortamda yoğrulmuştu.

Mustafa Kemal Atatürk'ün Aydınlanma Devriminin , çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'nin, "**insan ve vatandaş olarak**" modeliydi.

Bir aydıındı, bütün aydınlar için bir modeldi.

Bir eşti, bütün eşler için bir modeldi.

Bir biliminsanıydı, bütün biliminsanları için bir modeldi.

Bir politikacıydı, bütün politikacılar için bir modeldi.

Bir siyasal liderdi, bütün siyasal liderler için bir modeldi.

Çok çalışkan ve çok üretkendi.

Son nefesine kadar sürekli okudu, çalıştı, üretti.

Çok bilgiliydi.

Sadece kendi alanları olan fizikte ve matematikte değil; tarihte, felsefede ve edebiyatta da büyük bir birikimi vardı.

İnce ve keskin bir zekâ, mizahi bir bakış sahibiydi.

Bunları, başta kendisine olmak kaydıyla, olaylara ve insanlara hem gerçekçi, hem de eleştirel bir yaklaşımla geliştirmişti.

Çok sabırlı, çok müsamahalı ve çok kararlıydı.

Bu özelliklerini insan doğasını ve toplum yapısını iyi anlamaya çalışarak, karar vermeden önce ince eleyip sık dokuyarak, koşulları ve insanları derinliğine çözümlyerek, ama karar verdikten sonra bu kararından dönmeyerek geliştirmişti.

Onu "**Aydınlanma Devriminin bir ürünü**", bu devrimin bir "**model insanı**" yapan temel özelliği, "**Bilimin yol göstericiliğine**" olan inancıydı.

ERDAL İNÖNÜ'NÜN ARDINDAN DÜŞÜNCELER...

Bedri Baykam (Cumhuriyet, 6 Kasım 2007)

Erdal İnönü cenazesi, bir defa daha bütün demokrat insanları bir araya getirdi. Yüz binler bu güzel insanı tek yürek olarak önce Ankara'da, ardından da İstanbul'da uğurladılar. Dökülen gözyaşları çok samimiydi.

Erdal Bey, politikayı kişisel bir hırs vesilesi olarak kullanmadı hiçbir zaman. 12 Eylül sonrası mecburen, üzerine binen ağır sorumlulukların karşılığını verebilmek için siyasete girdi. Türkiye'de her şey normal mecrasında kesintisiz aksaydı, Erdal Bey yalnız üniversitede fizik kürsüsüyle ve tarihle, kaleme aldığı anılarıyla, ailesiyle, entelektüel faaliyetleriyle meşgul olurdu.

Erdal Bey, sürekli olarak diğer "sözde" sol liderlerin aksine çevresini dinledi, sorumlulukları en demokratik yöntemlerle paylaştı, en demokratik yapıyı bulmaya çalıştı. Sürekli olarak solun birleşmesi gerektiğini vurguladı. Bu konuda kendi üzerine düşen çağrılar yaptı.

Koltuğuna yapışmadı. Tam tersine, ilk fırsatta o koltuğa layıkıyla sahip çıkacak birini aradı ve 90'ların başında gereğini yaptı. Ardından tüm baskılara rağmen de o göreve dönmedi. Ama bu, rekabeti göze alamadığından değildi. En hırslı şekilde üç kere kendisine genel başkanlık koltuğu için meydan okuyan Baykal'ı her defasında mağlup etmeyi başardı. İşin unutulmaz trajikomik yanı, Baykal'ın o koltuğu talep ederken "Seçimde başarısız olan gider" sözlerine rücu etmesiydi!

Erdal Bey'in içinde yetiştiği o büyüklü ortamı çok iyi tanırım. 1950 ve 60'larda İnönü'ye en yakın noktada çalışan iki-üç genç milletvekilinden biri olan babam Dr. Suphi Baykam'la defalarca Pembe Köşk'e gittim. İsmet İnönü'nün çocuklara olan sevgisini, sıcaklığını, sevecenliğini kendim yakından yaşadım. Paşa'nın hangi özenle küçük çocuklara, gençlere yaklaştığını onu tanımamış bir insanın pek

anlamasına imkân yok. Pembe Köşk'te Cumhuriyetin sadeliği, bilinci, mütevazılığı içinde, Atatürk'ün tüm manevi mirasını her hücrelerine zerk ederek büyütülen Ömer , Erdal ve Özden İnönü (Toker), bu nedenle bu ülkenin mumla aradığı bir seviyeye eriştiler. Sağlam, gösterişsiz, halkını seven ve sayan, bilim, sanat ve hukukun üstünlüğüne, aydınlanmaya gönülden bağlı aileler yetiştirdiler.

Erdal Bey için sıkça kullanılan bir deyim "Bu ülkeye değil, Hollanda'ya başbakan olmalı" cümlesiydi. Buna da hangi esprili yanıtları verdiğini biliyoruz, ama bu sözde doğruluk payı da vardı.

1980'lerin ikinci yarısında, şeriatçı- "ılımlı İslamcı" çıkış, Cumhuriyeti devirme projesinin en önemli hamlesi olarak TCK'den içi boş bir 141-142 ile, içi en tehlikeli rejim yıkıcı atom parçacıklarıyla yüklü 163. maddeyi, demokrasi uğruna bir anlamda takas ederek kaldırmak istediler. 1988-1990 arasında, başta Muammer Aksoy olmak üzere, Aysel-Oktay Ekşi ve Necla Arat' la beraber SHP üstüne büyük baskı kurarak, bu suça ortak olmamasını, laik demokratik Cumhuriyeti çöktecek bu tavizden, bu büyük gaftan uzak durmasını istedik. Erdal Bey'le bu konuyu salt makamında görüşmedim. Kuzenimin kuzeni ile İnönü'nün torununun evli olması, kimi zaman ender de olsa bizi akraba evlerinde, daha uzun süreçlerde bir araya getirdi. Gelecekte şeriatçılığın önünün bu yasayla açılmasının bizi ne gibi tehlikelerle karşı karşıya bırakacağını üç saat Erdal Bey'le konuştuğumu bilirim. Erdal Bey o kadar iyi kalpli, o kadar demokrat, o kadar iyi niyetli bir insandı ki bu sözlere de verdiği cevap şu eksende oluyordu: "Bedri Bey, bu sözünü ettiğiniz tehlikeler gerçekleşecek olsa bile, buna dur deme hakkımız yok, insanların yaymak istedikleri düşünceleri şeriatçılık olsa bile, buna tahammül etmek zorundasınız." "Peki Erdal Bey, ülkemizin eğitim zaafları, enflasyona ezilmiş ve çaresiz olması, bu düşünceyi değiştirmez mi?" "Hayır, hiçbir şey değiştirmez." Belki bu yüzden Erdal İnönü Hollanda'ya yakışan başbakandı.

163 kaldırıldı, gerisi malumunuz... Solun birleşmemesi ve dış baskıların da yardımıyla felaket bu açık kapıdan girdi, devletin her kademesine kadar yükseldi.

Pazar gecemizi, devrimci gençlik gruplar ve sanatçılarla beraber, "Karanlığa Karşı Sanat Cephesi" nin eylemiyle, AKM ve Muhsin Ertuğrul'un yıkılmasını engellemek için yürüyüşler ve Taksim Meydanı'nda konuşmalar yaparak geçirdik. Kuşatma devam ediyor. Ama tepki gücümüzü küçümseyenlerin sonunda ağır bir tokat yiyeceklerine inanıyorum.

'ZİNCİR SÖKEN' ERDAL İNÖNÜ

Oktay Ekinci (Cumhuriyet, 7 Kasım 2007)

Erdal İnönü'yle sanki "yeniden" beraberiz, "Hoşça kalın" dediği geçen çarşambadan bu yana, gazetelerde, ekranlarda onunlayız...

Bu buruk buluşma, ne yazık ki onun alçakgönüllü "cumhuriyet bilinci" nden daha fazla yararlanabilmek yönünde olamadı...

Ne şu "türban" la tanışan Çankaya; ne şu "sivil" denilen yeni anayasa; ne şu hukuk skandalı referandum; ne de ABD himayesindeki terör hakkında, şimdi herkesin en "bilge" ilan ettiği zarif siyasetçimizin fikrini bile öğrenemedik.

Çünkü, "soran" olmadı... Ve artık, olamayacak da...

Düşünün... Sonsuzluğa uzanan bir ayrılığın böylesine sevgi ve saygı yüklü son beraberliğini daha kaç "lider" le yaşayabiliriz?

Adeta "kucaklaşma" ya dönüşen bir "veda" , şu ikiyüzlü siyaset dünyasının hangi "donuk" bakışlısına, hangi "maske" li yüzlerine ve hangi "bağırış-çağırış" konuşanlarına nasip olabilir?

Erdal Bey'le ilgili yazılanlar, söylenenler karşısında akla şu geliyor: "Ya şimdikiler bizden değil ya da Erdal Bey..."

Gülümseyerek ayrılmak

Evet... Tıpkı kendi dediği gibi; "Çok sevdik, ama oy vermedik" ...

Siyaseti sözde "oy alabilecekler" e bıraktıktan sonra da "onursal başkan" yaptık; buna rağmen, "siyasetçi olamayacak kadar dürüst" lüğünü örnek almak yerine, sadece "kibarlığı" nı pek sevdik...

Oysa Erdal Bey, işte buna da o sessiz ve dingin duruşuyla veda etti... Özellikle şu "karabasan" günlerden aydınlığa çıkabilmek için sanki hepimize "esin kaynağı" olmasını istediği gülümsemesiyle...

Ölüm kaçınılmaz olsa da tüm sevilenler için her zaman "vakitsiz" dir. Bu ka-

nı, Erdal Bey için de sanki, sessizce ve evrenin ruhunun anlayışına sığınılan bir **"ulusal yakınma"** ya dönüştü.

O huzur ve umut veren sakinliğini, tutup en gergin günlerimizde bize anımsatmak istercesine vedalaşması, yaşamdan ayrılırken bile ülkesini düşündüğünü göstermiyor mu?

En zarif **'eylem'**

Günlerdir işte bunları düşünürken kimi beraberliklerimiz arasından gözümün önüne hep gelen, o kararlı **"çevreci"** liği... Daha doğrusu, **"kıyı yağması"** na karşı **"eylem"** yapan Erdal İnönü...

Erdal Bey ile **"eylem"** sözcüğü ne kadar uyumsuzsa, Muğla'nın güzelim Katrancı koyunu halka kapatan **"zincir"** leri kendi eliyle sökmesi de o **"içtenlikli"** toplumsal duyarlılığıyla müthiş uyumluydu...

Herhalde 1980'lerin sonlarıydı. SHP genel başkanırken bir Muğla ziyaretinde ilin sorunları hakkında brifing düzenlenmişti. Ben de aynı yıllarda bizzat Turgut Özal' ın önderlik ettiği **"ormanlık koylardaki turizm talanı"** nı örnekleriyle anlatmıştım...

Genel sekreteri Deniz Baykal' la yan yana oturdular. Salondaki hemen herkes ya aralarında fısıldaşıyor ya da liderlerine kendilerini göstermek istercesine yüksek sesle konuşuyordu...

Gürültüye rağmen gözlerini ayırmadan **"yağmanın ayrıntıları"** nı dinleyen Erdal Bey, özellikle Katrancı koyuna halkın girmemesi için **"zincir"** çekildiğini söyleyince sordu: **"Ne tarafta?"**

Muğla'dan sonra gidilecek Fethiye yolunda olduğunu belirtince de Baykal'a dönüp dedi ki: **"Katrancı'ya da uğrayalım..."**

O gün SHP konvoyu, karayolundan Katrancı plajına inilen sapakta durduğunda, gazeteciler hayal bile edemeyecekleri bir **"İnönü eylemi"** ni görüntülediler.

Bir parti **"genel başkanı"** , orman yolunu kesen zinciri **"kaldırarak"** deniz kıyısına doğru partililerle yürürken, koyu 49 yıllığına kiralayan firmanın bekçilerine de şunu söylemişti: **"Anayasaya göre kıyılar sizin, benim, hepimizin.. burayı zincirlemek suçtur..."**

Katrancı, işte o eylemlerin sonucunda kurtarıldı. SHP ve Mimarlar Odası'nca açılan davalar kazanılınca, inşaatlar yapılamadı. Bugün de halka açık orman plajı olarak **"zincirsiz"** hizmet veriyor.

Ne dersiniz; Türkiye'nin cennet kıyılarındaki eşsiz güzelliğe sahip bu koya, kim bilir nasıl da sevdalandığı Erdal İnönü'nün **"heykeli"** dikilemez mi?

Hem de **"zinciri sökerken"** ki militan haliyle; dünyanın **"en zarif çevre eylem-cisi"** olarak...

SON SÖZ

Yarım asrı birlikte yaşadık. Onun anılarını, kendi anılarımdan ayırabilmem mümkün değil. Anıları önemliydi. Çünkü anılarından yola çıkarak düşüncelerini de aktarıyor, anıları üzerine okuyanların da düşünmesini istiyordu.

Politikaya girmesi dışında hiç tartışmamız olmadı. O da son tartışmamızdı.

Politikanın onu üzeceğini tahmin edebiliyordum. Salt bilimle uğraşabilseydi, Nobel ödülünü kazanabileceğine bütün kalbimle inanıyordum. İnançlarıma sevgimi de katarak siyasal yaşamının başından itibaren yanında ve ona destek oldum. Sistemli, araştırmacı ve üretkendi. İyimserliğini hiç kaybetmezdi.

Ondan sonra anılarına sahip çıkmak, daha doğrusu anılarımıza sahip çıkmak benim için Türkiye'nin anılarının bir bölümüne sahip çıkmak gibi bir göreve dönüştü.

Onsuzluğa alışamayacağım.

Sevinç İnönü

Erdal İnönü'nün Anılar ve Düşünceler kitabının yeni basımının önsözünden.

